

Czy i jak identyfikujemy się dziś z Polską?

RAPORT SEGMENTACYJNY

ANALIZY WYNIKÓW BADANIA ILOŚCIOWEGO I JAKOŚCIOWEGO

Marta Marchlewska, Radosław Rogoza, Marta Rogoza
Dominika Witke, Aleksandra Furman, Dagmara Szczepańska
Oliwia Maciantowicz, Zuzanna Molenda, Dominika Maison

Maj, 2023

© Copyright by Laboratorium Poznania Politycznego, Warszawa 2023

Autorzy: dr Marta Marchlewska, dr Radosław Rogoza, dr Marta Rogoza,
Dominika Witke, dr Aleksandra Furman, Dagmara Szczepańska,
dr Oliwia Maciantowicz, Zuzanna Molenda, prof. dr hab. Dominika Maison

Laboratorium Poznania Politycznego
Instytut Psychologii PAN
ul. Jaracza 1
00-378 Warszawa
www.psychpol.psych.pan.pl

Publikacja nieodpłatna, nie może być sprzedawana. Wszelkie prawa
zastrzeżone. Przedruk, kopiowanie, skracanie, wykorzystanie całości
tekstu lub jego fragmentu może być dokonywane wyłącznie
w celach niekomercyjnych, pod warunkiem podania źródła.

Publikacja jest udostępniona na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0/
Treść licencji jest dostępna na stronie: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Sposób cytowania: Marchlewska, M., Rogoza, R., Rogoza, M., Witke, D., Furman, A., Szczepańska, D.,
Maciantowicz, O., Molenda, Z., Maison, D. (2023). *Czy i jak identyfikujemy się dziś z Polską? Raport
segmentacyjny*. Laboratorium Poznania Politycznego. Instytut Psychologii PAN.

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie	3
2. Rozdział I - Metodologia badań	4
3. Rozdział II - Podsumowanie kluczowych wyników	8
3.1 Wyodrębnione segmenty	9
3.2 Portrety segmentów	12
4. Rozdział III - Wyniki szczegółowe	18
4.1 Różne typy identyfikacji narodowej.....	20
4.2 Rozumienie polskości	45
4.3 Wiedza o Polsce	52
4.4 Zachowania patriotyczne	58
4.5 Rola socjalizacji w budowaniu tożsamości narodowej	71
4.6 Poglądy polityczne i relacje społeczne	79
4.7 Co Polaków łączy, a co dzieli	125
4.8 Podejście do przyszłości	132
4.9 Zmienne psychologiczne	136
4.10 Konsumpcja mediów	155
4.11 Zmienne demograficzne	162
5. Bibliografia	166

WPROWADZENIE

Sytuacja w Polsce zmienia się dynamicznie, wzbudzając niepokój społeczny wśród obywateli i obywaterek kraju. Wojna w Ukrainie zachwiała poczuciem bezpieczeństwa Polek i Polaków. Konflikt militarny od wielu lat nie był tak blisko naszych granic. Strach przed kryzysem ekonomicznym i niemożnością poradzenia sobie z rosnącą inflacją nie pozostał bez znaczenia dla naszego poczucia dobrostanu i problemów psychologicznych, które i tak dość często dochodziły do głosu na skutek pandemii COVID-19. Liczne opracowania naukowe, ale także media, podkreślają, że nasz kraj i nasze społeczeństwo są podzielone. Z jednej strony, coraz więcej mówi się o postępującej polaryzacji politycznej – zwłaszcza w obliczu nadchodzących wyborów parlamentarnych. Z drugiej, w ostatnich czasach wszyscy mogliśmy obserwować ogromną solidarność narodową w aspekcie niesienia pomocy Ukrainie.

Jaka jest dziś Polska i jak wygląda stosunek Polaków i Polek do własnego narodu? Jakie odcienie ma współczesna polskość? Kto dziś jest dumny z tego, że jest Polką/Polakiem, a kto wolałby wyprzeć się własnej narodowości i dlaczego? Celem niniejszego raportu jest udzielenie odpowiedzi na te i inne pytania. Przeprowadziliśmy dwa badania (ilościowe i jakościowe), pozwalające na lepsze zrozumienie, jak wygląda dziś identyfikacja narodowa w Polsce. Badanie ilościowe wskazało na istnienie 5 segmentów obywateli/obywaterek: trzy pierwsze składają się z osób chętnie angażujących się w życie własnego kraju. I choć w ich skład wchodzi jednostki o różnych preferencjach światopoglądowych, łączy je jedno – przywiązanie do Polski. Mowa tu o segmentach: Spełnieni Demokraci, Otwarci Tradycjoniści i Zaangażowani Konserwatyści. Dwa pozostałe segmenty stanowią największe wyzwanie z perspektywy lepszego zrozumienia zadań czekających Polskę dziś, ale także w przyszłości. Mowa tu o segmencie czwartym czyli osobach Zawstydzonych Polską, które nie identyfikują się z własnym narodem i nie darzą go sympatią. Segment piąty to Wycofani Pesymiści, którym Polska wydaje się obojętna. Przedstawiona diagnoza stanowi preludium do filmu dokumentalnego o współczesnej polskości, będącego zwieńczeniem naszego projektu naukowego. Zachęcamy Państwa do śledzenia naszych działań na naszej stronie internetowej i w mediach społecznościowych oraz wzięcia udziału w przyszłej projekcji filmowej. Już dziś zapraszamy zaś do lektury niniejszego raportu, który umożliwi Czytelnikom poznanie kolorytu współczesnej polskości.

ROZDZIAŁ I

METODOLOGIA BADAŃ

METODOLOGIA BADAŃ

ETAPY

1

BADANIE ILOŚCIOWE

Pierwszym etapem było badanie ilościowe, przeprowadzone na reprezentatywnej próbie Polek i Polaków (18-96 lat), **N=1504**. W badaniu posłużono się metodą CAWI (Computer Assisted Web Interview). Celem tej części było rozpoznanie tendencji do bezpiecznej i pozabezpiecznej identyfikacji z narodem polskim. W badaniu uwzględniono również szereg zmiennych psychologicznych.

2

ANALIZA SEGMENTACJI

Zebrane w etapie pierwszym dane ilościowe poddano **analizie segmentacyjnej**, wykorzystującej metodę analizy skupień (*cluster analysis*) w celu wyodrębnienia segmentów różniących się pod względem nasilenia dwóch form identyfikacji, ale także różnych przejawów zachowań patriotycznych, form partycypacji, nastawienia do grupy własnej i grup obcych, ogólnego zadowolenia z siebie i własnego życia i innych zmiennych. **Na podstawie segmentacji wyróżniono pięć typów osób (segmentów).**

3

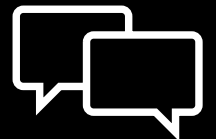
BADANIE JAKOŚCIOWE

Na trzecim etapie zrealizowane zostało badanie jakościowe, w ramach którego przeprowadzono pogłębione wywiady indywidualne (**IDIs, N=40**) z przedstawicielkami i przedstawicielami wcześniej wyodrębnionych segmentów. Celem badania było pogłębienie wiedzy o każdej z grup, aby lepiej zrozumieć procesy kształtujące konkretne konfiguracje identyfikacji bezpiecznej i pozabezpiecznej. Zebrane materiały były poddane analizie tematycznej, z wykorzystaniem programu MAXQDA. Zastosowano podejście mieszane, dedukcyjno-indukcyjne. Zebrany materiał uporządkowano używając założonych tematów głównych (np. identyfikacja z Polską, rozumienie patriotyzmu, poczucie patriotyzmu), jednocześnie odnotowując i analizując pojawiające się kody dodatkowe.

Aby ułatwić lekturę raportu, slajdy opisujące wyniki badania ilościowego oznaczono symbolem:

Natomiast części jakościowej:

METODOLOGIA CZĘŚCI ILOŚCIOWEJ

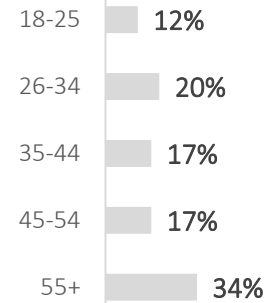
PŁEĆ

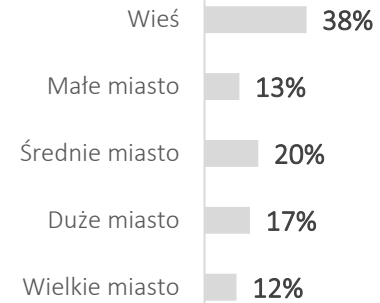
48%

52%

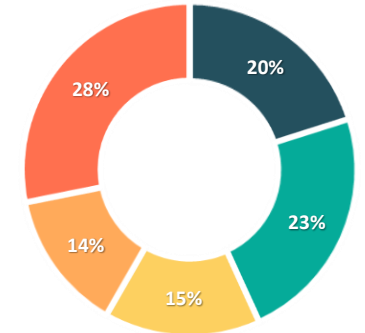
WIEK

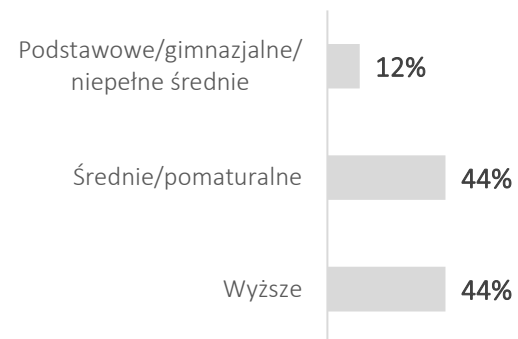
WIELKOŚĆ MIEJSCA ZAMIESZKANIA

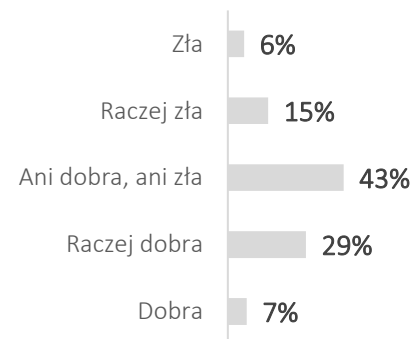
N=1504

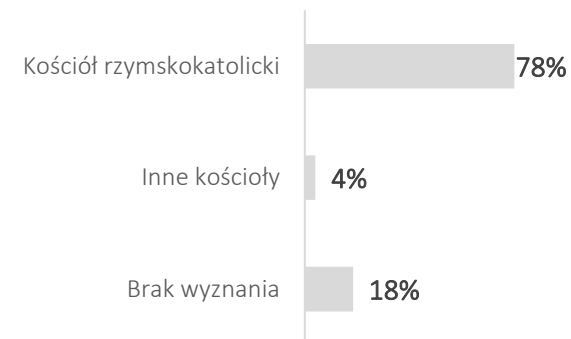
WYKSZTAŁCENIE

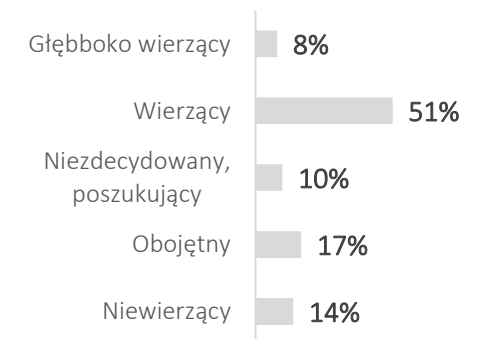
SYTUACJA MATERIALNA

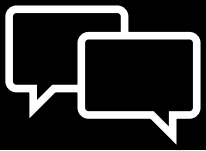
WYZNANIE

STOSUNEK DO WIARY

METODOLOGIA CZĘŚCI JAKOŚCIOWEJ

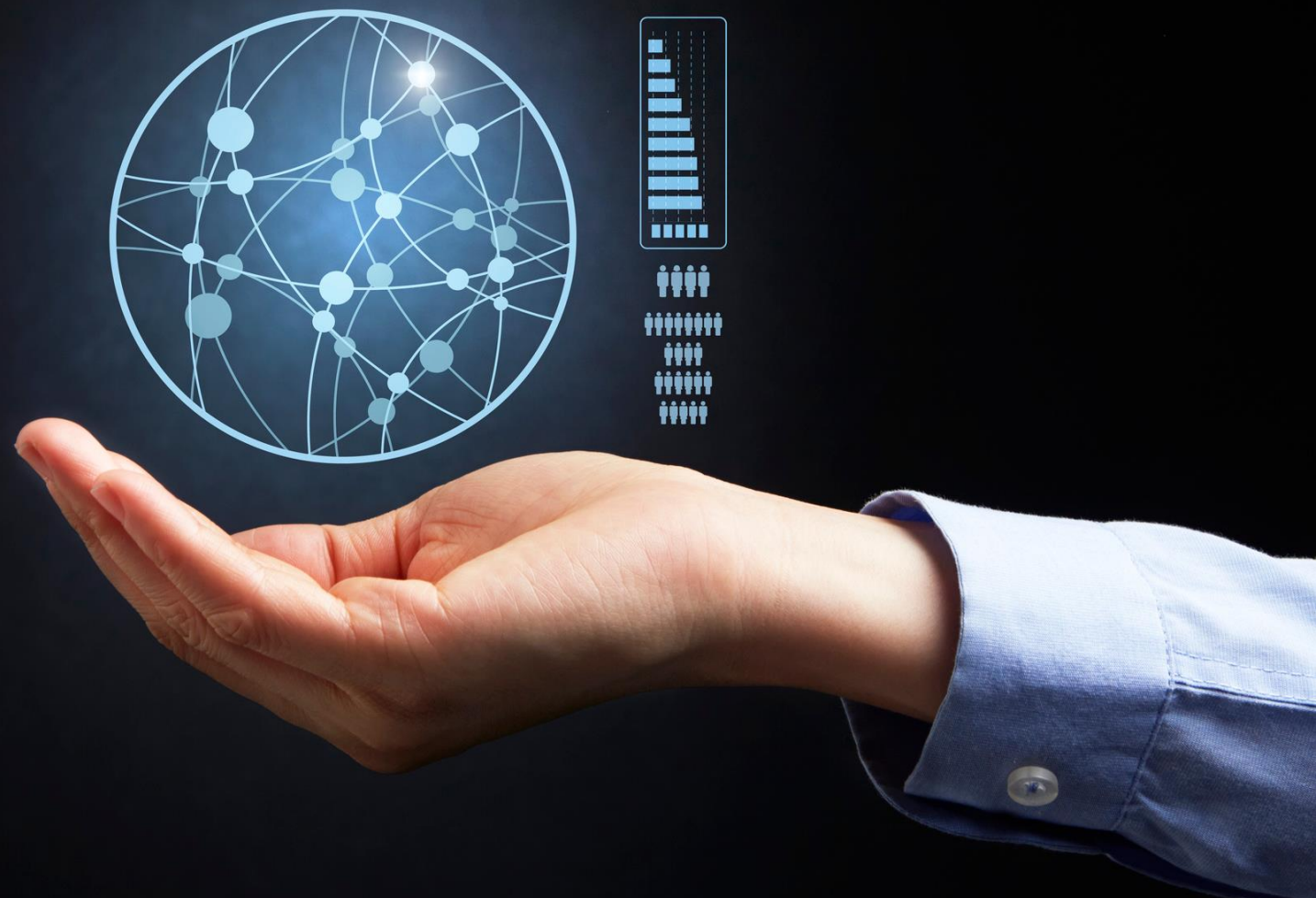
PRÓBA. Przeprowadzono 40 wywiadów indywidualnych w 4 lokalizacjach. Łącznie w badaniu wzięło udział 20 kobiet oraz 20 mężczyzn. Badani zostali zrekrutowani przez zewnętrzną firmę badawczą w sposób celowy, na podstawie wcześniej ustalonych kryteriów (płeć, wiek, miejsce zamieszkania, identyfikacja z narodem).

N=40

Liczba badanych z podziałem na segment, lokalizację i płeć (K-kobieta, M-mężczyzna):

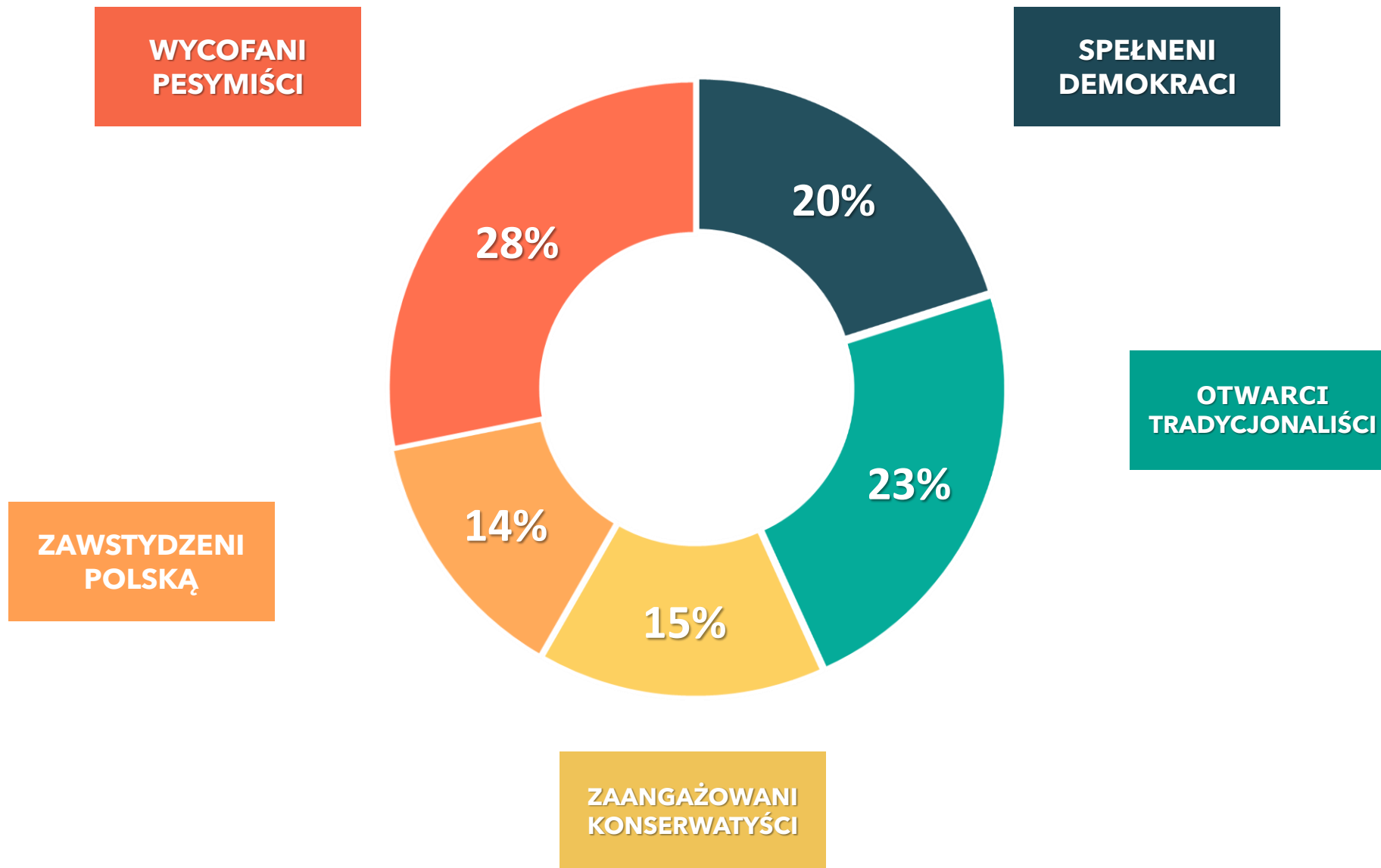
	Duże miasto	Małe miasto	Przedmieścia	Tereny wiejskie	Razem:
Spełnieni Demokraci	2	2	3	2	9
	K=1, M=1	K=1, M=1	K=1, M=2	K=1, M=1	K=4, M=4
Otwarci Tradycjoniści	2	2	2	2	8
	K=1, M=1	K=1, M=1	K=1, M=1	K=1, M=1	K=4, M=4
Zaangażowani Konserwatyści	2	2	2	2	8
	K=1, M=1	K=1, M=1	K=1, M=1	K=1, M=1	K=4, M=4
Zawstydzeni Polską	2	2	2	2	8
	K=1, M=1	K=1, M=1	K=1, M=1	K=1, M=1	K=4, M=4
Wycofani Pesymiści	2	2	1	2	7
	K=1, M=1	K=1, M=1	K=1, M=0	K=1, M=1	K=4, M=4

ROZDZIAŁ II

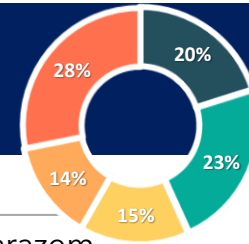

PODSUMOWANIE KLUCZOWYCH WYNIKÓW

WYODRĘBNIONE SEGMENTY

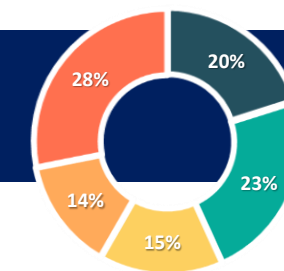

SEGMENTY: podsumowanie

<p>SPEŁNIENI DEMOKRACI</p>	<p>Osoby o bezpiecznej identyfikacji z narodem polskim, prezentujące pozytywne postawy wobec grupy własnej, zarazem pozbawione wyobrażeń wielkościowych. Osoby o głębokim poczuciu więzi z innymi Polakami, obejmującej zarówno kryteria formalne, jak obywatelstwo, znajomość języka, jak i nieformalne, takie jak szacunek do kultury, języka, troska. Pozbawieni kompleksów, równie pozytywnie nastawieni do innych grup, co do grupy własnej. Bycie Polakiem jest dla nich „OK”. Z wysokim poczuciem obywatelskiego patriotyzmu, aktywni politycznie.</p>
<p>OTWARCI TRADYCJONALIŚCI</p>	<p>Osoby o bezpiecznej identyfikacji z narodem polskim, ale rozumiejące polskość w dużo bardziej tradycyjny sposób. Z wysokim poczuciem patriotyzmu narodowego. Dla nich dużo ważniejsze jest pielęgnowanie tradycji i zachowywanie pamięci niż działania obywatelskie, takie jak udział w wyborach. Mają pozytywne postawy wobec innych grup i prezentują wysoki poziom otwartości na inne światopoglądy niż ich własny. Polskość jest dla nich ważna, czerpią z niej dumę i siłę – dla nich bycie Polakiem to wyróżnienie.</p>
<p>ZAANGAŻOWANI KONSERWATYŚCI</p>	<p>Osoby o silnej identyfikacji z narodem polskim. Dość wysoka jest także identyfikacja pozabezpieczna – mają skłonność do popadania w wyobrażenia wielkościowe i deprecjonowania innych grup. Własną grupę też różnicują, mają bardziej pozytywne postawy wobec osób pasujących do ich prototypu Polaka – wierzącego, kultywującego tradycję, kochającego Polskę. Mają wysokie poczucie patriotyzmu, zarówno obywatelskiego jak i narodowego, i pod wieloma względami wydają się Polsce rzeczywiście oddani – na przykład głosują w wyborach. Dla nich bycie Polakiem to zaszczyt i misja.</p>
<p>ZAWSTYDZENI POLSKĄ</p>	<p>Osoby o niskiej identyfikacji z narodem polskim. Mają niskie poczucie więzi z innymi Polakami, polskość rozumieją bardzo płytko. Prezentują dużo bardziej pozytywne postawy wobec innych grup, niż wobec grupy własnej. Dla nich bycie Polakiem jest powodem do wstydu. Źródłem ich postaw może być poczucie zniechęcenia polską polityką w jej obecnym kształcie, gdzie ich poglądy nie są reprezentowane, bywają pomijane czy deprecjonowane. Do pewnego stopnia mogą też mieć jednak znaczenie przyczyny psychologiczne – ogólnie niska samoocena, niezadowolenie z życia, poczucie samotności, brak utożsamienia się z polskością na głębszym, wykraczającym poza politykę, poziomie.</p>
<p>WYCOFANI PESYMIŚCI</p>	<p>Osoby o średnim poczuciu identyfikacji, przy czym poziom identyfikacji pozabezpiecznej jest relatywnie dość wysoki. Ich identyfikacja z polskością jest słaba i dość labilna – zależy od zewnętrznych uwarunkowań. Prezentują negatywne postawy zarówno wobec grupy własnej, jak i grup obcych. Są to osoby często niezadowolone z życia, z niską samooceną, z wysokim poczuciem zagrożenia. Ich negatywne, czasami agresywne postawy mogą być formą kompensacji własnych kompleksów i poczucia zagubienia. Są to osoby raczej skoncentrowane na własnym, codziennym życiu niż na sprawach kraju. Dla nich bycie Polakiem w sumie niewiele znaczy.</p>

SEGMENTY: osoby

SPEŁNIENI DEMOKRACI

Wonderwoman - silna, zaangażowana, nowoczesna, identyfikująca się z całą ludzkością.

OTWARCI TRADYCJONALIŚCI

Kapitan Ameryka - osadzony w tradycyjnych wartościach patriota, jednocześnie nowoczesny, niezamykający się na innych.

ZAANGAŻOWANI KONSERWATYŚCI

Johnny Bravo - pełen rzeczywistych zalet, ale wiele tracący przez narcyzm i przesadne skoncentrowanie na sobie.

ZAWSTYDZENI POLSKĄ

Zorro - zamaskowany antysystemowiec, ukrywający swoją prawdziwą tożsamość. Obrońca uciśnionych, mniejszości. Nie mogący dopasować się do rzeczywistości takiej, jaka jest, izolujący się od innych.

WYCOFANI PESYMISCI

Tarzan - osamotniony, skazany na twardą walkę o byt, warunkowaną prawami dżungli (Pesymiści tak postrzegają rzeczywistość społeczną).

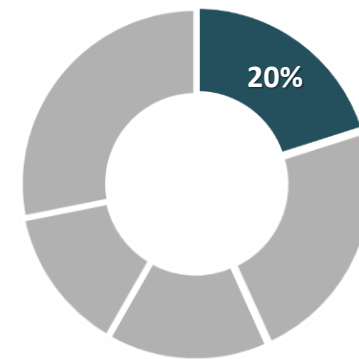

PORTRETY SEGMENTÓW

SPEŁNIENI DEMOKRACJI

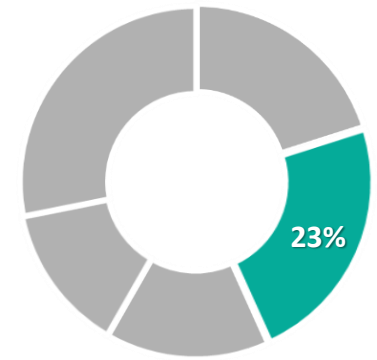
- OPIS -

IDENTYFIKACJA Z NARODEM	<ul style="list-style-type: none">• Osoby osiągające wysokie wyniki w zakresie identyfikacji bezpiecznej, a niskie w identyfikacji pozabezpiecznej z narodem polskim.• Polskość to dla nich dbanie o swój kraj, bycie dobrymi obywatelami, ale też szanowanie języka, znajomość kultury i tradycji. Granice grupy są otwarte dla wszystkich, którzy chcą być Polakami i troszczą się o ten kraj.• Mają najsilniejsze obywatelskie postawy i patriotyzm obywatelski.• Wyrażają największą chęć wzięcia udziału w wyborach.
POLITYKA I RELIGIA	<ul style="list-style-type: none">• Często osoby o poglądach liberalnych.• Wysokie poparcie dla Unii Europejskiej.• Po Zawstydzonych Polską drugi segment z najniższym odsetkiem osób identyfikujących się jako wierzące.• Wysoki poziom otwartości na innych, pozytywne postawy wobec innych grup (niski poziom dehumanizacji grup obcych i metadehumanizacji, niski poziom seksizmu). Niski poziom wiary w teorie spiskowe.
POZOSTAŁE ZMIENNE PSYCHOLOGICZNE	<ul style="list-style-type: none">• Osoby zadowolone z życia, z wysoką samooceną, stabilne psychicznie i emocjonalnie. Wysokie zaufanie do innych. Z dużym poczuciem bezpieczeństwa. Wysokie kompetencje społeczne. Osoby zadowolone z relacji z innymi, o niskim poczuciu samotności.
DEMOGRAFIA	<ul style="list-style-type: none">• Grupa o najwyższej średniej wieku. Najlepiej wykształceni, osiągają najwyższe dochody w swoich gospodarstwach domowych spośród wszystkich grup. Stosunkowo wysoki odsetek mieszkańców dużych i wielkich miast.• Rzadko oglądają TVP, częściej TVN.

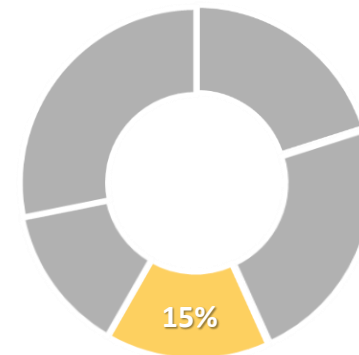
OTWARCI TRADYCJONALIŚCI

- OPIS -

IDENTYFIKACJA Z NARODEM	<ul style="list-style-type: none">• Osoby osiągające wyniki wysokie w identyfikacji bezpiecznej oraz średnie w identyfikacji pozabezpiecznej z narodem polskim.• Polskość jest istotnym elementem ich tożsamości. Rozumieją ją przede wszystkim jako kultywowanie tradycji. Osoby przywiązane do historii, języka i obyczajów, o dużej wiedzy historycznej.• Wysoki poziom narodowego patriotyzmu, dość niski obywatelskiego. Patriotyzm to dla nich przede wszystkim dbanie o ciągłość tradycji, szacunek wobec przodków, ich osiągnięć i zwyczajów.• Mało zaangażowani politycznie.
POLITYKA I RELIGIA	<ul style="list-style-type: none">• Osoby o poglądach raczej centrowych i prawicowych.• Niskie poparcie dla Unii Europejskiej.• Zazwyczaj praktykują wiarę rzymsko-katolicką, uznają ją za istotną wartość w swoim życiu, ale zarazem wykazują dużą otwartość na osoby o odmiennym podejściu.• O umiarkowanie pozytywne postawy wobec obcych grup, raczej pozytywnie wyróżniające Polaków niż deprecjonujące innych. Wykazują pozytywny autostereotyp: najwyżej oceniają Polaków na wymiarach ciepła i kompetencji.
POZOSTAŁE ZMIENNE PSYCHOLOGICZNE	<ul style="list-style-type: none">• Osoby o wysokiej samoocenie, zadowolone z życia. Z wysokim poczuciem bezpieczeństwa. Zadowolone z relacji, rzadko doświadczają uczucia samotności.
DEMOGRAFIA	<ul style="list-style-type: none">• Segment z lekką przewagą kobiet (55%), drugi najstarszy pod względem średniej wieku. Najbardziej zadowoleni ze swojej sytuacji materialnej.• Oglądają TVP w podobnym stopniu jak TVN.

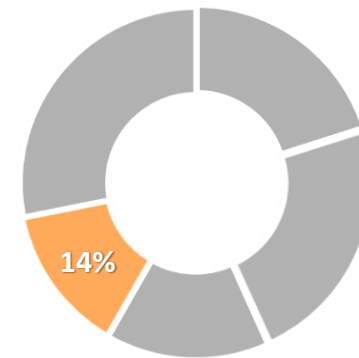
ZAANGAŻOWANI KONSERWATYŚCI - OPIS -

IDENTYFIKACJA Z NARODEM	<ul style="list-style-type: none"> Osoby osiągające najwyższe wyniki zarówno na skalach identyfikacji bezpiecznej oraz pozabezpiecznej z narodem polskim. Z jednej strony ich identyfikacja jest silna, z drugiej cechuje ją pewna labilność – nie dotyczy w równej mierze wszystkich Polaków, zależy też od tego, jak Polska jest postrzegana przez innych. Najwyższy poziom narcyzmu kolektywnego – wyolbrzymiają znaczenie swojej grupy, nie dostrzegają słabych stron. Polskość jest centralnym elementem ich tożsamości. Podają najwięcej warunków, jakie spełnić powinien Polak – ważne jest dla nich kultywowanie tradycji, osadzenie ich w wierze, jak również dbanie o kraj, zaangażowanie obywatelskie. Wysoki poziom zarówno narodowego, jak obywatelskiego patriotyzmu. Patriotyzm to dla nich z jednej strony dbanie o tradycję, szacunek do kraju, dbanie o jego dobry wizerunek, gotowość do walki, a z drugiej zainteresowanie polityką, udział w wyborach.
POLITYKA I RELIGIA	<ul style="list-style-type: none"> Osoby o poglądach raczej prawicowych. Niskie poparcie dla Unii Europejskiej. Największy odsetek aktywnych katolików. Uważają wiarę za ważny element polskości. Najwyższy poziom orientacji na dominację społeczną, prawicowego autorytaryzmu, dehumanizacji grup obcych, seksizmu. Świadczy to o małej otwartości na innych i dość negatywnych postawach międzygrupowych. Na tle innych segmentów wysoka dehumanizacja grupy własnej, a z drugiej strony najbardziej pozytywny autostereotyp, zarówno na wymiarze ciepła, jak kompetencji. Pokazuje to pewną ambiwalencję postaw wobec własnej grupy.
POZOSTAŁE ZMIENNE PSYCHOLOGICZNE	<ul style="list-style-type: none"> Przeciętna samoocena, za to najwyższy indywidualny narcyzm, co świadczy o wysokim poziomie niepewności i kompensacji w postaci wielkościowych przekonań. Zadowoleni ze swoich relacji, o niskim poczuciu samotności. Z wysokim poczuciem zagrożenia.
DEMOGRAFIA	<ul style="list-style-type: none"> Segment o najniższym poziomie wykształcenia, z najwyższym odsetkiem emerytów i rencistów. Pomimo tego raczej zadowoleni ze swojej sytuacji materialnej. Częściej niż inne segmenty korzystają z mediów tradycyjnych: telewizji, papierowych gazet. Rzadziej natomiast czytają książki. Oglądają TVP, rzadziej TVN.

ZAWSTYDZENI POLSKĄ

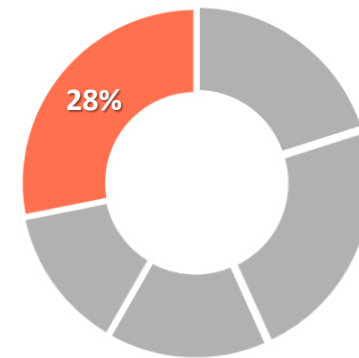
- OPIS -

IDENTYFIKACJA Z NARODEM	<ul style="list-style-type: none">• Osoby osiągające niskie wyniki zarówno na skali bezpiecznej identyfikacji z narodem polskim, jak i identyfikacji pozabezpiecznej. Polskość jest mało istotnym elementem ich tożsamości. Traktują ją z niechęcią. Przyjmują najmniej kryteriów definiujących bycie Polakiem – dla nich tożsamość ta jest płytka, a Polaków mało ze sobą łączy.• Uważają, że należy dbać o kraj, w którym się mieszka, głosować w wyborach. Zarazem często są zniechęceni i zrezygnowani wobec Polski i polskiej polityki – stąd średnie prawdopodobieństwo udziału w wyborach.• Rozumieją patriotyzm w obywatelski sposób, ale ich poczucie patriotyzmu jest niskie.
POLITYKA I RELIGIA	<ul style="list-style-type: none">• Osoby o poglądach raczej lewicowych.• Wysokie poparcie dla Unii Europejskiej. Europejska tożsamość jest dla nich ważniejsza niż polska.• Najniższy odsetek katolików – segment praktycznie świecki.• Pozytywne nastawienie do grup obcych przy jednoczesnym negatywnym do grupy własnej. Niska dehumanizacja grup obcych przy jednoczesnej metadehumanizacji. Z najwyższym poziomem ojkofofii – niechęci wobec grupy własnej. Niska ocena Polaków na wymiarach ciepła i kompetencji.
POZOSTAŁE ZMIENNE PSYCHOLOGICZNE	<ul style="list-style-type: none">• Osoby o niskiej samoocenie, zarówno zdrowej, jak i narcystycznej. O najniższym zadowoleniu z życia, z wysokim poczuciem samotności i wysokim poczuciem zagrożenia.
DEMOGRAFIA	<ul style="list-style-type: none">• Segment z przewagą kobiet (57%), aktywny zawodowo, ale niezadowolony z sytuacji materialnej. Najwyższy na tle innych segmentów odsetek osób mieszkających w dużych i wielkich miastach, po Spełnionych Demokratach drugi segment pod względem wykształcenia.• Segment najczęściej czytający książki i najrzadziej korzystający z innych mediów (radio, telewizja, prasa tradycyjna i online). Oglądają TVN, nie oglądają TVP.

WYCOFANI PESYMIŚCI

- OPIS -

IDENTYFIKACJA Z NARODEM

- Osoby osiągające średnie wyniki zarówno w zakresie identyfikacji bezpiecznej, jak i pozabezpiecznej z narodem polskim. Wydaje się, że ich identyfikacja jest w efekcie najbardziej labilna, zależna od warunków.
- Polskość jest mało istotnym elementem ich tożsamości. Podobnie jak w przypadku Zawstydzonych Polską, w ich odczuciu niewiele trzeba, by być Polakiem.
- Rozumieją patriotyzm w bardziej narodowy sposób, ale prezentują średnie poczucie patriotyzmu. Są za to segmentem najsilniej przywiązany do małych, lokalnych ojczyzn.
- Segment mało aktywny politycznie. Wyrażają najniższą chęć udziału w wyborach, często nie wiedzą, na kogo będą głosować.

POLITYKA I RELIGIA

- Mają często niezdefiniowane, niezdecydowane poglądy polityczne.
- O niezdecydowanych postawach wobec UE.
- Raczej wierzący.
- Prezentują negatywne postawy zarówno w stosunku do obcych grup, jak i do grupy własnej. Najwyższy poziom orientacji na dominację społeczną i dehumanizacji grup mniejszościowych (Żydzi i LGBTQ+), ale też grupy własnej. Mają również wysoki poziom metadehumanizacji (poczucia, że inne narody dehumanizują Polaków). Prezentują postawy seksistowskie. Mają wysoki poziom ojkofoobii i negatywny autostereotyp. Te wszystkie negatywne postawy mogą wynikać z niskiego poczucia bezpieczeństwa, a przekładać się na dużą labilność polityczną i małą otwartość na innych.

POZOSTAŁE ZMIENNE PSYCHOLOGICZNE

- O niskim zadowoleniu z życia i najniższej samoocenie, za to z najwyższym narcyzmem indywidualnym.
- Najwyższe poczucie samotności i zagrożenia ze wszystkich analizowanych segmentów.

DEMOGRAFIA

- Najmłodszy z segmentów, najwięcej osób aktywnych zawodowo. Największy odsetek mieszkających na wsi.
- Najrzadziej korzystający z mediów. Nie oglądają TVP. Czasami oglądają TVN.

ROZDZIAŁ III

WYNIKI SZCZEGÓŁOWE

WYNIKI SZCZEGÓŁOWE

Dalsza część niniejszego raportu przedstawia kluczowe wymiary, które brane były pod uwagę przy analizowaniu segmentów. Oznacza to, że braliśmy pod lupę każdy z wyodrębnionych segmentów, przyglądając się ich zróżnicowaniu na następujących wymiarach:

- 1** Poziom różnych form identyfikacji narodowych (w tym bezpiecznej i pozabezpiecznej identyfikacji narodowej oraz narcyzmu kolektywnego)
- 2** Rozumienie polskości (czym jest polskość i jakie kryteria trzeba spełniać, by być uznanym/uznaną za Polaka/Polkę)
- 3** Wiedza o Polsce i zainteresowanie historią Polski
- 4** Zachowania patriotyczne
- 5** Rola socjalizacji w budowaniu tożsamości narodowej
- 6** Poglądy polityczne i relacje społeczne (np. stosunek do grup obcych)
- 7** Poglądy na to, co Polaków łączy i co dzieli
- 8** Podejście do przyszłości
- 9** Zmienne psychologiczne
- 10** Konsumpcja mediów
- 11** Zmienne demograficzne

IDENTYFIKACJA Z NARODEM POLSKIM

IDENTYFIKACJA Z NARODEM

Ludzie identyfikują się z różnymi grupami, takimi jak przedstawiciele konkretnej płci, narodowości czy osoby studiujące na tej samej uczelni. Dotychczas przeprowadzono wiele badań, aby zrozumieć tożsamość społeczną. Jednym ze sposobów pomiaru tożsamości społecznej jest test stworzony przez Camerona i współpracowników w 2004 roku. Według tych badaczy tożsamość społeczna składa się w rzeczywistości z trzech różnych komponentów: centralności, afektu i więzi.

IDENTYFIKACJA Z NARODEM

CENTRALNOŚĆ dotyczy przynależności do grupy narodowej i przypisywanego jej znaczenia w procesie samookreślenia.

Często myślę o tym, że jestem Polakiem/Polką.

AFEKT odnosi się do emocjonalnej oceny własnej wartości w roli członka grupy, a także subiektywnej oceny samej grupy i tego, jak jest postrzegana przez innych.

Ogólnie jestem zadowolony/a z bycia Polakiem/Polką.

WIĘZI dotyczą relacji, jakie łączą jednostkę z grupą i postrzeganych podobieństw między członkami.

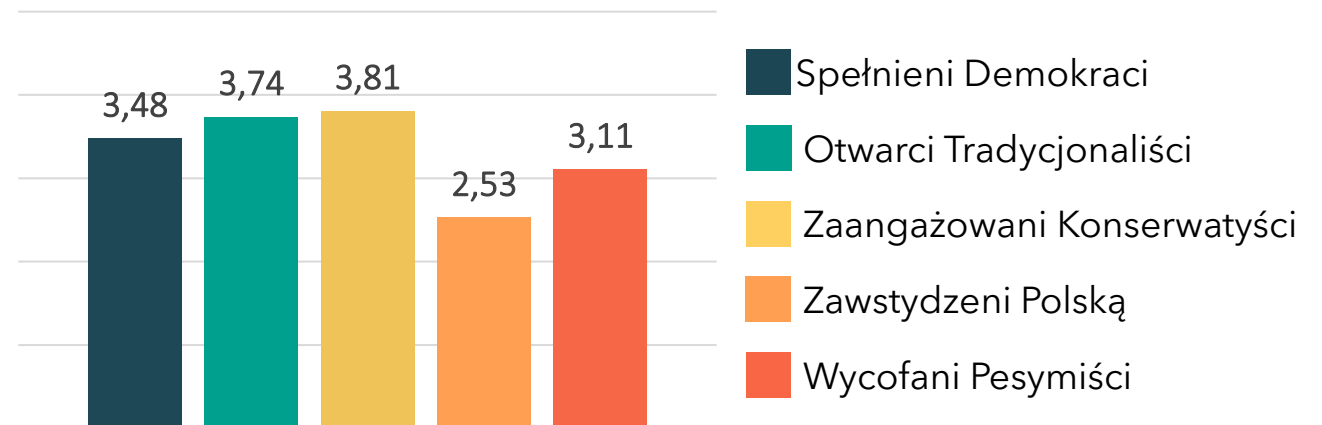
Mam wiele wspólnego z innymi Polakami.

IDENTYFIKACJA Z NARODEM

Identyfikację z narodem polskim mierzono za pomocą kwestionariusza do pomiaru Identyfikacji Grupowej (Cameron, 2004). W skład tej skali wchodziło 12 pytań. Część z nich prezentujemy na kolejnych slajdach jako przykłady. Segmenty różniły się między sobą pod względem tej zmiennej. Poniżej prezentujemy wskaźnik (średnie z 12 pytań na skali 1-5) dla każdego segmentu.

- Segment, który osiągnął **najwyższe** wyniki na skali identyfikacji narodowej to **Zaangażowani Konserwatyści**
- Segment o **najniższym** poziomie identyfikacji z narodem to **Zawstydzeni Polską**

IDENTYFIKACJA Z NARODEM: wybrane pozycje (1)

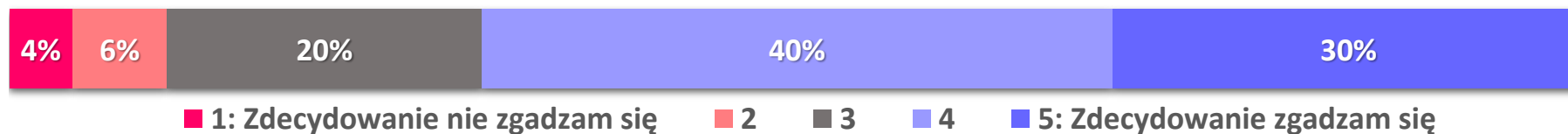

Prosimy, aby opisał/a Pan/i swoje odczucia i myśli związane z przynależnością do narodu polskiego przez ustosunkowanie się do stwierdzeń

Ogólnie bycie Polakiem to ważna część tego, kim jestem.

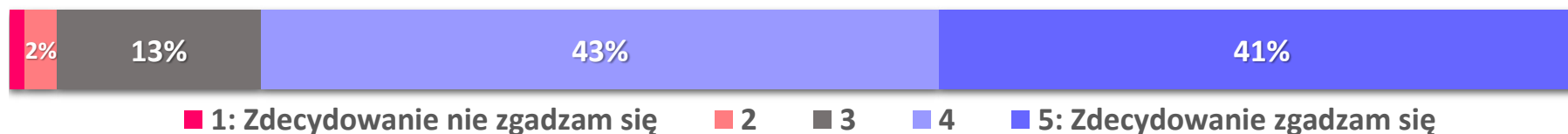
Top2Box

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

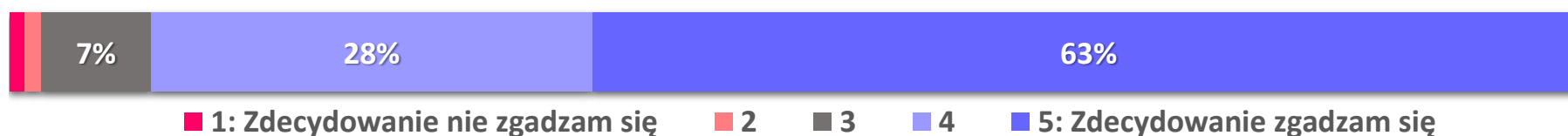
70%

**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

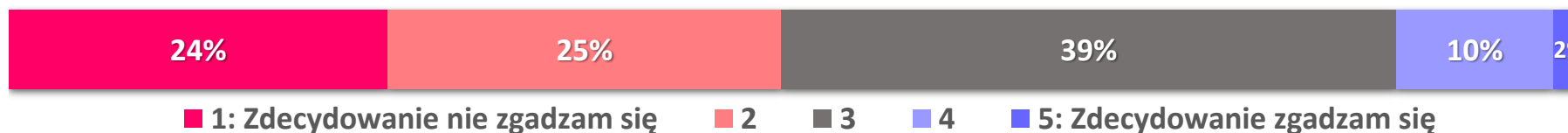
84%

**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

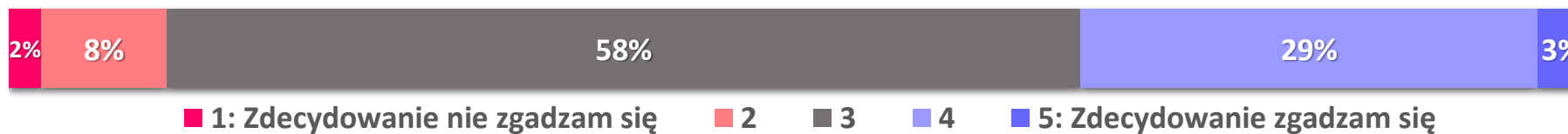
91%

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

12%

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

32%

IDENTYFIKACJA Z NARODEM: wybrane pozycje (2)

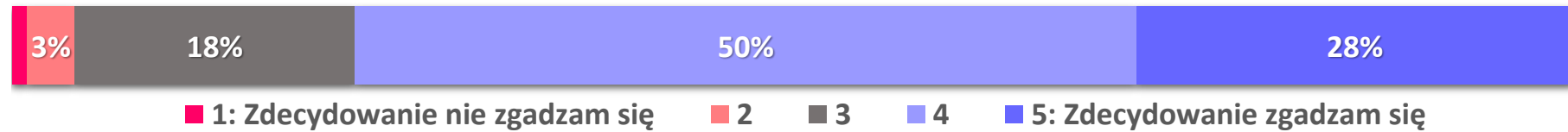

Prosimy, aby opisał/a Pan/i swoje odczucia i myśli związane z przynależnością do narodu polskiego przez ustosunkowanie się do stwierdzeń

Ogólnie jestem zadowolony/a z bycia Polakiem/Polką.

Top2Box

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI
(N=308)**

78%

**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI
(N= 343)**

88%

**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI
(N= 223)**

92%

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ
(N= 203)**

11%

**WYCOFANI
PESYMIŚCI
(N= 427)**

35%

NARCYZM NARODOWY

- Narcyzm narodowy to nadmierne skupienie się na własnym kraju i przekonanie o jego wyższości nad innymi.

- Może manifestować się na różne sposoby, na przykład skupiając się na symbolach narodowych, wyjątkowości i tendencji do postrzegania krytyki własnego narodu jako osobistego ataku.

- Prowadzi do braku empatii dla innych narodów i ludów, a czasem może skutkować skrajnym nacjonalizmem lub ksenofobią. Może też wytworzyć tendencję do przedkładania interesów własnego narodu ponad wszystko, nawet kosztem innych.

- Narcyzm narodowy może utrudniać ludziom docenianie i szanowanie innych kultur i narodów, prowadząc do konfliktów i nieporozumień. Może również utrudniać wysiłki zmierzające do rozwiązania rzeczywistych problemów lub negatywnych aspektów własnego kraju oraz ograniczać możliwości współpracy i wzajemnego uczenia się.

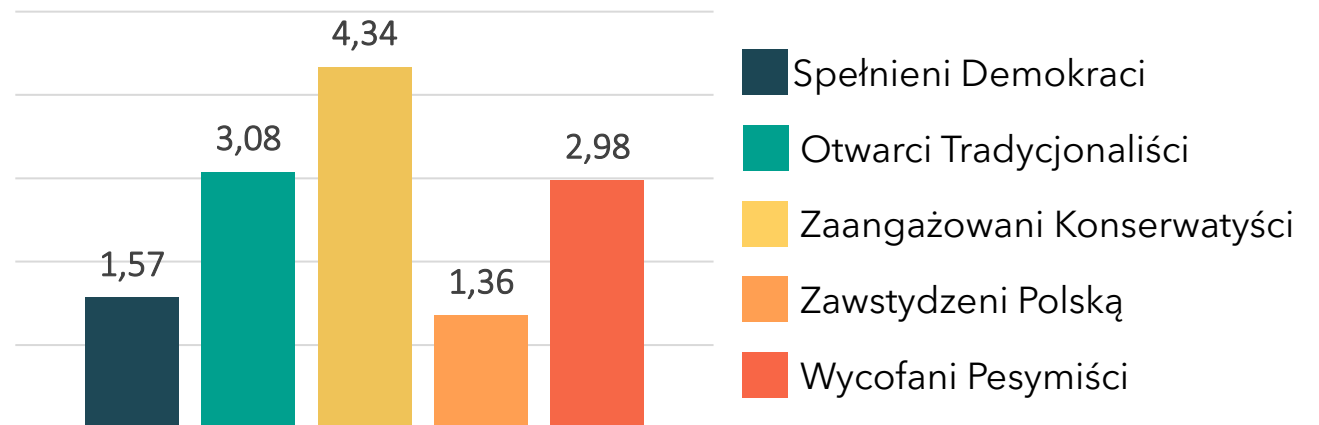

NARCYZM KOLEKTYWNY

Narcyzm kolektywny to przekonanie o wyższości własnej grupy przy jednoczesnym poczuciu braku jej docenienia przez innych. Zmierzone go za pomocą kwestionariusza do pomiaru Kolektywnego Narcyzmu (Golec de Zavala i in., 2009; Golec de Zavala i in., 2013). W skład tej skali wchodziło 5 pytań. Część z nich prezentujemy na kolejnych slajdach jako przykłady. Segmenty różniły się między sobą pod względem tej cechy. Poniżej prezentujemy wskaźnik (średnie z 5 pytań na skali 1-5) dla każdego segmentu.

- Segment, który osiągnął **najwyższe** wyniki na skali to **Zaangażowani Konserwatyści**
- Segment o **najniższym** poziomie kolektywnego narcyzmu to **Zawstydzeni Polską**

NARCYZM KOLEKTYWNY: wybrane pozycje (1)

Prosimy, aby opisał/a Pan/i swoje odczucia i myśli związane z przynależnością do narodu polskiego przez ustosunkowanie się do stwierdzeń
Polacy zasługują na specjalne traktowanie.

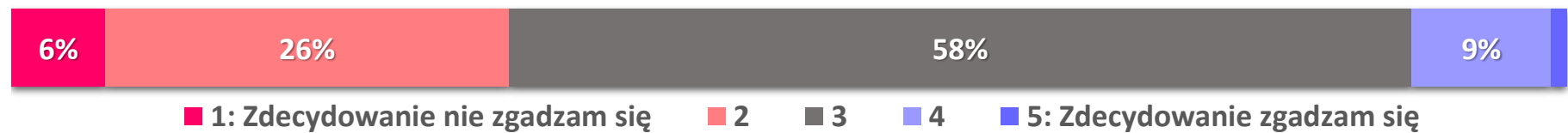
Top2Box

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

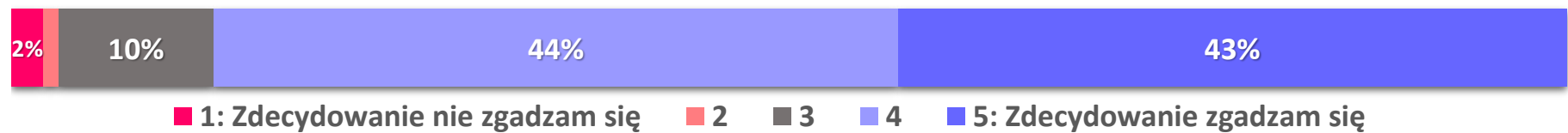
0%

**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

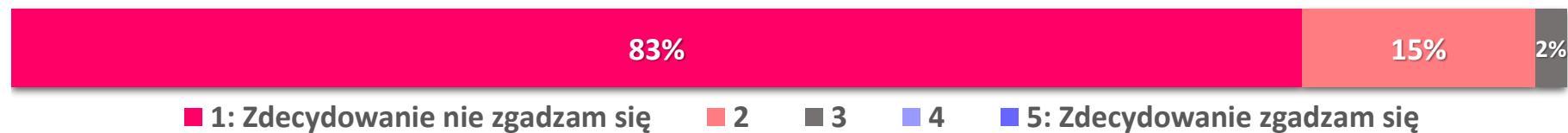
10%

**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

87%

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

0%

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

11%

NARCYZM KOLEKTYWNY: wybrane pozycje (2)

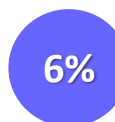
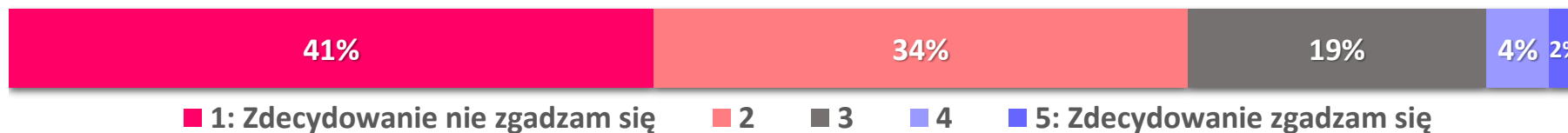

Prosimy, aby opisał/a Pan/i swoje odczucia i myśli związane z przynależnością do narodu polskiego przez ustosunkowanie się do stwierdzeń

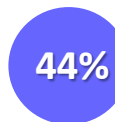
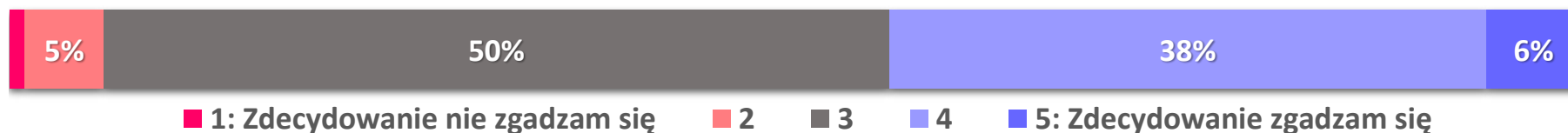
Niewielu ludzi rozumie w pełni jak ważna jest Polska.

Top2Box

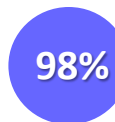
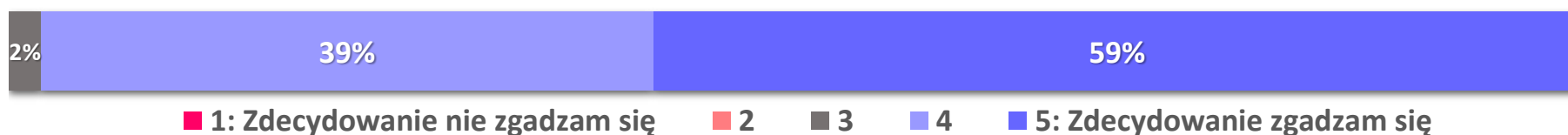
**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

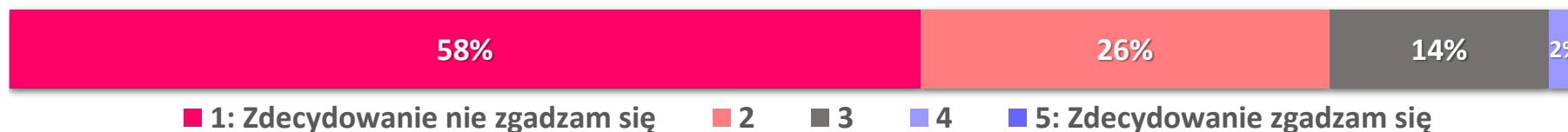
**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

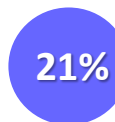
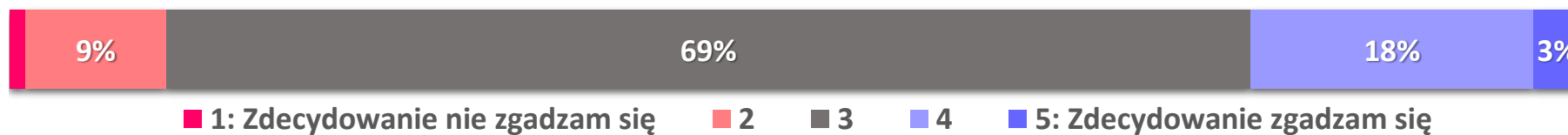
**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

IDENTYFIKACJA NARODOWA BEZPIECZNA I POZABEZPIECZNA

W niniejszym badaniu wykorzystano kwestionariusz do pomiaru identyfikacji narodowej (Rogoza i in., 2023), stworzony w oparciu o trójwymiarowy model identyfikacji społecznej (Cameron, 2004).

Tym razem jednak postanowiono wyróżnić dwa typy identyfikacji narodowej: bezpieczną i pozabezpieczną. Ich opis widnieje poniżej.

IDENTYFIKACJA BEZPIECZNA

- ADAPTACYJNA
- STABILNY I POZYTYWNY OBRAZ WŁASNEJ GRUPY NARODOWEJ
- BRAK POTRZEBY ZEWNĘTRZNEJ WALIDACJI
- TOLERANCJA WOBEC GRUP OBCYCH

IDENTYFIKACJA POZABEZPIECZNA

- NIEADAPTACYJNA
- NIESTABILNA OCENA, UZALEŻNIONA OD WIZERUNKU GRUPY I JEJ SUKCESÓW
- SILNA POTRZEBA UZNANIA
- DYSKRYMINACJA GRUP OBCYCH

TYPY IDENTYFIKACJI: przykładowe pozycje kwestionariusza

IDENTYFIKACJA BEZPIECZNA

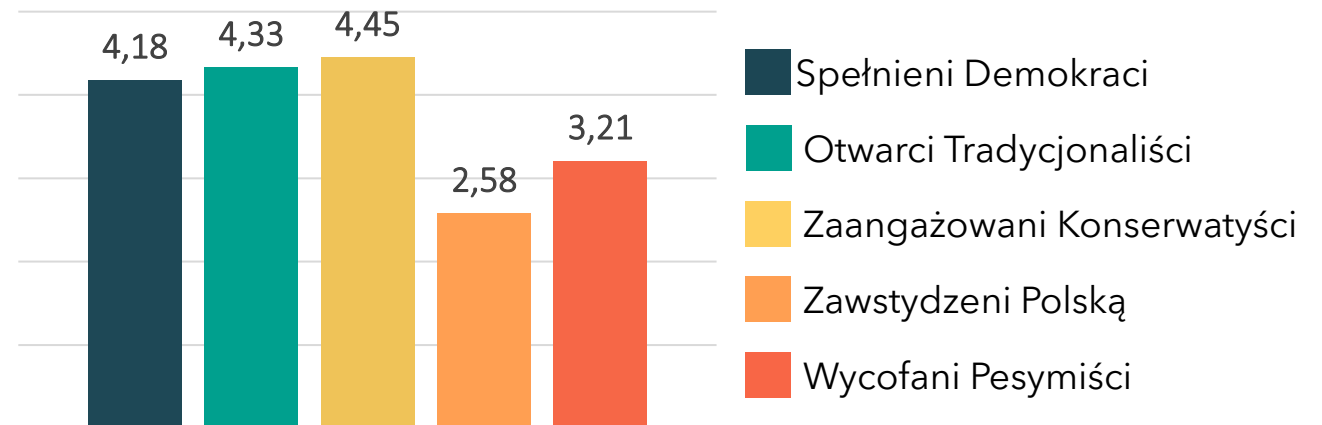
IDENTYFIKACJA POZABEZPIECZNA

CENTRALNOŚĆ	Nawet gdy w Polsce nie dzieje się dobrze, mój kraj jest dla mnie ważny.	Tylko wtedy gdy inni doceniają mój kraj, czuję się w pełni Polakiem/Polką.
AFEKT	Jestem zadowolony/a z bycia Polakiem/Polką bez względu na to, czy mój naród komuś imponuje, czy nie.	Naprawdę cieszę się z bycia Polakiem/Polką dopiero wtedy, gdy wszyscy zwracają uwagę na mój kraj.
WIĘZI	Czuję więź z innymi Polakami niezależnie od tego, co nas dzieli.	Mogę współdziałać tylko z tymi Polakami, którzy są tacy jak ja.

Identyfikację bezpieczną mierzono za pomocą nowopowstałego kwestionariusza do pomiaru identyfikacji z narodem (Rogoza i in., 2023). W skład tej skali wchodziło 15 pytań. Trzy z nich, stanowiące wersję skróconą narzędzia, prezentujemy na kolejnych slajdach. Segmenty różniły się między sobą pod względem tej zmiennej. Poniżej prezentujemy wskaźnik (średnie z 15 pytań na skali 1-5) dla każdego segmentu.

- Segment, który osiągnął **najwyższe** wyniki na skali to **Zaangażowani Konserwatyści**
- Segment o **najniższym** poziomie identyfikacji bezpiecznej to **Zawstydzeni Polską**

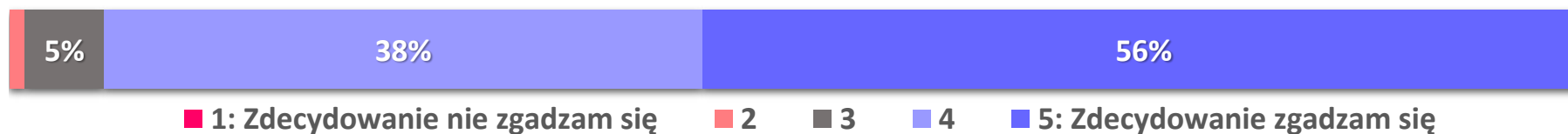
IDENTYFIKACJA BEZPIECZNA: wybrane pozycje (1)

Prosimy, aby opisał/a Pan/i swoje odczucia i myśli związane z przynależnością do narodu polskiego przez ustosunkowanie się do stwierdzeń
Nawet gdy w Polsce nie dzieje się dobrze, mój kraj jest dla mnie ważny.

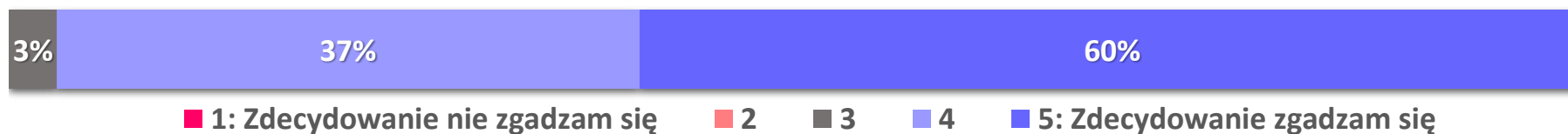
Top2Box

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

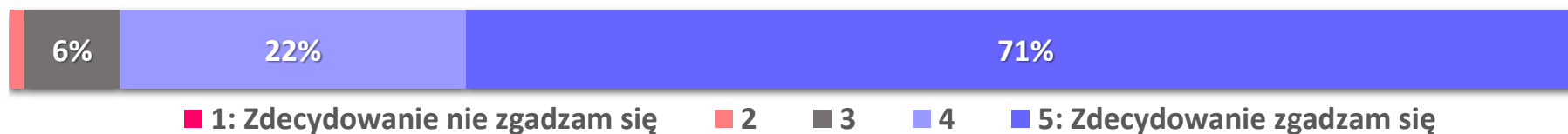
94%

**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

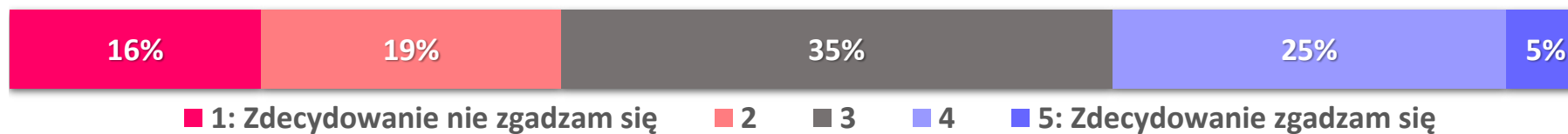
97%

**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

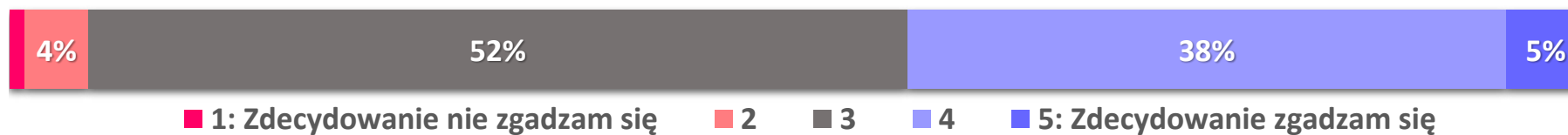
93%

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

30%

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

43%

IDENTYFIKACJA BEZPIECZNA: wybrane pozycje (2)

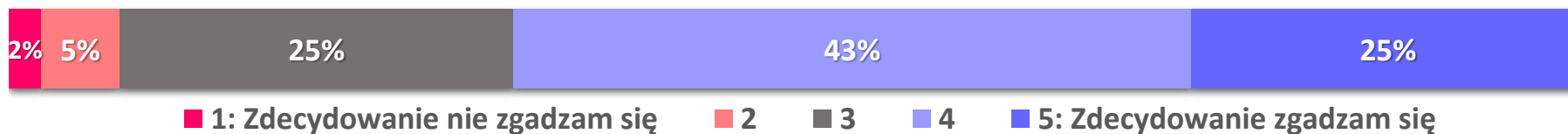

Prosimy, aby opisał/a Pan/i swoje odczucia i myśli związane z przynależnością do narodu polskiego przez ustosunkowanie się do stwierdzeń

Czuję więź z innymi Polakami niezależnie od tego, co nas dzieli.

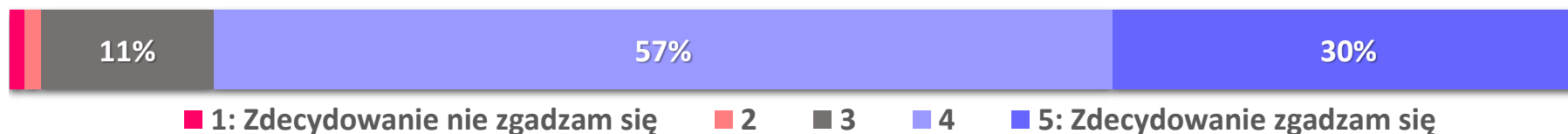
Top2Box

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

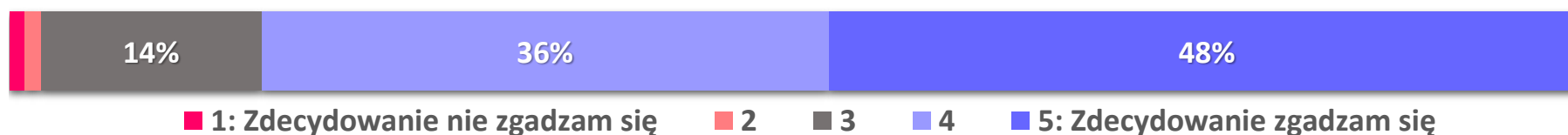
68%

**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

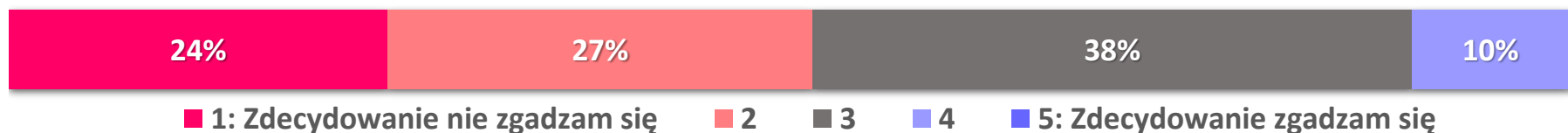
87%

**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

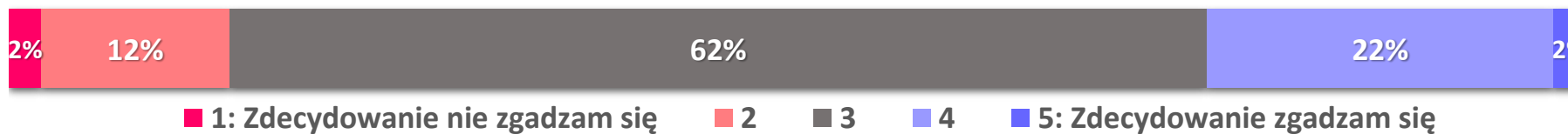
84%

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

11%

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

24%

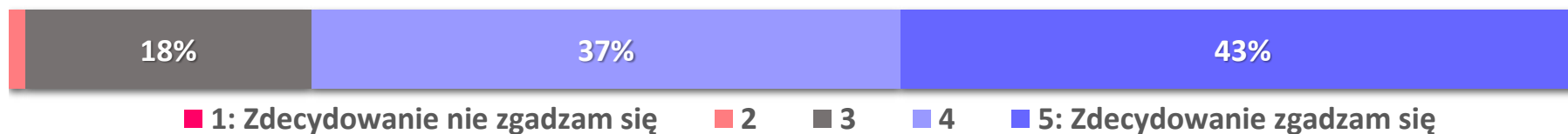
IDENTYFIKACJA BEZPIECZNA: wybrane pozycje (3)

Prosimy, aby opisał/a Pan/i swoje odczucia i myśli związane z przynależnością do narodu polskiego przez ustosunkowanie się do stwierdzeń
Jestem zadowolony/a z bycia Polakiem/Polką bez względu na to, czy mój naród komuś imponuje, czy nie.

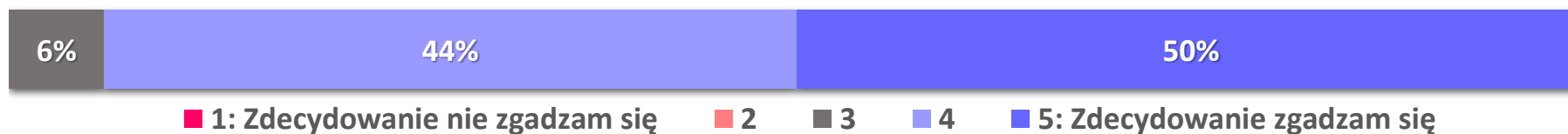
Top2Box

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

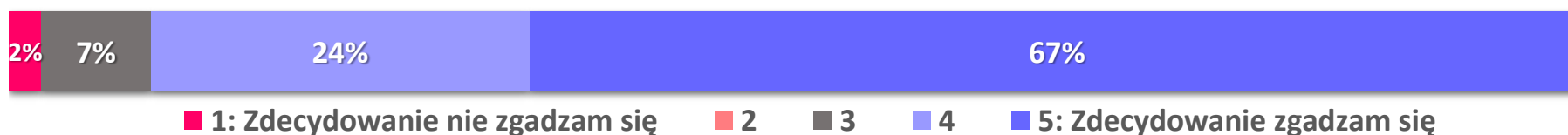
80%

**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

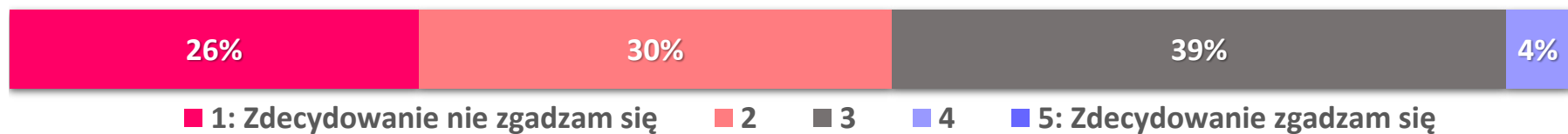
94%

**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

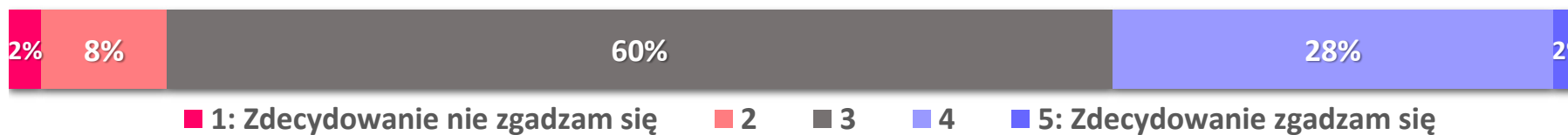
91%

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

5%

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

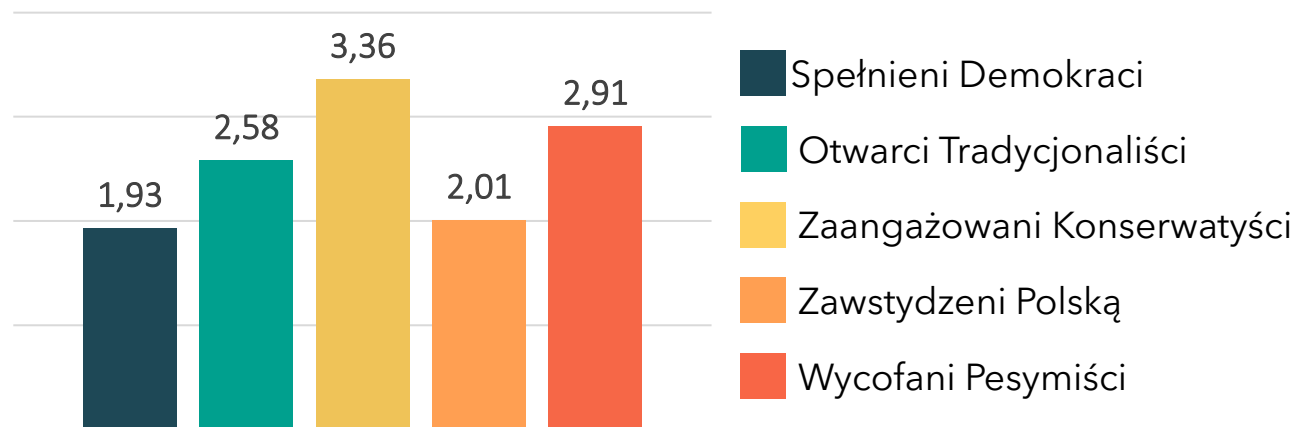

30%

Identyfikację pozabezpieczną mierzono za pomocą nowopowstałego kwestionariusza (Rogoza i in., 2023) do pomiaru identyfikacji z narodem. W skład tej skali wchodziło 15 pytań. Trzy z nich, stanowiące wersję skróconą narzędzia, prezentujemy na kolejnych slajdach. Segmenty różniły się między sobą pod względem tej zmiennej. Poniżej prezentujemy wskaźnik (średnie z 15 pytań na skali 1-5) dla każdego segmentu.

- Segment, który osiągnął **najwyższe** wyniki na skali to **Zaangażowani Konserwatyści**
- Segment o **najniższym** poziomie tej zmiennej to **Spełnieni Demokraci**

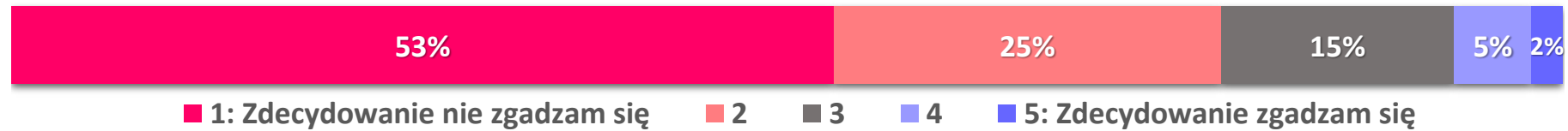
IDENTYFIKACJA POZABEZPIECZNA: wybrane pozycje (1)

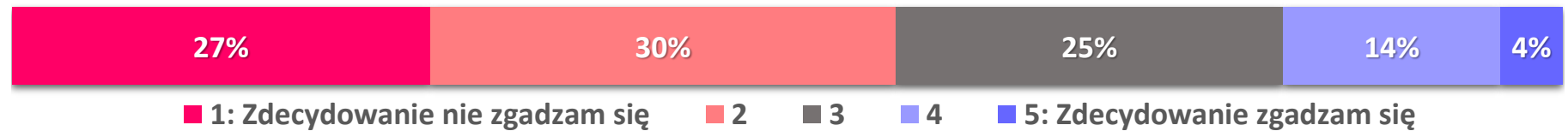
Prosimy, aby opisał/a Pan/i swoje odczucia i myśli związane z przynależnością do narodu polskiego przez ustosunkowanie się do stwierdzeń
Tylko wtedy gdy inni doceniają mój kraj, czuję się w pełni Polakiem/Polką.

Top2Box

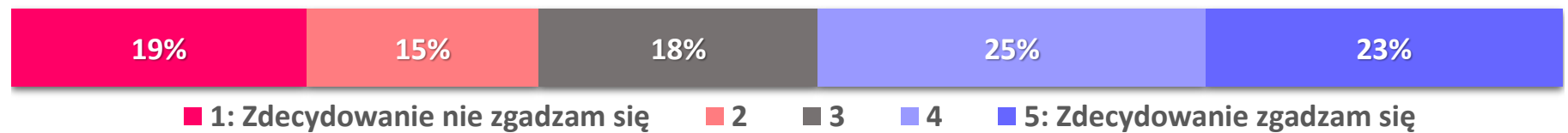
**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

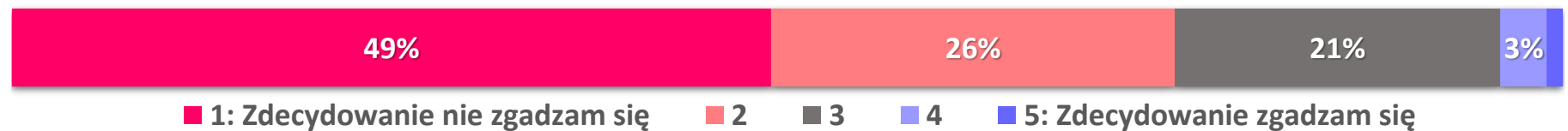
**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

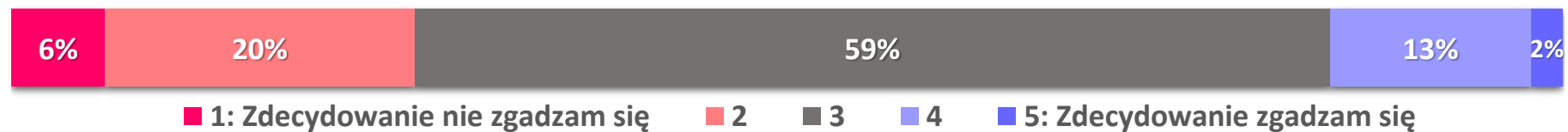
**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

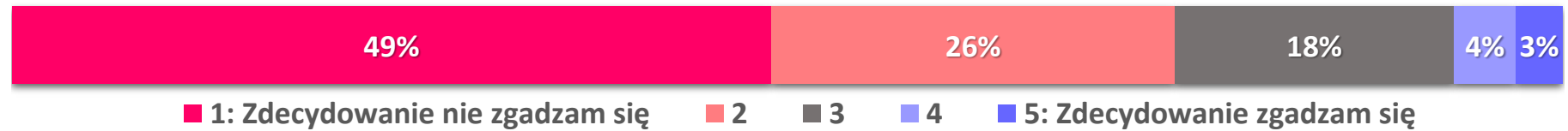
IDENTYFIKACJA POZABEZPIECZNA: wybrane pozycje (2)

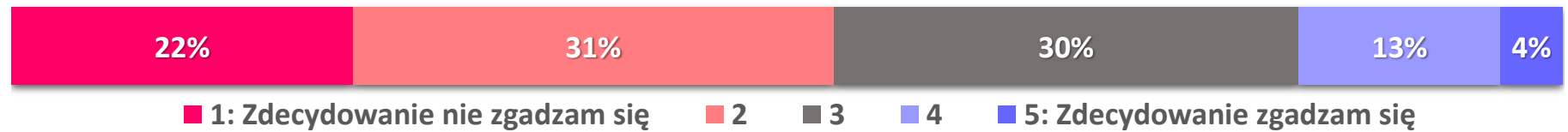
Prosimy, aby opisał/a Pan/i swoje odczucia i myśli związane z przynależnością do narodu polskiego przez ustosunkowanie się do stwierdzeń
Naprawdę cieszę się z bycia Polakiem/Polką dopiero wtedy, gdy wszyscy zwracają uwagę na mój kraj.

Top2Box

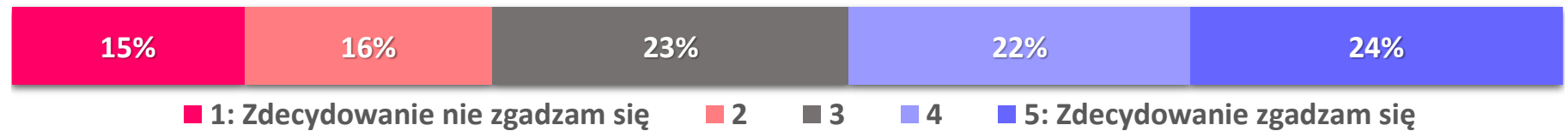
**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

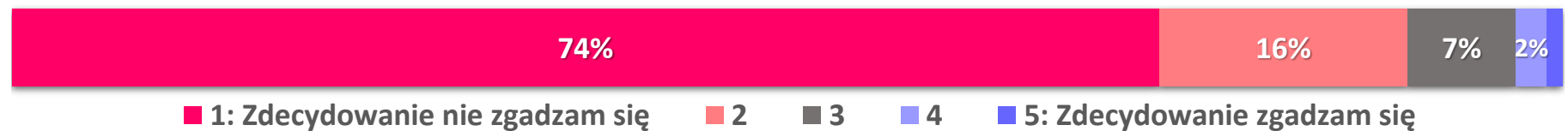
**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

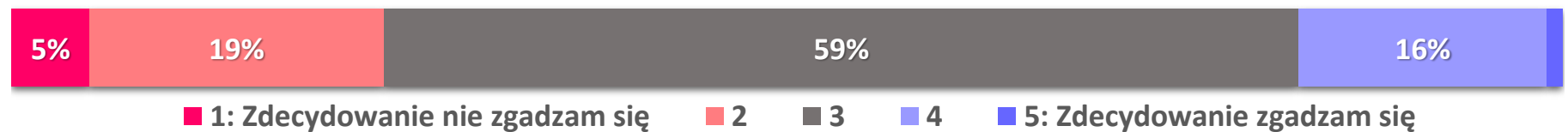
**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

IDENTYFIKACJA POZABEZPIECZNA: wybrane pozycje (3)

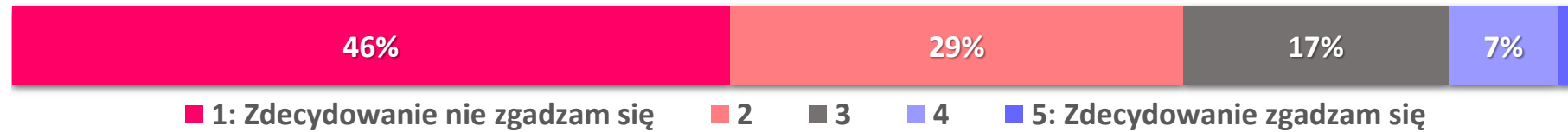

Prosimy, aby opisał/a Pan/i swoje odczucia i myśli związane z przynależnością do narodu polskiego przez ustosunkowanie się do stwierdzeń

Mogę współdziałać tylko z tymi Polakami, którzy są tacy jak ja.

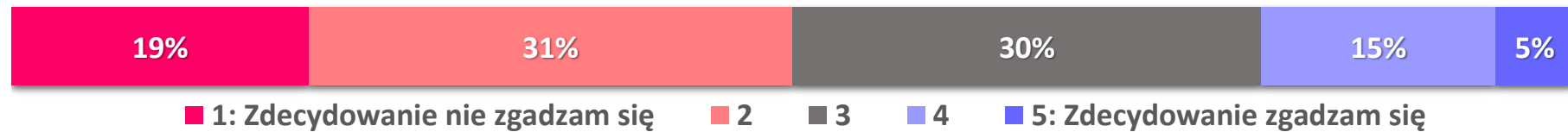
Top2Box

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

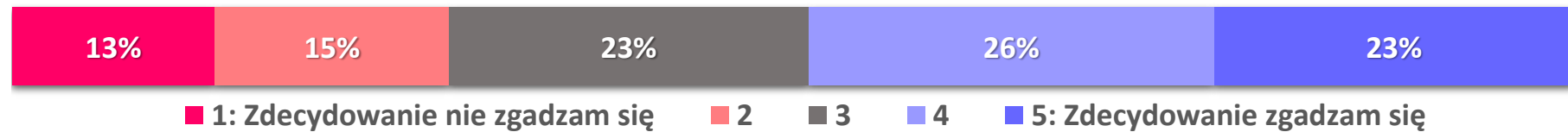
8%

**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

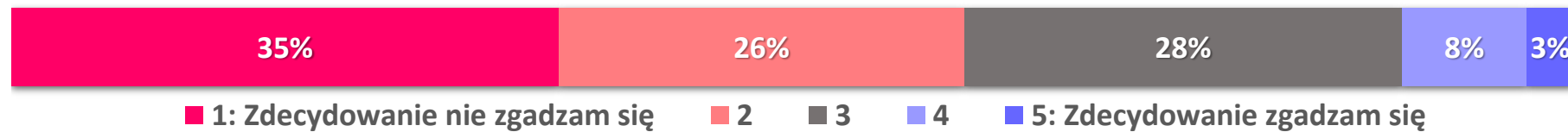
20%

**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

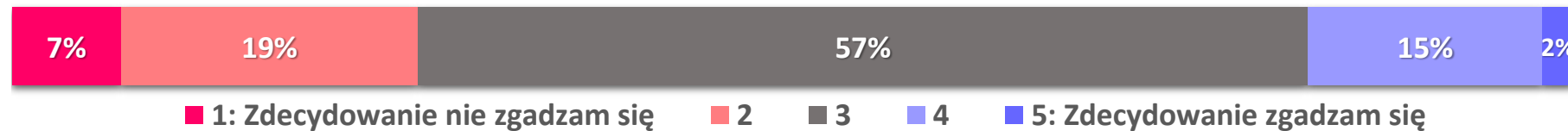
49%

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

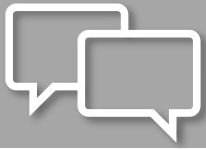
11%

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

17%

IDENTYFIKACJA Z POLSKĄ W SEGMENTACH

Identyfikacja z Polską była kluczowym wątkiem także w jakościowej części badania. Zależało nam na tym, aby lepiej zrozumieć, na ile badani identyfikują się z Polską i innymi Polakami oraz z czego mogą wynikać różnice w identyfikacji zaobserwowane w badaniu ilościowym.

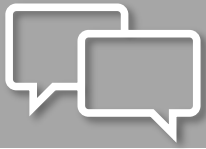
Na podstawie wyników wywiadów można podzielić segmenty na trzy grupy:

Wysoka identyfikacja bezpieczna, niska pozabezpieczna - najzdrowszy typ identyfikacji. Osoba go reprezentująca czuje więź i żywi pozytywny afekt w stosunku do grupy własnej, we względnie stały, niezależny od okoliczności sposób. Taki typ identyfikacji reprezentują zazwyczaj Spełnieni Demokraci.

Wysoka identyfikacja bezpieczna, wysoka identyfikacja pozabezpieczna - do tej grupy należą Otwarci Tradycjoniści i Zaangażowani Konserwatyści. Z jednej strony są to segmenty najsilniej deklarujące emocjonalną więź i ważność polskości dla ich tożsamości. Zarazem jednak często w swoich deklaracjach odnoszą się do pewnego ideału czy prototypu Polaka, a ich postawy nie są równie pozytywne w stosunku do wszystkich.

Niska/Średnia identyfikacja (zarówno bezpieczna, jak i pozabezpieczna) - do tej grupy można zaliczyć Wycofanych Pesymistów (średni poziom identyfikacji) i Zawstydzonych Polską (niski poziom identyfikacji). W ich przypadku polskość wydaje się dość obojętną lub wręcz negatywną charakterystyką. Osoby te często nie traktują narodu polskiego jako grupy własnej, z którą łączy ich coś istotnego.

Nie zidentyfikowano żadnej grupy o wysokiej identyfikacji pozabezpiecznej, ale niskiej bezpiecznej. Przypuszczamy, że taki typ identyfikacji, choć teoretycznie możliwy, w praktyce jest spotykany bardzo rzadko. Byłby to typ silnie dysfunkcyjny, świadczący o nieprzystosowaniu społecznym.

CENTRALNY ELEMENT TOŻSAMOŚCI

Zaangażowani Konserwatyści i Otwarci Tradycjoniści często umieszczają bycie Polką/Polakiem jako jedną z ważniejszych dla nich ról. Pojawiają się tu emocje takie jak duma i radość z bycia Polakiem.

WAŻNY ELEMENT TOŻSAMOŚCI

Spełnieni Demokraci uznają bycie Polakiem za pozytywny, ale nie centralny element swojej tożsamości. Uznają, że kraj ich urodzenia jakoś ich ukształtował, miał wpływ na to, jacy są. Akceptują swoją tożsamość, ale nie uważają jej za lepszą niż jakakolwiek inna. Można tu zaobserwować emocje takie jak zadowolenie, akceptacja.

UMIARKOWANIE ISTOTNY ELEMENT TOŻSAMOŚCI

Wycofani Pesymiści identyfikują się jako Polacy, ale ta tożsamość nie ma szczególnych implikacji dla tego, jacy są lub co robią. Są obojętni wobec polskości.

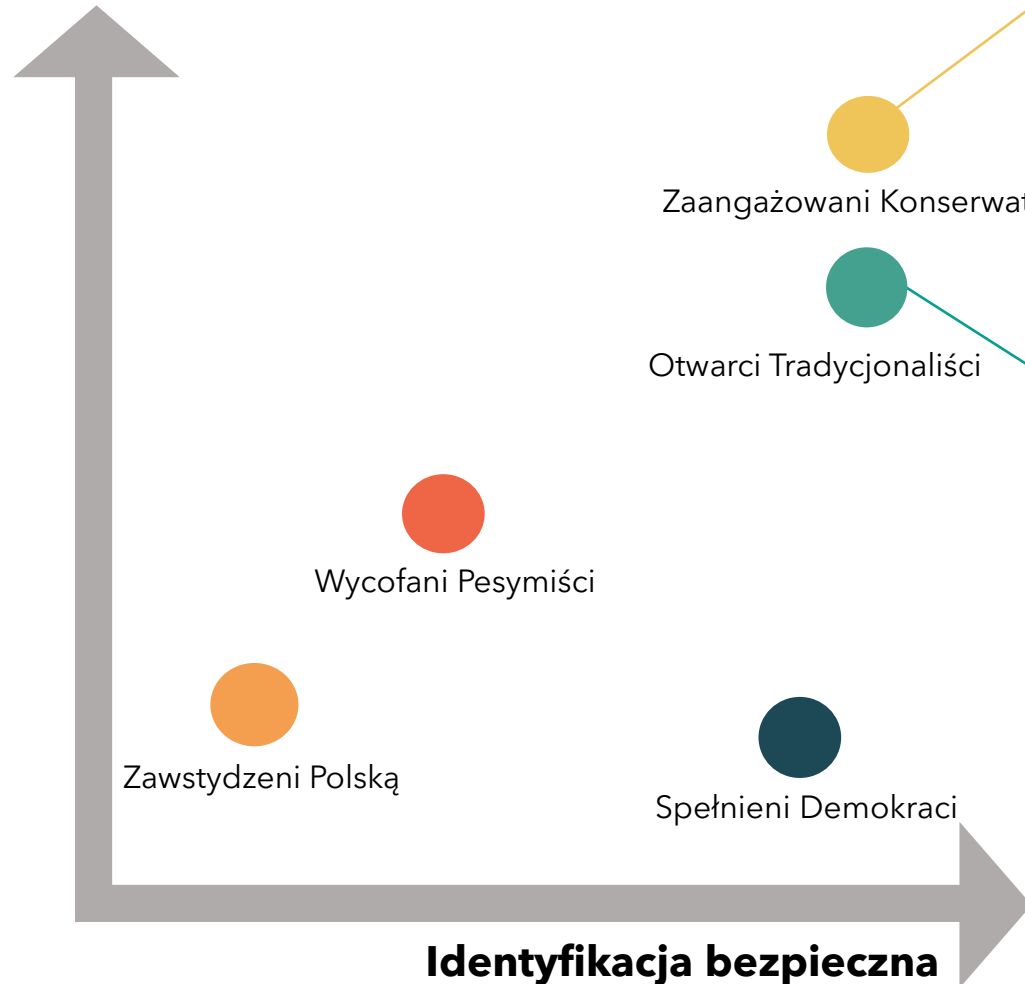
PERYFERYJNY ELEMENT TOŻSAMOŚCI

Zawstydzeni Polską uznają bycie Polakiem za mało istotny element ich tożsamości. Często wyrażają przekonanie, że byliby takimi samymi osobami niezależnie od tego, gdzie by się urodzili, uważają, że polskość w żaden sposób ich nie ukształtowała. Pojawia się tu obojętność lub wręcz emocje negatywne: wstyd, żal.

IDENTYFIKACJA Z POLSKĄ W SEGMENTACH (1)

**Identyfikacja
pozabezpieczna**

Zaangażowani Konserwatyści to segment najsilniej zidentyfikowany z polskością, zarówno jeżeli chodzi o bezpieczne, jak i pozabezpieczne przywiązanie do narodu. Badani z tej grupy odczuwają dumę z bycia Polką/Polakiem, z polskiej historii i tradycji, a także religijności. Ich emocje są silniejsze niż Spełnionych Demokratów, pojawia się wręcz przekonanie o pozytywnym wyróżnianiu się Polaków na tle innych narodów. Zarazem jednak Zaangażowanym Konserwatystom szczególnie zależy na podtrzymywaniu pozytywnego wizerunku Polski i Polaków za granicą. Krytykowanie Polski jest w ich odczuciu przejawem braku patriotyzmu. Na poziomie nieświadomym mogą dążyć do podtrzymywania jak najbardziej pozytywnego obrazu Polski, bo podnosi to ich samoocenę. Z podobnych powodów chętniej podejmują współpracę z osobami o podobnych wartościach.

Otwarci Tradycjoniści przedstawiciele tego segmentu o Polsce mówią z dużą czułością. Cieszą się, że żyją akurat w tym kraju, cenią go sobie za wyjątkową historię, tradycję, geografie. Nie uważają, że Polska jest lepsza od innych krajów, ale zarazem nie chcieliby urodzić się nigdzie indziej. Są otwarci na rozmowę i potencjalną współpracę z innymi, także osobami o odmiennych poglądach od swoich. Jednak podobnie jak dla Zaangażowanych Konserwatystów, podtrzymywanie pozytywnego wizerunku Polski jest dla nich ważne, co może być motywowane lękiem przed utratą pozytywnej autoidentyfikacji.

IDENTYFIKACJA Z POLSKĄ W SEGMENTACH (2)

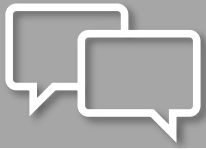
**Identyfikacja
pozabezpieczna**

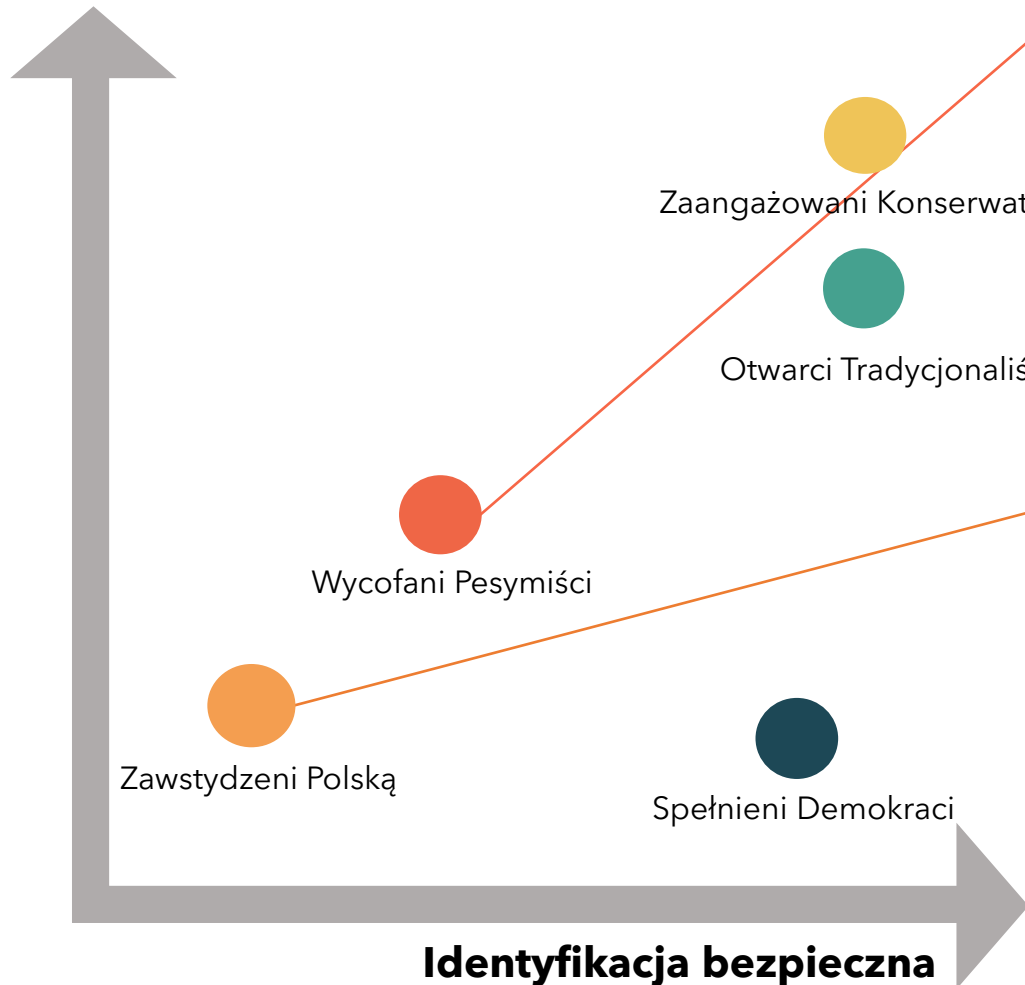
Spełnieni Demokracy to segment charakteryzujący się wysoką identyfikacją bezpieczną oraz niską identyfikacją pozabezpieczną z narodem polskim. W pełni akceptują swoją polską tożsamość. Nie uważają polskości ani za lepszą, ani za gorszą od innych narodowości. Nawet gdyby czuli się związani z inną narodowością, to nie zmieniliby to ich stosunku do polskości.

W porównaniu z Zaangażowanymi Konserwatystami i Otwartymi Tradycjonalistami, ich identyfikacja wydaje się mniej zależna od czynników zewnętrznych, takich jak wizerunek Polski w oczach innych. Zależy im na tym, by Polska zmieniała się na lepsze, rozwijała, stawała się coraz lepszym miejscem do życia. Są otwarci wobec osób o odmiennych poglądach i pochodzeniu, chętnie poznają różne punkty widzenia.

IDENTYFIKACJA Z POLSKĄ W SEGMENTACH (3)

**Identyfikacja
pozabezpieczna**

Wycofani Pesymiści prezentują umiarkowane przywiązanie do narodu polskiego na obu wymiarach identyfikacji. Akceptują swoją polską tożsamość, ale nie odczuwają zobowiązania do troski o Polskę i zmieniania jej na lepsze. Cechuje ich duża zachowawczość, ostrożność – są ugodowi, nie lubią skrajnych, antagonizujących poglądów. Koncentrują się na swoim życiu „tu i teraz”, przez co mają niewielką wiedzę na temat bieżących wydarzeń i sporów politycznych, a także postrzegania Polski za granicą.

Zawstydzeni Polską to segment najstąbiej zidentyfikowany z polskością, zarówno jeżeli chodzi o bezpieczne, jak i pozabezpieczne przywiązanie do narodu. Nie odczuwają pozytywnych emocji związanych z przynależnością do narodu polskiego, a często przyznają wręcz, że wstydzą się bycia Polką/Polakiem, zwłaszcza w kontakcie z obcokrajowcami. Mają poczucie wyobcowania, uważają, że odróżniają się od innych Polaków pod wieloma względami, głównie dotyczącymi światopoglądu, przez co nie czują z nimi więzi.

IDENTYFIKACJA Z POLSKOŚCIĄ: cytaty

WYSOKA IDENTYFIKACJA BEZPIECZNA

„Ogólnie dumę z bycia Polakiem to ja czuję tak jakoś bezwarunkowo. Tak jak się kocha rodziców. To nie jest jakoś poparte jakimiś wydarzeniami konkretnymi, że gdzieś tam kiedyś coś. Tak ogólnie czuję taką przynależność.”

Spełniony Demokrata, 33 lata

„[Moderatorka: Czyli nie ma to znaczenia, czy ktoś nas zwraca uwagę czy nie? Tak czy siak cieszy się Pani z bycia Polką?] Oczywiście, to jest tak jak dziecko się kocha, czy jest grzeczne, czy jest niegrzeczne, czy jest ładne, czy jest brzydkie, to jest moje i tyle, i to jest najważniejsze, tak samo mój kraj.”

Otwarta Tradycjonalistka, 55 lat

WYSOKA IDENTYFIKACJA POZABEZPIECZNA

„[Moderatorka: To jak się Pan czuje gdy właśnie słyszy osobę, która za granicą źle mówi o Polsce?] Bardzo, bardzo mi jest nieprzyjemnie, ponieważ jest takie przysłowie, że zawsze się brudy pierze w swoim otoczeniu i jeżeli jest coś nie tak to powinno się w swoim kraju robić, a nie wywlekać na całą Europę, na cały świat.”

Zaangażowany Konserwatysta, 51 lat

„Cały czas się cieszę, że jestem Polakiem. Fajnie jak się mówi o Polsce dobrze. Chciałbym żeby pozytywnie mówili, jak najlepiej postrzegali nasz kraj, no ale na razie nie jest za dobrze.”

Otwarty Tradycjonalista, 56 lat

NISKA IDENTYFIKACJA

„Ja nie widzę jakichś szans, żebym się bardziej poczuł Polakiem czy mieszkańcem danego miasta, bo dla mnie to aspekt bycia człowiekiem, takiego humanizmu, takiej zgody międzyludzkiej jest nadrzędny”.

Zawstydzony Polką, 32 lata

„Sama się zastanawiam jak to jest, bo z jednej strony czuję się Polką i tradycje wszystko ładnie, pięknie, ale z drugiej strony jakby przyszło ponieść jakieś konsekwencje to chyba niekoniecznie, chyba jestem tchórzem.”

Wycofana Pesymistka, 50 lat

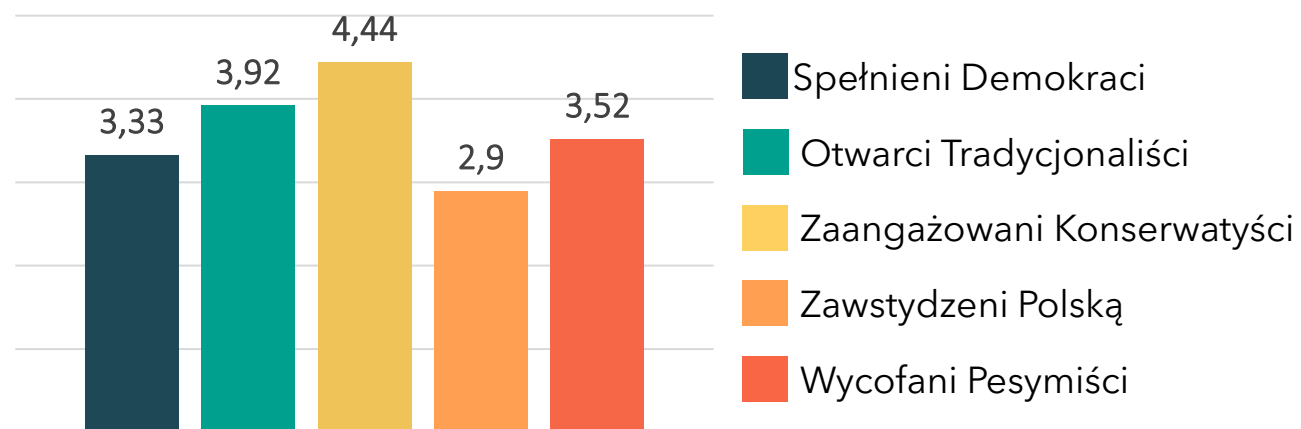
ROZUMIENIE POLSKOŚCI

KRYTERIA POLSKOŚCI

Kryteria, które według badanych należy spełnić, by uważać się za Polaka zmierzono za pomocą autorskiego kwestionariusza. W skład skali wchodziło 10 pytań. Wyższy wynik wskazuje na postrzeganą konieczność spełnienia większej liczby kryteriów, by móc czuć się Polką/Polakiem. Można zatem traktować ten wskaźnik jako miarę ekskluzywności/inkluzywności. Osoby, które mają najwyższe wymagania, uważają grupę za bardziej ekskluzywną. Poniżej prezentujemy wskaźnik (średnie z 10 pytań na skali 1-5) dla każdego segmentu.

- Segment, który osiągnął **najwyższe** wyniki na skali to **Zaangażowani Konserwatyści**
- Segment o **najniższym** poziomie tej zmiennej to **Zawstydzeni Polską**

KRYTERIA POLSKOŚCI Z PERSPEKTYWY JAKOŚCIOWEJ

Celem jakościowej części badania było lepsze zrozumienie, dlaczego określone kryteria, jakie dana osoba powinna spełnić, by móc nazywać się Polką czy Polakiem, są kluczowe z perspektywy osób reprezentujących poszczególne segmenty. Interesowały nas szczególnie wątki:

- **Inkluzywnego versus wykluczającego podejścia do koncepcji narodowości:** na ile ważne są kwestie, na które dana osoba nie ma wpływu, jak np. pochodzenie, w porównaniu do cech możliwych do nabycia samodzielnie, jak indywidualne poczucie tożsamości, znajomość języka czy historii;
- **Głębokości więzi:** jak wiele różnych kryteriów trzeba spełnić, by być Polakiem/Polką i jaki jest ich charakter: czy bardziej formalny, namacalny, jak np. obywatelstwo, czy nieformalny i niematerialny, związany z odczuciami (np. poczucie bycia Polakiem/ Polką, troska o Polskę) czy działaniami (np. pielęgnowanie tradycji).

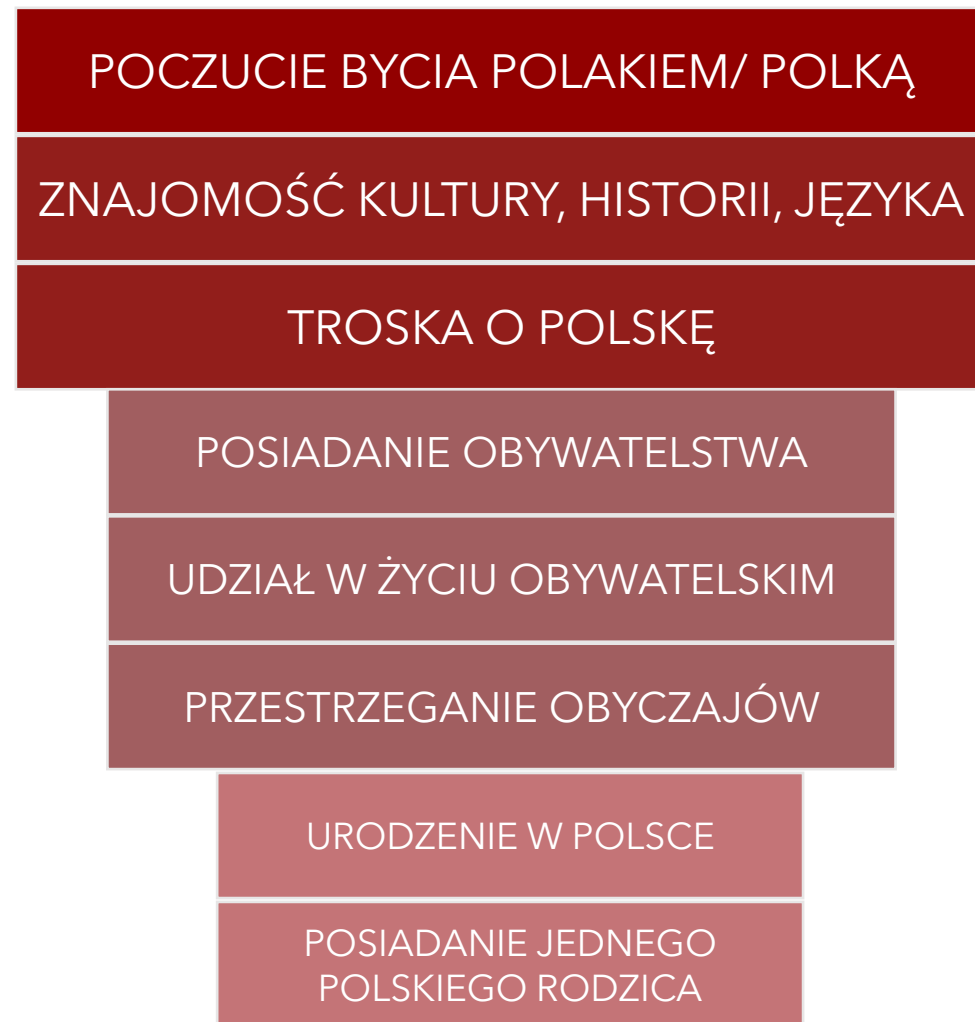
KRYTERIA POLSKOŚCI

Podobnie jak w badaniu ilościowym, również w części jakościowej można było zauważyć, że wymieniane przez poszczególne segmenty kryteria są w dużej mierze podobne, wspólne.

Podstawą tożsamości dla większości segmentów jest **indywidualne poczucie bycia Polakiem lub Polką, znajomość kultury, historii, języka oraz troska o Polskę**. Znaczenie miały też obywatelstwo i udział w życiu obywatelskim, dbanie o kraj. Dużo mniej wagi przywiązywano natomiast do urodzenia, pochodzenia. Zdaniem większości badanych wiara, zasługi czy miejsce zamieszkania nie ma żadnego znaczenia dla bycia Polakiem.

Można zatem powiedzieć, że podejście większości badanych do narodowości było **inkluzywne**. Podstawą były kryteria teoretycznie otwarte, możliwe do spełnienia przez każdego. Zarazem nie były to kryteria formalne. Polaków zdaniem większości badanych łączy coś więcej niż państwo, miejsce zamieszkania czy obywatelstwo - kryteria te są dalece mniej ważne niż przywiązanie do Polski, wspólne korzenie, tradycja, kultura i język.

MIESZKANIE NA
STAŁE W POLSCE

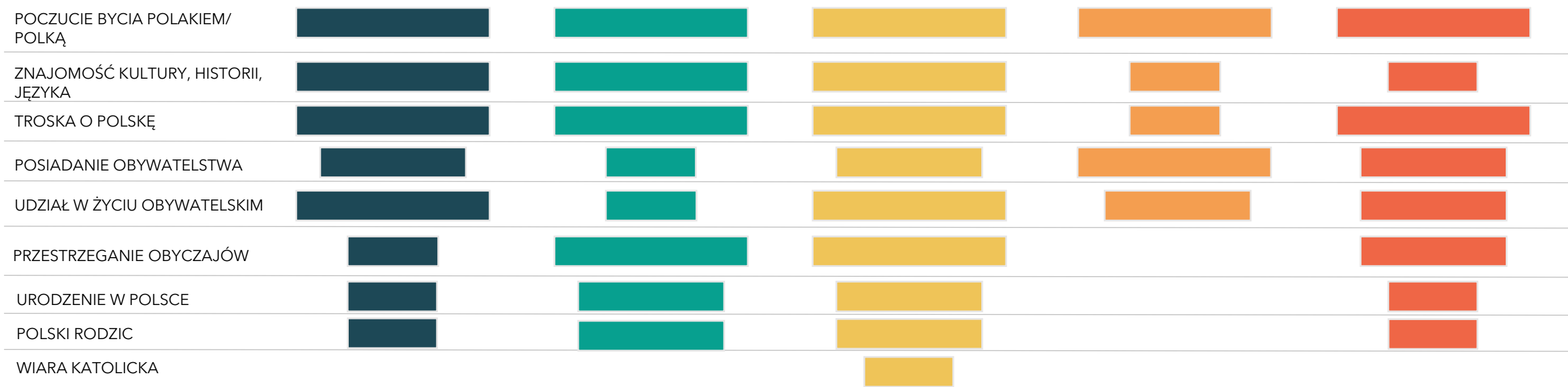
WIARA KATOLICKA

SZCZEGÓLNE ZASŁUGI
DLA KRAJU

KRYTERIA POLSKOŚCI W SEGMENTACH

Choć podobieństwa dominowały, można było jednak dostrzec różnice w rozumieniu poszczególnych kryteriów i ich szeregowaniu, wskazujące na istnienie różnic w inkluzywności i głębokości pojęcia polskości między poszczególnymi segmentami.

Spełnieni Demokraci

przywiązują większą wagę do udziału w życiu obywatelskim, a mniejszą do przestrzegania polskich obyczajów.

Otwarci Tradycjonałiści

odwrotnie niż Spełnieni Demokraci - przywiązują większą wagę do przestrzegania polskich obyczajów, a mniejszą do udziału w życiu obywatelskim. Uważają też, że bez polskich korzeni trudno w pełni pojąć polską historię i obyczajowość.

Zaangażowani

Konserwatyści równą wagę przywiązują do znajomości tradycji i zachowań obywatelskich. Polskie korzenie i wiara są dla nich ważne, by w pełni zrozumieć i pielęgnować polskie obyczaje.

Zawstydzeni Polską

koncentrują się na poczuciu przynależności i formalnym obywatelstwie. W odróżnieniu od większości, znajomość kultury i historii nie jest ich zdaniem istotna. Język ma dla nich znaczenie jako narzędzie komunikacji, a nie jako przetrwalnik polskiej tożsamości.

Wycofani Pesymiści

także mniejszą wagę przywiązują do wiedzy o polskości. Najważniejsze są dla nich chęć przynależności i pozytywne uczucia wobec kraju.

INKLUZYWNOŚĆ I GŁĘBOKOŚĆ WIĘZI

Pomimo wielu podobieństw, na podstawie wyników można zaobserwować pewne różnice między segmentami na wymiarach głębokości i inkluzywności stosowanych kryteriów.

Inkluzywność

Spełnieni Demokraci prezentują postawę inkluzywną, ale zarazem postrzegają więzi narodowe jako dość głębokie - aby być Polakiem ważna jest ich zdaniem indywidualne poczucie tożsamości, obywatelstwo, ale też znajomość kultury, historii, obywatelskie działania.

Otwarci Tradycjoniści w porównaniu z Demokratami przywiązują większą wagę do pielęgnowania tradycji niż obywatelskich działań. Ich postrzeganie więzi jest podobnie głębokie, ale są mniej inkluzywni - ich zdaniem pełne przyjęcie kultury i obyczajowości polskiej jest trudne (choć nie niemożliwe), gdy nie jest się z pochodzenia Polakiem.

Zaangażowani Konserwatyści wyróżniają się na wymiarze głębokości więzi - przywiązują dużą wagę do bardzo licznych kryteriów, z dużym naciskiem na emocje i działania wobec kraju i narodu. Zarazem są najmniej inkluzywni - ich zdaniem nie tylko pochodzenie, ale i wiara są ważne, by w pełni pojąć i kultywować polską tradycję - co nie oznacza jednak, że stanowczo wykluczają z grona Polaków osoby innego pochodzenia czy wyznania.

Zawstydzeni Polską są najsilniej inkluzywni, ale też postrzegają narodowe więzi jako najpłytsze. W ich odczuciu Polakiem jest każdy, kto ma polskie obywatelstwo i identyfikuje się z krajem. Pewne znaczenie mają też działania obywatelskie, a pozostałe czynniki są dużo mniej ważne.

Wycofani Pesymiści także stosują niewiele kryteriów, jednak mają nieco głębsze poczucie więzi - bardziej niż formalne obywatelstwo, ważne są dla nich indywidualna identyfikacja i emocjonalna więź z krajem.

INKLUZYWNOŚĆ

„Ok, tak naprawdę możemy pójść takim anglosaskim stwierdzeniem, że z dziada pradziada etc. Tylko tak naprawdę wydaje mi się, że stracilibyśmy w tym momencie naprawdę ogromną część ludzi, którzy czują się Polakami, a tej polskiej krwi nie są, że tu mieszkają, funkcjonują, płacą podatki, to jest bardzo ważnym elementem. Po prostu oni tutaj żyją, są szczęśliwi, mają swoje rodziny.”

Spełniony Demokrata, 38 lat

„Osoba, która się nie urodziła w Polsce, może być Polakiem, w zależności od tego, jak bardzo ona będzie chciała się w to zaangażować i zasłużyć na miano Polaka. (...) Ale na pewno będzie miała bardzo okrojony obraz tego, na czym polega polska kultura.”

Zaangażowany Konserwatysta, 45 lat

„Papier przyjmie wszystko. Więc wszystko można na kartce napisać i wszystko można osiągnąć. Ale czy jeżeli rodzic urodzi gdzieś dziecko, no i tam sobie to dziecko chowa powiedzmy do dziesiątego roku życia i później przyjeżdża do Polski, to czy to dziecko ma wpajane korzenie takie, jak powinno mieć? Czy ono widzi od małego jak się żyje w Polsce, na co tu się kładzie nacisk, co tu przez te 10 lat było? No nie.”

Otwarta Tradycjonalistka, 51 lat

GŁĘBOKOŚĆ

„Myślę, że to jak się czujemy, to jak postrzegamy najbliższą rzeczywistość kształtuje bardzo dużo czynników w naszym życiu, podejście do innych, podejście do ludzi, też swoje wybory, taka przynależność też do jakiejś społeczności, bycie zakorzenionym, zakotwiczonym gdzieś, biorąc pod uwagę właśnie to, co się dzieje teraz aktualnie, ale też fakty historyczne, ta znajomość kultury, historii Polski myślę, że ma duże znaczenie. Wychowanie w tych wartościach, to determinuje po prostu wiele rzeczy.”

Zaangażowana Konserwatystka, 24 lata

„Znajomość historii, kultury nam daje przekrój dlaczego jesteśmy takim społeczeństwem, tych wszystkich cech itd., skąd to się wszystko bierze (...). To się układa w pewien ciąg historyczny, czyli cała literatura polska i kultura, to jednak jest jakaś ciągłość tego.”

Spełniony Demokrata, 60 lat

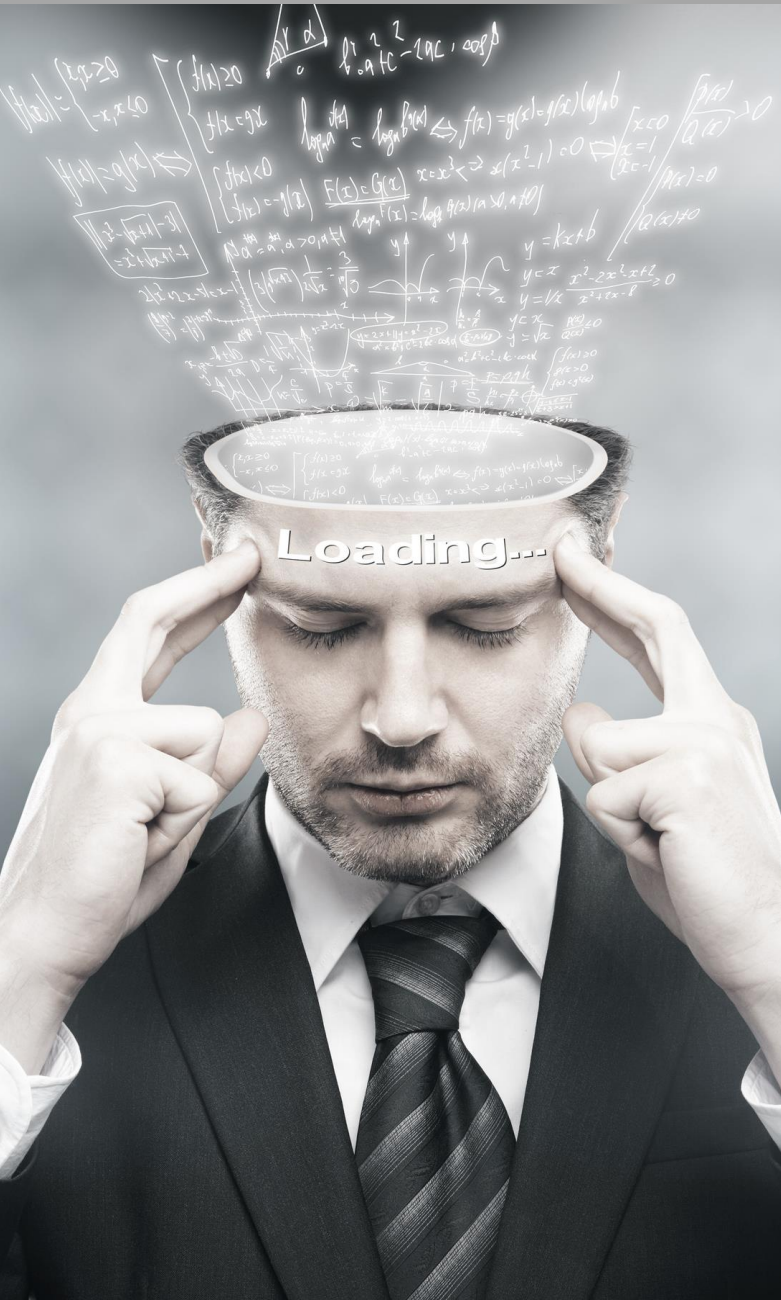
„Zainteresowanie bieżącymi wydarzeniami w Polsce. Warto śledzić, wiedzieć, co tam się dzieje. Wiadomo, znajomość języka polskiego to tak w miarę powiedzmy, że taka oczywistość. Reszta to już też trochę indywidualne takie są. Znaczący każde są indywidualne, ale takie bardziej precyzyjne, na przykład nie trzeba mieszkać na stałe w Polsce, żeby czuć się Polakiem. Przestrzeganie polskich obyczajów, to też kwestia danej osoby. Znajomość kultury, historii Polski, to średnio mi się przydała z lekcji historii do tej pory.”

Zawstydzony Polską, 35 lat

WIEDZA O POLSCE I ZAINTERESOWANIE HISTORIA

- Badanych poproszono, aby odpowiedzieli, jak bardzo znajome są dla nich prezentowane wydarzenia, postaci i pojęcia związane z historią Polski oraz krajową polityką (0 - nigdy o tym nie słyszałem/am, 6 - bardzo znajome). Część odpowiedzi była prawdziwa (np. podatek VAT, Władysław Łokietek), a część fałszywa (np. powstanie mazowieckie). Na podstawie odpowiedzi oceniono celność w odróżnianiu wiedzy prawdziwej od nieprawdziwej, a także stopień przeceniania własnej wiedzy.
- Utworzono dwa wskaźniki (o zakresie 0-1): pierwszy z nich oznacza poprawne rozpoznania (wyższą wiedzę, dokładność), a drugi fałszywe rozpoznania (przecenianie wiedzy).
- Wyniki wskazują, że **Zaangażowani Konserwatyści** wykazywali **najwięcej fałszywych wskazań, ale także najwięcej poprawnych wskazań** spośród wszystkich segmentów. To sugeruje, że osoby z tego segmentu miały tendencję do zaznaczania wyższej znajomości wiedzy na temat Polski, niezależnie od tego, czy dana informacja była prawdziwa czy nie.
- Z kolei **najniższą skłonność do przeceniania własnej wiedzy** (najmniej fałszywych wskazań) wykazali

Zawstydzeni Polską.

DOKŁADNOŚĆ WIEDZY

PRZECENIANIE WIEDZY

SPEŁNIENI DEMOKRACI

0,63

0,41

OTWARCI TRADYCJONALIŚCI

0,64

0,48

ZAANGAŻOWANI KONSERWATYŚCI

0,71

0,59

ZAWSTYDZENI POLSKĄ

0,57

0,35

WYCOFANI PESYMIŚCI

0,56

0,45

ZAINTERESOWANIE HISTORIĄ

Jak określił(a)by Pan/i swoje zainteresowanie historią?

Uważam, że moje zainteresowanie historią jest:

Top2Box

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI
(N=308)**

41%

**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI
(N= 343)**

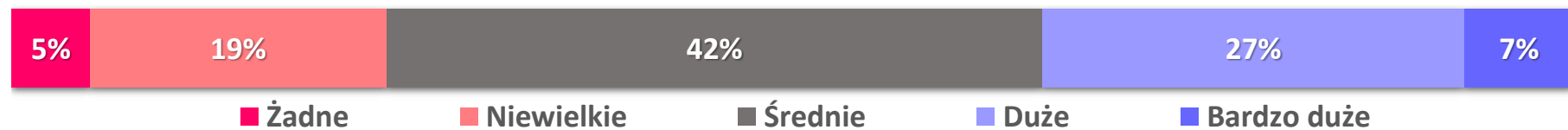
42%

**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI
(N= 223)**

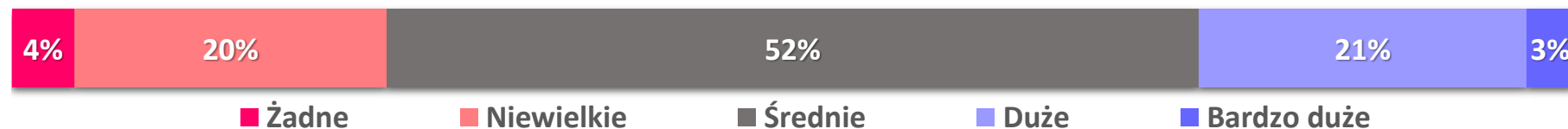
58%

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ
(N= 203)**

34%

**WYCOFANI
PESYMIŚCI
(N= 427)**

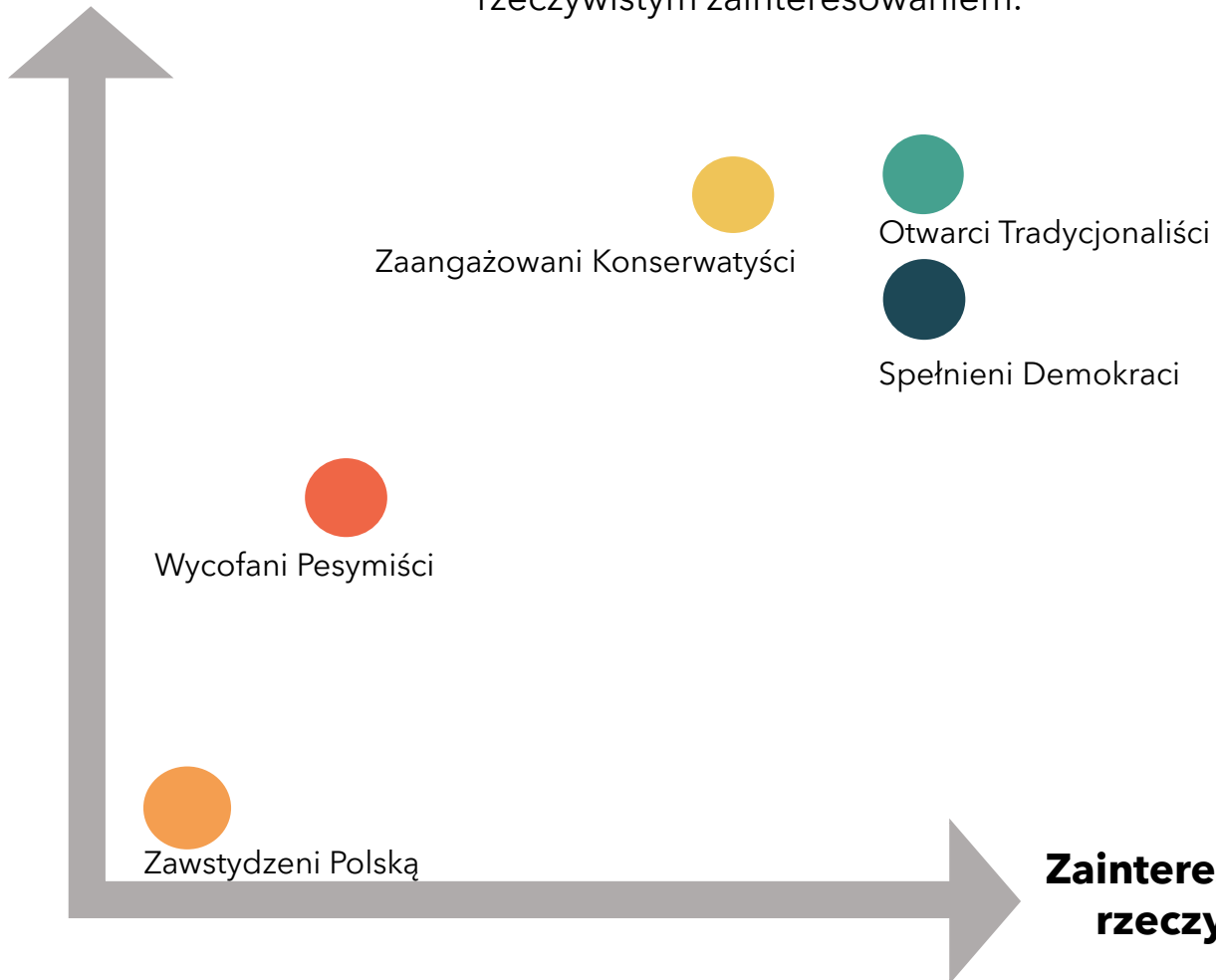
24%

ZAINTERESOWANIE HISTORIĄ

Jeśli chodzi o zainteresowanie historią, można wyróżnić dwa odrębne wymiary – jednym jest to, w jakim stopniu osoba rzeczywiście przejawia zainteresowanie tematami historycznymi, drugie – to, w jakim stopniu jej zdaniem powinno się historią interesować. Na wizualizacji wyników nakreślono oś symetrii – linię wyznaczającą spójność między aspiracyjnym a rzeczywistym zainteresowaniem.

**Zainteresowanie
pożądane**

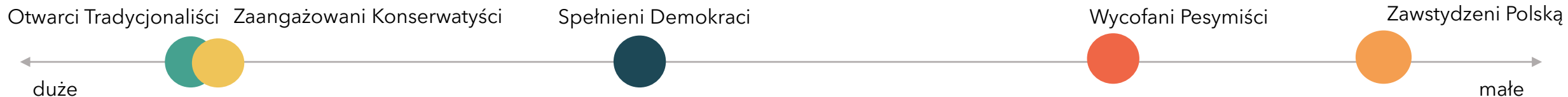

- Największą spójność obserwujemy w segmentach **Otwartych Tradycjonalistów** i **Zawstydzonych Polską** – z tym, że pierwsi uważają znajomość historii za ważną i przejawiają wysokie zainteresowanie, a drudzy przeciwnie – znajomość historii nie ma według nich znaczenia.
- **Zaangażowani Konserwatyści** i **Wycofani Pesymiści** uważają historię za istotną w większym stopniu niż się nią rzeczywiście interesują, jednak zainteresowanie tych pierwszych jest dużo wyższe niż tych drugich.
- **Spełnieni Demokraci** przywiązują do historii poślednią wagę, ale zarazem ich zainteresowanie nią jest dość duże.

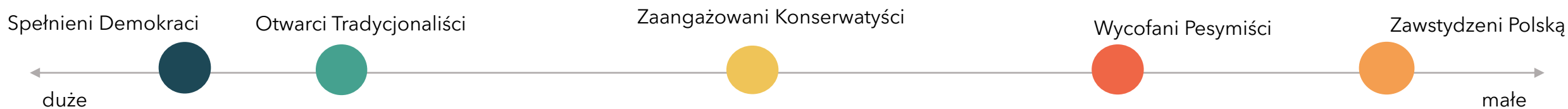
STOSUNEK DO HISTORII W SEGMENTACH

ZNACZENIE DLA TOŻSAMOŚCI

ZNACZENIE POZNAWCZE/ PRZYDATNOŚĆ

Spełnieni Demokracy

W ich odczuciu historia może być źródłem inspiracji, przestrożą, uczy też szacunku i wdzięczności za to, co mamy. Jednak często uważają, że Polacy nadmiernie przywiązują się do tego, co było, czerpiąc z tego poczucie dumy i tożsamości, a zaniedbując obecne zobowiązania.

Otwarci Tradycjoniści

Czują więź z tym, co minione, z wartościami przodków. Dla nich historia Polski stanowi podstawę tożsamości, a pielęgnowanie pamięci o tym, co było, jest jednym z najważniejszych działań patriotycznych. Nie odwracają wzroku od złych kart dziejów, a ich zawartość, podobnie jak Demokracy, traktują jako naukę i przestrożę.

Zaangażowani Konserwatyści

Czerpią z historii poczucie dumy i zadowolenia. Uważają ją za istotną, jednak ich zainteresowanie historią bywa powierzchowne. Możliwe, że powodem jest lęk przed utratą pozytywnej tożsamości - wolą koncentrować się na znajomości świetlanych, dumnych kart dziejów Polski.

Zawstydzeni Polską

Uważają znajomość historii za zbyt dużą - można być pełnoprawnym obywatelem Polski nic o niej nie wiedząc. Ważniejsze jest podstawowe zaangażowanie obywatelskie - na przykład udział w wyborach.

Wycofani Pesymiści

Uważają historię za dość ważną dla polskości, jednak zazwyczaj uważają, że podstawowe fakty zapamiętane ze szkoły wystarczą. Dla większości z nich nie jest to przedmiot zainteresowania w codziennym życiu.

ZNACZENIE DLA TOŻSAMOŚCI

„No, nie znając historii Polski, nie wiedząc, jak bardzo ciężko było w przeszłości być Polakiem, no to po prostu wtedy taki człowiek zatracą w ogóle poczucie, że bycie Polakiem to brzmi dumnie. (...) Ale gdyby tak się zagłębił na przykład w przeszłość, jak bardzo często po prostu krwią niestety była okupiona ta polskość, czyli bycie Polakiem oznaczało bardzo często ryzykowanie własnego życia, oddawanie życia. Historia, te zawirowania różne, (...) dawały możliwość po prostu udowodnienia tego, że są prawdziwymi Polakami, że są godni po prostu bycia Polakiem i identyfikowania się jako Polak.”

Zaangażowany Konserwatysta, 45 lat

„Znajomość kultury, historii Polski, to średnio mi się przydała z lekcji historii do tej pory. (...) Ktoś może nie znać zupełnie, ale to nie szkodzi. To jak dwie osoby, które mają ten sam samochód, sam naprawiam Volkswagena Passata, jeden zna, drugi nie zna, ale jeździ, użytkuje i obaj pełnoprawnie posiadają taki samochód.”

Zawstydzony Polak, 35 lat

„Historia na przykład w kontekście takiego poczucia bycia Polakiem, ta sama historia na pewno będzie powodowała to, że więcej Polaków będzie czuło się Polakami, a zróżnicowana historia nie będzie tego powodowała, a nawet odwrotnie.”

Wycofany Pesymista, 24 lata

ZNACZENIE POZNAWCZE/ PRZYDATNOŚĆ

„Ważne jest dla nas, Polaków, wiedzieć, dlaczego nas nie było na mapie. A nie było, bo sobie ulubiliśmy liberum veto, że będziemy zrywać sejm i co mi powiesz, co mi zrobisz? (...) Wydaje mi się, że teraz historia się powtarza. Jedni krzyczą na drugich, oskarżają tych drugich, tamci tych pierwszych, do niczego to nie prowadzi (...). Dlatego ważne jest tłumaczenie, co może się stać, jeśli nie będziemy mądrzy, jeśli nie będziemy potrafili zapobiec pewnym rzeczom.”

Spełniony Demokrat, 43 lata

„Dobrze mieć świadomość tego, jakie są nasze korzenie, jaka jest tradycja i dlaczego taka tradycja, może nie wszystkie elementy tej tradycji są dobre i można by niektóre zmienić albo odejść od nich, ale dobrze mimo wszystko wiedzieć.”

Otwarta Tradycjonalistka, 56 lat

„Powinno coś się znać, trzeba się interesować historią kraju żeby nie zapomnieć o tym w przyszłości, żeby nie doprowadzić na przykład do jakiejś wojny czy czegośkolwiek innego, czy do takich czasów, jak było za komuny, no nie?”

Wycofany Pesymista, 50 lat

ZACHOWANIA PATRIOTYCZNE

Jednym z najważniejszych celów badania jakościowego było zrozumienie, jak badani z poszczególnych segmentów ustosunkowują się do pojęcia patriotyzmu. W tym celu zadawaliśmy szereg pytań o to, jak osoba rozumie patriotyzm, jakie skojarzenia i emocje łączą się z tym pojęciem, a także o to, na ile sama identyfikuje się jako patriota/patriotka i co to dla niej oznacza.

Wyniki pokazały, że współczesne rozumienie patriotyzmu jest bardzo niejednorodne. Ścierają się w nim dwa główne nurty, określone przez nas jako **patriotyzm narodowy i obywatelski**. Różne osoby w różnym stopniu identyfikują się z jednym oraz drugim rozumieniem.

POJĘCIE PATRIOTYZMU

Wyniki badania jakościowego pokazują, że Polacy mają problem z pojęciem patriotyzmu – tradycyjnie rozumiany nie przystaje do współczesnej rzeczywistości i trudno się z nim identyfikować. Zarazem jednak jego istota, jaką jest troska o losy kraju i identyfikacja z Polską i polsnością, są im bliskie.

- **PATRIOTYZM NARODOWY.** Pojęcie „patriotyzm” kojarzone jest z wielkimi czynami, poświęceniem. Ma charakter akcyjny – zrywu, jednorazowego, wielkiego aktu w odpowiedzi na bezpośrednie zagrożenie dla trwania narodu. Współczesna rzeczywistość raczej nie stwarza okazji do wykazania się takim patriotyzmem (choć wojna rosyjsko-ukraińska poddała to przekonanie w pewną wątpliwość). Wyrazem narodowego patriotyzmu może być także przywiązanie do historii, tradycji, kultury polskiej, ich pielęgnowanie i kultywowanie. Narodowy patriotyzm często jest bardziej intuicyjnym, pierwotnym rozumieniem pojęcia patriotyzmu. Z drugiej strony, w odczuciu wielu badanych pojęcie to bywa nadużywane, wykorzystywane jako przykrywka w politycznej grze, przez co traci na wartości i znaczeniu.

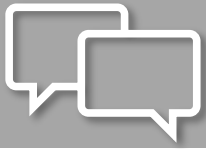
- **PATRIOTYZM OBYWATELSKI.** Współczesne czasy stwarzają odmienne potrzeby i wyzwania, na które można odpowiadać kierując się troską o dobro kraju. Patriotyzm obywatelski obejmuje postawy i zachowania takie jak udział w wyborach, zainteresowanie polityką, czy szeroko pojęte dbanie o otoczenie. „Nowy” patriotyzm w porównaniu ze „starym” ma odmienny charakter: codzienny, bieżący, stały. Jest to patriotyzm małych, codziennych działań raczej niż wielkich, jednorazowych poświęceń.

PATRIOTYZM WSPÓŁCZESNY. Współczesny patriotyzm jako pojęcie dopiero się formuje. Stanowi tygiel, w którym nowe miesza się ze starym, w różnych proporcjach. Patriotyzm obywatelski to raczej aktualizacja niż całkowicie nowy system: czerpie z patriotyzmu narodowego, kontynuuje go w warstwie symbolicznej. Stanowi konieczne uzupełnienie - bo we współczesnych czasach gotowość do wielkich poświęceń wydaje się mniej przydatna krajowi niż na przykład codzienna praca, płacenie podatków, udział w politycznym życiu państwa. Postawy te jednak nie wykluczają się, przeciwnie, raczej uzupełniają. Mają wspólny korzeń: są to wartości, takie jak troska o kraj i szacunek do przeszłych pokoleń, oraz emocje: miłość, wdzięczność, duma.

Wspólnym dla obu typów patriotyzmu elementem jest przywiązanie i szacunek dla narodowych symboli: godła, hymnu, flagi, jako uniwersalnych emblematów polskości, jakkolwiek różnie bywa ona rozumiana.

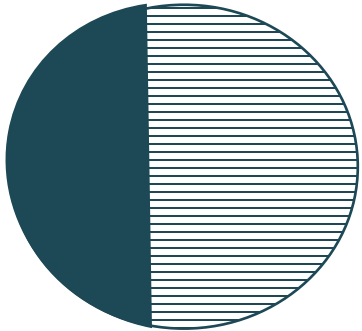
POJĘCIE PATRIOTYZMU W SEGMENTACH

Patriotyzm narodowy

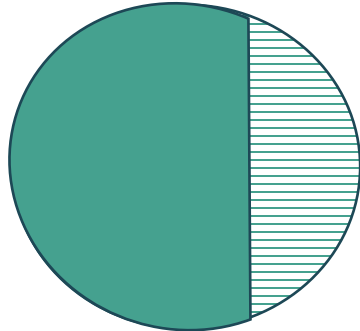

Patriotyzm obywatelski

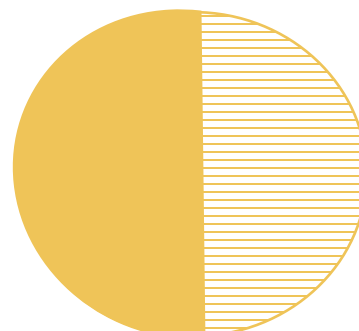
SPEŁNIENI DEMOKRACI

Dla Spełnionych Demokratów obecne działania mają większą wartość niż pamięć o historii. Kulturowanie tradycji, wiedza o przeszłości są dla nich ważne, jednak o tym, czy ktoś jest patriotą, czy nie, przesądza raczej udział w życiu politycznym i troska o przyszłe losy Polski.

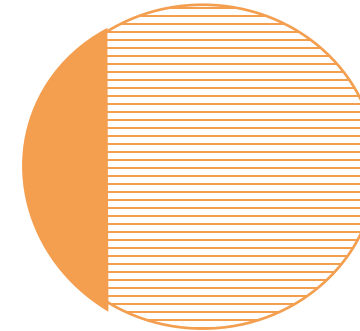
OTWARCI TRADYCJONALIŚCI

Dla Otwartych Tradycjonalistów wymiar tradycji, korzeni, historii ma szczególną wagę. Bieżące działania mają znaczenie dla funkcjonowania państwa, ale to kultura, język, tradycja spajają je w całość i łączą Polaków.

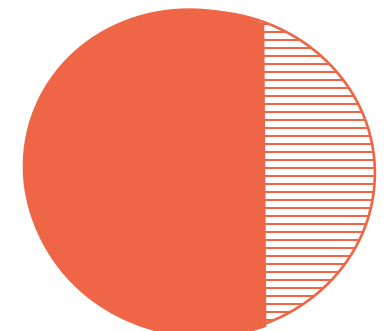
ZAANGAŻOWANI KONSERWATYŚCI

Dla Zaangażowanych Konserwatystów bardzo ważna jest realizacja wartości patriotycznych. Z tego powodu właściwie równą wagę przykładają do kultury, tradycji, religii jako podstaw patriotyzmu, jak i do działań obywatelskich, jakie mogą być współcześnie realizowane, z udziałem w wyborach na czele.

ZAWSTYDZENI POLSKĄ

Zawstydzeni Polską nie dostrzegają sensu w pielęgnowaniu tradycyjnych wartości patriotycznych. Patriotyzm narodowy kojarzy im się negatywnie, z ksenofobią, rasizmem, manią wielkości. Historia nie ma dla nich znaczenia, liczy się teraźniejszość oraz przyszłość.

WYCOFANI PESYMIŚCI

Dla Wycofanych Pesymistów patriotyzm silniej wiąże się z historią, tradycją. Działania bieżące są też istotne, ale zestawione z tradycyjnym patriotyzmem wydają się im często trywialne, uważają je za „mniejszy”, mniej ważny patriotyzm.

POJĘCIE PATRIOTYZMU: cytaty

PATRIOTYZM NARODOWY

„Historia nie raz pokazała, że bez armii i bez granic kraj przestaje istnieć.”

Otwarty Tradycjonalista, 30 lat

„Jeśli zaniknie nasz język, to też nasza kultura, to jest ściśle powiązane, nasze korzenie znikają.”

Otwarta Tradycjonalistka, 56 lat

„Znajomość polskiej historii, tradycji i kultury. To musimy wiedzieć, bo musimy wiedzieć, co to oznacza, być Polakiem. Co działo się z naszym krajem, jaki jest w ogóle sens bycia Polakiem poprzez sięganie do zamierzchłych czasów czasami już, do wydarzeń, które dokonywały się na kartach historii naszego kraju. A więc jest to naprawdę bezwzględna konieczność, jest to podstawa.”

Zaangażowany Konserwatysta, 45 lat

„Patriotyzm to bycie Polakiem wielkiego formatu. (...) Umieć po prostu nawet poświęcić własny interes osobisty, w sensie majątkowy, dla celów wyższych

Zaangażowany Konserwatysta, 45 lat.

„Gotowość walki w obliczu na przykład bezpośredniego zagrożenia kraju. Czyli nie uciekam gdzieś tam na emigrację, bo tam będę mógł na przykład zaoszczędzić swoje zgromadzone zasoby finansowe, że tam będzie mi się łatwo żyło, tam będę bezpieczny, tylko umieć poddać się tej konfrontacji.”

Zaangażowany Konserwatysta, 45 lat.

PATRIOTYZM OBYWATELSKI

„Od wyborów zależy właśnie w jakim kierunku będzie szła Polska, prawo polskie i zasady, na których będziemy żyli jako obywatele Polscy.” Spełniona

Demokratka, 29 lat

„Ja nie wiem, czy nie jest to uaktualniona, bardziej sensowna wersja słowa patriotyzm, że ktoś jest szczęśliwy żyjąc w swoim kraju niż to, czy on zna historię, czy tam jego dziadek z szabelką walczył, czy klęczy na kolanach, bo obchodzi rocznicę katastrofy smoleńskiej.”

Zawstydzona Polką, 49 lat

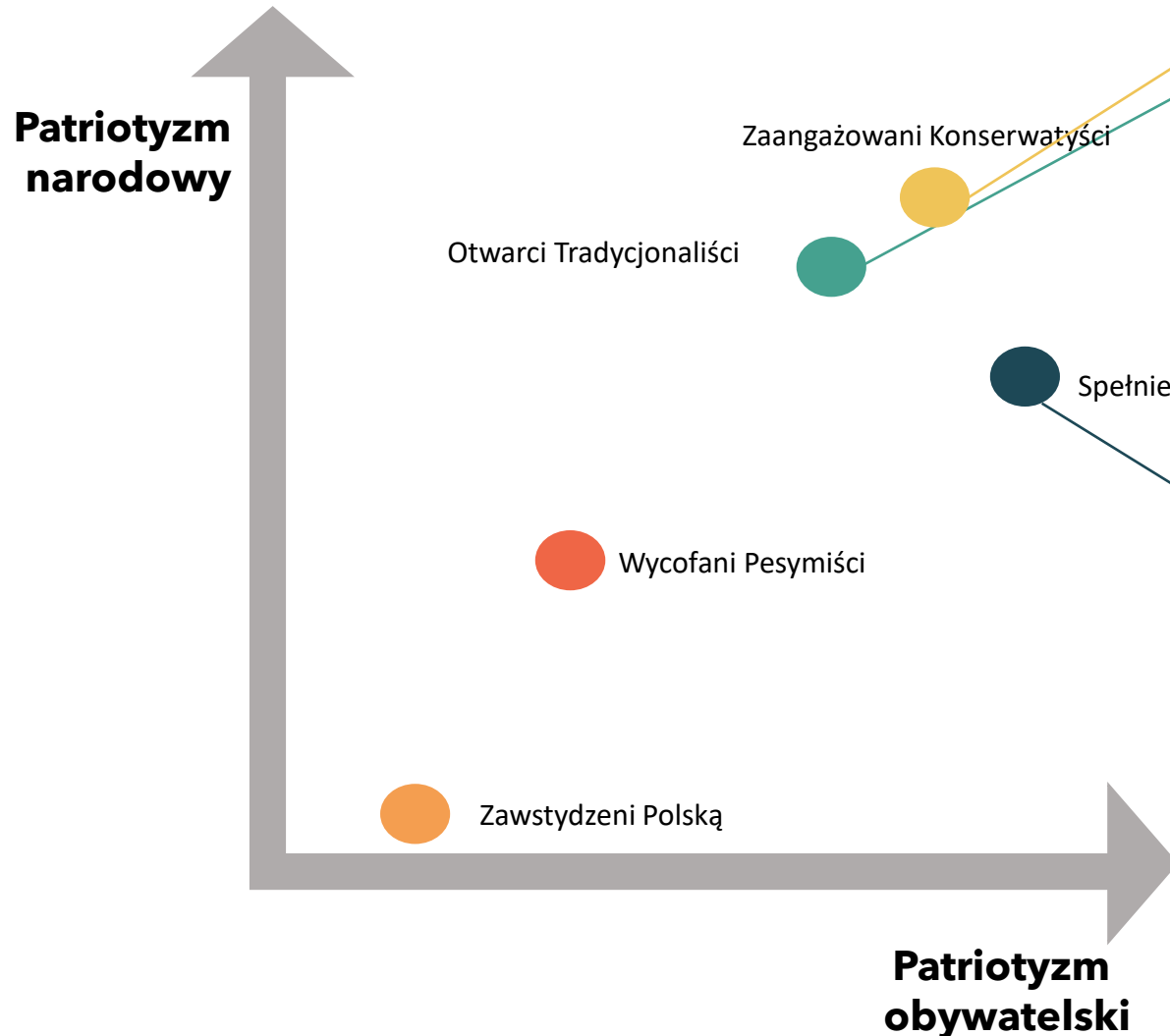
„Ja myślę, że coraz częściej definiuje się patriotyzm jako właśnie taką dobroć, szacunek do drugiego człowieka, niż taką wartość historyczną w kontekście wojen, wydarzeń historycznych, jakiegoś konfliktu, jakiegoś umierania za ojczyznę, takiego romantycznego cierpienia, to na pewno schodzi na dalszy plan.”

Zawstydzony Polką, 32 lata

„Patriota to nie tylko ten, co nosi polskie nazwisko i ma polski dowód ale to taki, który jednak dba o to, żeby Polska była dobrze postrzegana. Patriota musi uczestniczyć w życiu Polaków, w życiu obywatelskim, w życiu społecznym.”

Wycofana Pesymistka, 69 lat

POCZUCIE PATRIOTYZMU W SEGMENTACH

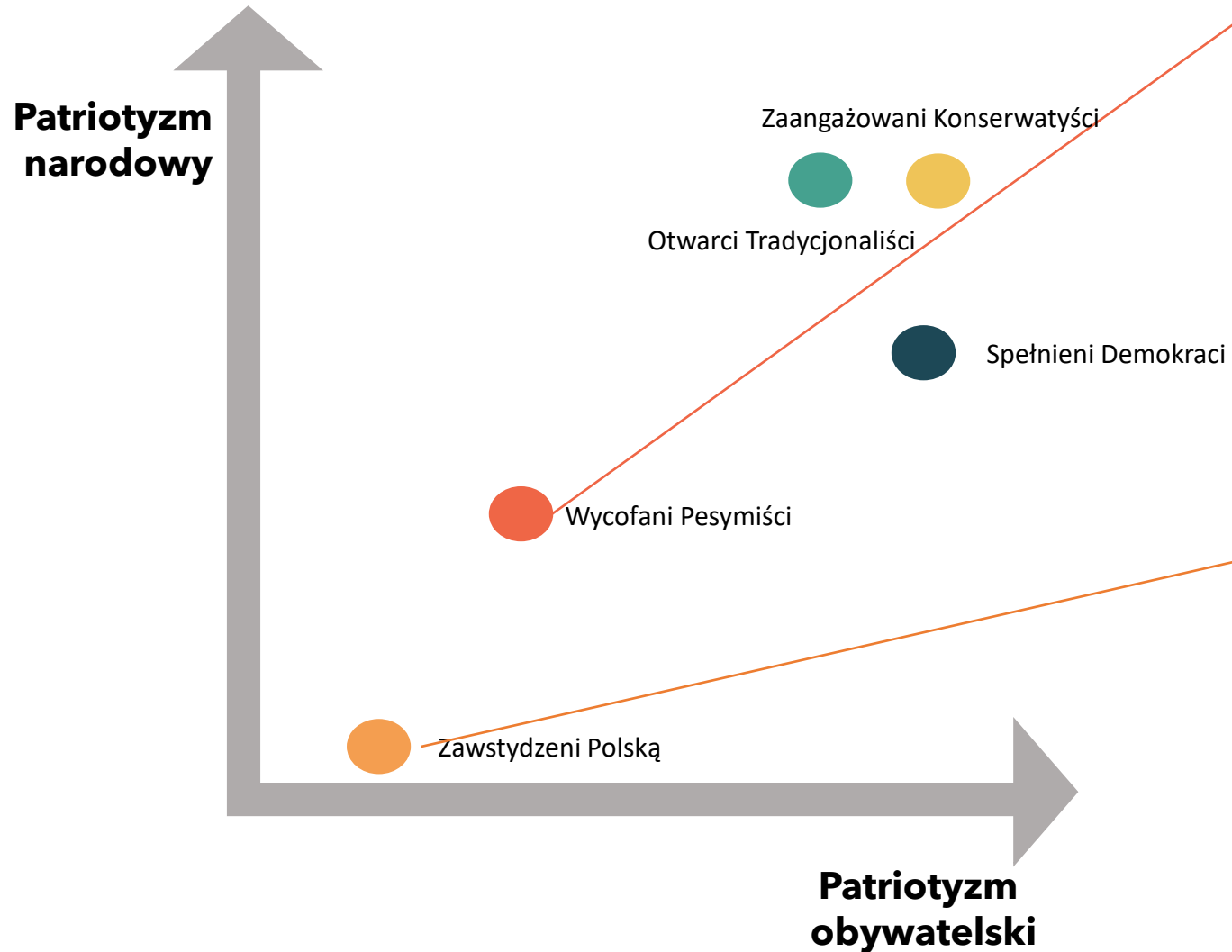

Zaangażowani Konserwatyści i Otwarci Tradycjoniści to segmenty najsilniej zaangażowane w kultywowanie tradycji, także religijnych. W tych segmentach najwięcej osób deklarowało także gotowość do czynnej obrony kraju. Zarazem są to segmenty przywiązujące wagę także do współczesnych, obywatelskich form wyrażania patriotyzmu, takich jak udział w wyborach. Tradycjoniści, w porównaniu z Konserwatystami, pielęgnują tradycje szczególnie świadomie. Jest to często owocem przemyśleń i indywidualnej drogi do patriotyzmu. Dużą wagę przykładają do historii i świeckich, państwowych, a nie tylko religijnych, zwyczajów.

Spełnieni Demokracy zdecydowanie bardziej czują się patriotami w rozumieniu patriotyzmu obywatelskiego. W ich odczuciu przyszłość jest ważniejsza niż przeszłość, a małe, codzienne czyny mają większą wartość niż duże słowa.

Choć różnie go wyrażają, patriotyzm jest ważną wartością dla wszystkich tych trzech segmentów. Łączą ich szacunek, wdzięczność, przywiązanie do kraju, w którym żyją.

POCZUCIE PATRIOTYZMU W SEGMENTACH

Wycofani Pesymiści przejawiają zarówno działania wiążące się z patriotyzmem narodowym, jak i obywatelskim, jednak w mniejszym stopniu niż poprzednio omówione segmenty. W mniejszym stopniu identyfikują się też jako patrioci - w ich odczuciu słowo to jest za wielkie w stosunku do tego, co mogą zrobić dla kraju. Są to osoby wyrażające szacunek do narodowych symboli, jednak w małym stopniu angażujące się w propaństwowe działania w swoim życiu, mało zainteresowane tak historią, jak i polityką, koncentrujące się raczej na własnych, codziennych problemach.

Zawstydzeni Polską często wyrażają negatywne postawy wobec kraju - dominuje wstyd, żal, rozczarowanie, rozgoryczenie. Nie czują, by coś Polsce zawdzięczali i nie mają poczucia zobowiązania wobec niej. Angażują się wprawdzie w działania obywatelskie, jednak mniej ze względu na troskę o kraj, a bardziej z uwagi na własny interes i wartości obywatelskie, które byłyby im bliskie niezależnie od państwa, w którym by mieszkali.

PATRIOTYZM W SEGMENTACH: cytaty

PATRIOTYZM NARODOWO-OBYWATELSKI

„Według mnie właśnie bycie dobrym człowiekiem to też jest postawa patriotyczna. Lepszy jest kraj pełen dobrych ludzi niż złych. Dbanie o własne otoczenie, o rodzinę to też jest częściowo dbanie o dobro kraju. Bo kraj to jest naród, a nie jakieś tam ustawy czy politycy.”

Otwarty Tradycjonalista, 30 lat

„Ja to rozumiem, że po prostu o kraj dbać trzeba tak, jak w swoim domu dbamy o wszystko. Nie to, że ja mam swój dom, a kraj mnie nie interesuje.”

Zaangażowana Konserwatystka, 52 lata

„Patriota to jest osoba, która stawia dobro kraju ponad dobro własne. Na przykład poprzez poparcie jakiejś ustawy, która lekko mu pogorszy jego sytuację materialną, ale polepszy ogólnie sytuację w kraju. Patriota też według mnie byłby zdolny podjąć się obrony kraju, obrony granic i tak dalej, walczyć za kraj.”

Otwarty Tradycjonalista, 30 lat

„Byłem w Wojskach Ochrony Pogranicza i pamiętam, jak dowódca mówił tak: pamiętaj, jak idziesz na służbę, to musisz mieć guzik zapięty, bo dokładnie tak jak cię zobaczą, tak będą mówić o naszym kraju. Nie możesz być niechlujny, musisz być gotowy. Dla mnie to kojarzy się z tym, że w każdej chwili stanę do obrony mojego kraju, bo to jest mój kraj, moja ojczyzna. (...) Nie będę nigdy stal z boku, tylko zawsze z przodu.”

Zaangażowany Konserwatysta, 69 lat

PATRIOTYZM OBYWATELSKI

„Życie przeszłością, historią, zdobyciami, martyrologią, albo megalomanią, my uczyliśmy jeść Francuzów widelcami, to nic nie ma wspólnego z patriotyzmem, jeżeli w środowisku gospodarczym, czy politycznym o ten kraj dbać nie będziemy.”

Spełniona Demokratka, 65 lat

„Dbanie o swoje najbliższe otoczenie to jest najlepszy przejaw patriotyzmu. Każdy powinien sprzątać po sobie, po swoim psie, sprzątać w lesie... A raczej nie brudzić w tym lesie.”

Zawstydzona Polką, 61 lat

NISKIE POCZUCIE PATRIOTYZMU

„Patriotyzm to mi się kojarzy przywiązanie do historii, wojny, czy do hymnu,, a ja nie odczuwam tak dużego związku z tymi rzeczami. Ale też taki mały patriotyzm jest. Wydaje mi się, że branie udziału w wyborach, na przykład, bo to też jest jakby spełnianie obowiązku patrioty, a w każdych wyborach biorę udział.”

Zawstydzony Polką, 24 lata

„Znam hymn, szanuję flagę i orła. No ale na przykład inni to wywieszają flagę, tak bardziej się udzielają, a dla mnie to w ogóle nie ma znaczenia. Gadają, bardzo się tym wszystkim zajmują, polityką. Jestem patriotą, ale chyba w takiej małej skali.”

Wycofany Pesymista, 33 lata

PRZYKŁADY PATRIOTÓW

W czasie wywiadów jakościowych, respondenci byli proszeni o podanie przykładów osób, które uważają za patriotów. Odpowiedzi ilustrują wcześniejsze wnioski na temat patriotyzmu segmentów.

- Osoby z segmentów, dla których patriotyzm jest mało osobiście ważny podawały mniej przykładów, a osoby z segmentów, dla których ma on duże znaczenie - najwięcej.
- Zaangażowani Konserwatyści i Otwarci Tradycjoniści, w wysokim stopniu identyfikujący się z patriotyzmem w sensie narodowym, podawali najwięcej przykładów postaci historycznych. Spełnieni Demokraci i Zawstydzeni Polską, rozumiejący patriotyzm w sposób bardziej obywatelski, koncentrowali się raczej na postaciach współczesnych.

SPEŁNIENI DEMOKRACI

OTWARCI TRADYCJONALIŚCI

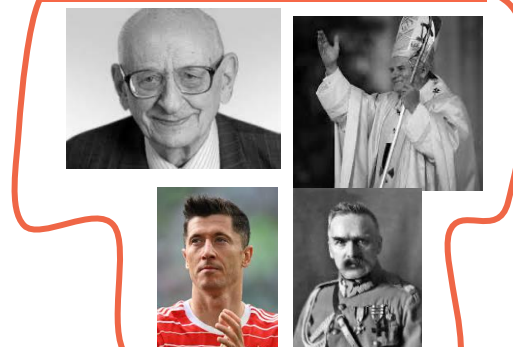
ZAANGAŻOWANI KONSERWATYŚCI

ZAWSTYDZENI POLSKĄ

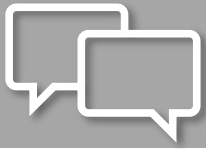

WYCOFANI PESYMIŚCI

- **MAŁA OJCZYZNA - TU SIĘ OJCZYZNA ZACZYNA.** Większość osób badanych, niezależnie od segmentu, wyrażała pewne przywiązanie do miejscowości pochodzenia i zamieszkania. Przywiązanie jest silniejsze, gdy osoba przebywa w danym miejscu wiele lat i/lub gdy jest to miejscowość zamieszкана przez rodzinę od pokoleń. Wydaje się też silniejsze w przypadku mieszkańców mniejszych miejscowości niż dużych miast. U niektórych, szczególnie w segmentach Pesymistów, Konserwatystów i Tradycjonalistów, przekłada się to na zainteresowanie historią miejscowości, lokalnymi, wspólnotowymi wydarzeniami.
- **SAMORZĄDNOŚĆ.** Wielu badanych wyraża lokalny patriotyzm w sensie obywatelskim - wybory samorządowe są dla wielu osób ważniejsze niż państwowe. Dają większe poczucie wpływu i bardziej namacalne efekty.
- **MIŁOŚĆ ZAWIEDZIONA.** Wiele osób z mniejszych miast z żalem obserwuje negatywne zmiany w swoich miastach, nasilone przez czas pandemii - zamykanie lokali gastronomicznych, zawężenie oferty kulturalnej, brak adekwatnej oferty sportowej i edukacyjnej, a także miejsc pracy dla młodych ludzi.

LOKALNY PATRIOTYZM

- Najsilniejszy lokalny patriotyzm można zaobserwować w segmencie **Wycofanych Pesymistów**. Jest to segment koncentrujący się raczej na bezpośrednio ich dotyczących sprawach, mniej angażujący się w sprawy ogólnopaństwowe, politykę. Silniej utożsamiają się z lokalną społecznością niż ogółem Polaków. Wobec lokalnej ojczyzny mają często duży sentyment i większą gotowość do zaangażowania.
- **Otwarci Tradycjoniści i Zaangażowani Konserwatyści** mają dużą świadomość lokalnych korzeni, częściej niż inne segmenty wyrażają zainteresowanie ludowymi tradycjami i obyczajami oraz przywiązanie do ziemi. Zarazem jednak tożsamość narodowa jest dla nich zdecydowanie ważniejsza niż ta lokalna, zarówno na płaszczyźnie emocjonalnej, jak i podejmowanych działań.
- **Spełnieni Demokraci** często są związani emocjonalnie, mają sentyment do swoich lokalnych ojczyzn, ale rzadziej przekłada się to na jakies działania poza udziałem w wyborach.
- **Zawstydzeni Polską** częściej niż inne segmenty silniej identyfikują się ze swoją lokalną ojczyzną niż państwem. Jednak wynika to raczej ze słabej identyfikacji z państwem niż szczególnie silnej z lokalną ojczyzną.

LOKALNY PATRIOTYZM: cytaty

SILNY LOKALNY PATRIOTYZM

„Bo to naprawdę jest problem, jak ci chcą wykupić ziemię, która zostawiona jest po twoich dziadkach. Oni ci proponują równowartość, owszem, gdzie indziej kupisz. Ale jednak człowiek jest do pewnych miejsc przywiązany”.

Otwarta Tradycjonalistka, 51 lat, wieś

„Kiedyś taki wielki polski aktor, Witold Pyrkosz, powiedział „przecież my wszyscy jesteśmy ze wsi”. (...) Koło mnie z kolei mieszkał jeden z najwybitniejszych polskich aktorów Jan Nowicki i powiedział piękną rzecz, „żyj, gdzie chcesz, a umieraj w domu”. To jest dla mnie bardzo znamienne, że człowiek jednak ma te swoje korzenie, skąd się wywodzi, tutaj była jego mała Polska, tutaj mieszkał i tutaj odszedł.” Zaangażowany Konserwatysta, 65 lat, wieś

„Bardzo zadowolony jestem, nie widzę innego miejsca tak naprawdę na Ziemi. Pojechać na urlop, zwiedzić coś, tak, nie ma najmniejszego problemu, ale to jest moje miejsce i lepszego nie potrzeba.”

Zaangażowany Konserwatysta, 51 lat, duże miasto

„Nie wyobrażam sobie w momencie, kiedy są jakieś wybory do rady gminy, do rady powiatu czy czegokolwiek, że ja nie pójdę oddać głosu. W takim wypadku my mamy realny wpływ na to jak będzie wyglądało nasze życie.”

Wycofana Pesymistka, 24 lata, wieś

SŁABY LOKALNY PATRIOTYZM

„Czy ja mieszkam na wsi, czy w mieście... Nie wiem, no na pewno jest sympatia, ale żebym na przykład miał większe przywiązanie, niż gdybym się urodził w Berlinie, to ciężko mi tutaj mówić. To jest po prostu sprawa, podobnie jak właśnie bycie Polakiem, Polką, nie wiem, nigdy nie potrafiłem zrozumieć, jeśli ktoś się przywiązywał do historii, bo przecież my na nią żadnego wpływu nie mieliśmy (...). To jest po prostu coś, w co zostaliśmy jakby wplątani, wrzuceni, nie mieliśmy na to wpływu.”

Zawstydzony Polską, 32 lata, duże miasto

„Mieszkam w mieście X i tyle, nie utożsamiam się tak strasznie z miastem. Być może gdyby nie córka, gdyby nie mama, to ja bym tu w ogóle nie była. To jest dziura zabita dechami.”

Spełniona Demokratka, 42 lata, małe miasto

„‘Mieszkaniec mojego miasta’, to pojęcie mi się kojarzy z małomiasteczkowością, z tą lokalną polityką, z tą walką o te jakieś stołki, jakieś urzędy, jakieś takie gierki. W tym naszym mieście jak czas wyborów się zbliża, to są takie różne te mało fajne akcje, gdzie ludzie prześcigają się co zrobili, gdzieś tam nagle wszędzie ich jest pełno. Jakoś to mnie tak trochę męczy.”

Zawstydzony Polską, 43 lata, małe miasto

SOCJALIZACJA

W wywiadach jakościowych próbowaliśmy zrozumieć także indywidualne korzenie postaw patriotycznych i obywatelskich – pytaliśmy zatem o to, gdzie badani po raz pierwszy zetknęli się z pojęciem patriotyzmu, jak kształtowały się ich postawy w ciągu życia, jakie wartości przekazywali im ich rodzice, jakie zwyczaje i tradycje były kultywowane w ich domach rodzinnych, a także o to, jakie wartości oni sami pragną przekazać kolejnym pokoleniom.

Wyniki pokazały, jak złożone są korzenie indywidualnego patriotyzmu. Znaczenie ma tu szereg czynników związanych ze środowiskiem szkolnym i domowym, a także kontekstem historycznym, ale ponadto także indywidualne cechy, wartości i preferencje.

Na podstawie wyników wywiadów jakościowych można wyróżnić trzy główne źródła socjalizacji, jeśli chodzi o wychowanie obywatelskie i patriotyczne.

Szkoła i inne organizacje (np. harcerstwo)

PODSTAWOWE POJĘCIA. Szkolne lekcje są ważnym źródłem wiedzy o przeszłości, kulturze, języku, narodowych symbolach. Szkoła przekazuje też podstawowe wartości, takie jak szacunek do flagi, godła, hymnu. **To w szkole większość respondentów po raz pierwszy zetknęła się ze słowem „patriotyzm”.**

ZAANGAŻOWANIE. Szczególny wpływ na kształtowanie postaw i to, co ostatecznie dzieci ze szkoły wynoszą mają nauczyciele z pasją, potrafiący zarażać nią swoich podopiecznych, jak również wszelkie wydarzenia dające możliwość bezpośredniego zaangażowania, na przykład udział w szkolnych przedstawieniach, pocście sztandarowym itp.

Dom i środowisko rodzinne

ŚWIADOMOŚĆ. Podejmowanie w domu tematów związanych z życiem obywatelskim, historią, dobrem kraju buduje w dzieciach świadomość obywatelską, daje wiedzę i zrozumienie, a także poczucie, że to ważny temat.

DZIAŁANIA. Duże znaczenie ma to, co rodzice robią, na przykład na ile przywiązują wagę do różnych tradycji związanych z obchodzeniem świąt, czy na ile angażują się w działania obywatelskie.

HISTORIA RODZINY. Szczególnym obszarem socjalizacji w rodzinie jest opowiadanie historii z dawnych czasów.

Wydarzenia jednoczące

POCZUCIE JEDNOŚCI/ DUMY. Badani wskazują czasami, że ich patriotyzm wzrastał czy był budowany w obliczu ważnych współczesnych wydarzeń, które jednoczyły Polaków, takich jak protesty Solidarności, katastrofa smoleńska, czy przełomowe sukcesy sportowe Polaków (np. Adama Małysza)

Socjalizacja
obywatelska/ patriotyczna

ROLA OPOWIEŚCI RODZINNYCH

Ustnie przekazywana historia rodziny wydaje się szczególnie wartościowym doświadczeniem socjalizacyjnym. Wiąże się z nim szereg korzyści:

- **PRZYBLIŻENIE HISTORII** - historia opowiadana przez pryzmat doświadczeń bliskich bardziej przemawia do wyobraźni, pobudza ciekawość, co sprawia, że ważne doświadczenia poprzednich pokoleń przestają być czymś odległym i abstrakcyjnym.
- **POCZUCIE ZAKORZENIENIA** - międzypokoleniowy transfer historii powoduje, że pokolenia dziadków wydają się bliższe - daje to poczucie zakorzenienia, silniejszą identyfikację z własną rodziną, ale także innymi osobami o podobnych doświadczeniach.
- **WARTOSCI PONADMATERIALNE** - wielu respondentów podkreślało, że historie z trudnych czasów opowiadane przez bliskich pozwalają na zmianę perspektywy, docenienie tego, co otrzymało się w życiu, a szczególnie rzeczy niematerialnych, które często przyjmujemy za pewnik, takich jak zdrowie, miłość, obecność bliskich i bezpieczeństwo. Odwraca to uwagę od zabiegania o codzienne, materialne sprawy w kierunku rozważań o tym, co w życiu naprawdę piękne i ważne.
- **KRYTYCZNOŚĆ MYŚLENIA** - historie opowiadane w domu przekazują prawdziwe, jednostkowe doświadczenia, nie podlegają wpływom propagandowym, nie powielają stereotypów. Osoby tak edukowane w domu przyjmują bardziej krytyczną, analityczną postawę wobec tego, co słyszą. Ten wątek był szczególnie często podkreślany przez osoby starsze, wychowane w czasach Polski Ludowej.

„Przyszedł wujek, to się go słuchało, co przeżył w czasie wojny (...) Nikt nie mówił o pieniądzach, bo się mówiło o wartościach, o miłości do kraju.”
Niezależny Tradycjonalista, 56 lat

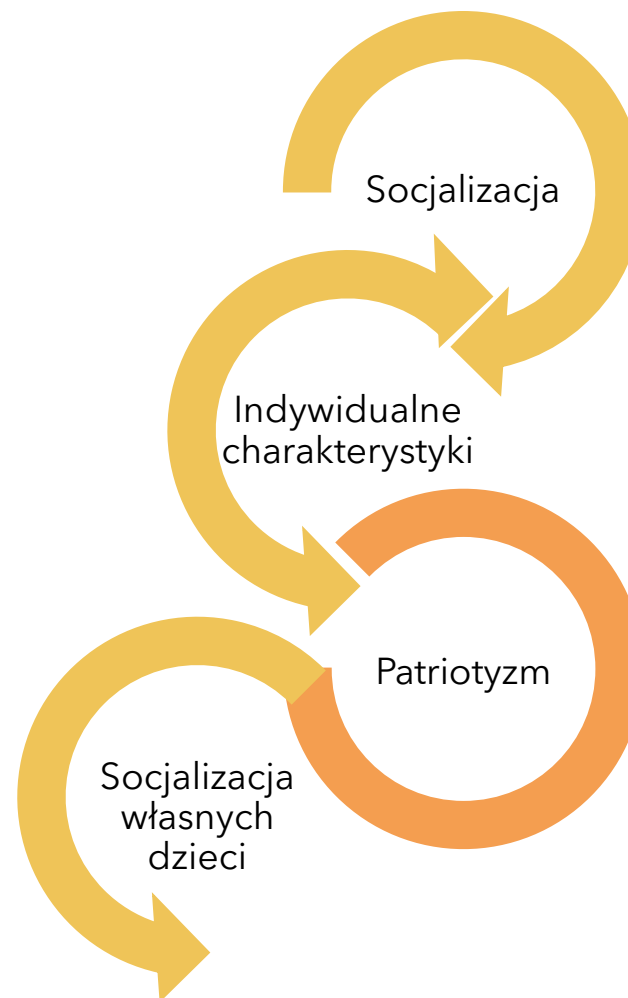
„Ważne jest, by ci starsi ludzie opowiadali, póki jeszcze żyją (...) Moja córka zna daty, wie jakie były bitwy, czy tam operacje wojenne, natomiast jak wyglądało zwykłe życie cywilów, ludzi, Polaków to pewnie nie ma świadomości.”
Spełniony Demokrat, 43 lata

SIŁA SOCJALIZACJI. Wyniki badania jakościowego wskazują, że socjalizacja w szkole i w domu ma znaczenie - segmenty o największym poczuciu patriotyzmu: Spełnieni Demokraci, Niezależni Tradycjoniści i Zaangażowani Konserwatyści miały więcej różnorodnych doświadczeń socjalizacyjnych, podczas gdy segment najmniej patriotyczny - Zawstydzeni Polską, miał tych doświadczeń zdecydowanie mniej.

ZNACZENIE CHARAKTERYSTYK INDYWIDUALNYCH. Ogromne znaczenie ma jednak także grunt, na jaki padają poszczególne doświadczenia. Duże znaczenie mają cechy, wartości i dotychczasowe doświadczenia danej osoby. W zależności od nich osoby są mniej lub bardziej podatne na wpływ różnych doświadczeń, poszukują ich lub unikają. Ma to również wpływ na dalszy transfer doświadczeń i wartości związanych z patriotyzmem.

SPIRALA SOCJALIZACJI. Własne doświadczenia danej osoby z interakcji z jej indywidualnymi charakterystykami kształtują przekaz socjalizacyjny transferowany do kolejnych pokoleń.

SPIRALA SOCJALIZACJI W SEGMENTACH (1)

Spełnieni Demokraci zazwyczaj mają pewną styczność z wartościami patriotycznymi w domu, ale przyznają, że głównym źródłem takiego wychowania była jednak szkoła. W umiarkowanym stopniu kultywują różne tradycje; są niewierzący, więc nie praktykują w pełni tradycji katolickich, a w przypadku świąt państwowych często mają poczucie, że są one politycznie wykorzystywane i nie chcą w tym brać udziału. Próbują pewne wartości przekazywać dzieciom: przede wszystkim obywatelskie, ale też związane z przywiązaniem do kraju, języka, historią. Uznają jednak, że wybór, na ile zdecydują się z tego skorzystać, należy do młodszego pokolenia.

Otwarci Tradycjoniści często przyznają, że jakkolwiek wiele tradycji i wartości przekazywano im w domu, to ich wagę w pełni docenili dopiero z czasem. Jest to segment świadomie pielęgnujący tradycje, związane na przykład z obchodzeniem świąt katolickich i narodowych oraz historię rodziny, świadomie przekazujący tę wiedzę oraz zwracając na kolejnym pokoleniu.

Zaangażowani Konserwatyści mają dużą potrzebę zjednoczenia i aktywnie poszukują różnych dających takie poczucie doświadczeń. Głównym źródłem socjalizacji jest dla nich dom, przy czym wiodącą rolę odgrywa tutaj religia – na przykład obchodzenie świąt państwowych także jest związane z Kościołem. Z drugiej strony, jest to segment chętnie uczestniczący w różnych świeckich obchodach, na przykład dawniej w pochodach pierwszomajowych, obecnie w przemarszach przy okazji Święta Niepodległości. Bardzo ważne jest dla nich, by ich dzieci także czuły przywiązanie do podobnych wartości i kontynuowały przekazywane im tradycje.

Doświadczenia
socjalizacyjne

**Spełnieni
Demokraci**

Transfer do
kolejnych pokoleń

**Otwarci
Tradycjoniści**

**Zaangażowani
Konserwatyści**

SPIRALA SOCJALIZACJI W SEGMENTACH (2)

Zawstydzeni Polską widzę na temat patriotyzmu czerpią głównie ze szkoły. W ich rodzinnych domach raczej niewiele się mówiło o kraju, uczuciach do niego czy obowiązkach, a święta narodowe przypominały zwyczajny dzień wolny. Zarazem segment ten tworzą osoby często nie mające dużej potrzeby szerszej społecznej identyfikacji, nie poszukujące jednoczących doświadczeń. Nie przywiązują wagi do tego, by jakiegokolwiek tradycje czy wartości związane z polskością przekazywać kolejnemu pokoleniu.

Wycofani Pesymiści mają bardzo podobne doświadczenia jak Zawstydzeni Polską: często głównym źródłem wiedzy o patriotyzmie była dla nich szkoła, a rodziny raczej nie kultywowały wartości czy zwyczajów związanych z polskością. Kultywowano natomiast zwyczaje religijne. W odróżnieniu od Zawstydzonych Polską, Wycofani Pesymiści zdają się mieć też nieco większą potrzebę poczucia wspólnoty, przez co czasem angażują się w takie wydarzenia jak pochody, pikniki organizowane przy okazji świąt państwowych. Nie starają się zwiększyć ani ograniczyć przekazywania wartości i zwyczajów swoim dzieciom - przebiega to w ich przypadku dość automatycznie, na zasadzie powielania przekazanych im wzorców.

Doświadczenia
socjalizacyjne

**Zawstydzeni
Polską**

Transfer do
kolejnych pokoleń

**Wycofani
Pesymiści**

SPIRALA SOCJALIZACJI: cytaty

SPEŁNIENI DEMOKRACI

„Moi rodzice nie mieli na mnie wpływu takiego, nie byli jednostkami, które by przekazywały taką wiedzę. To raczej szkoła niż rodzice.”

Spełniony Demokrat, 60 lat

„Świat jest taki duży, że nie powinniśmy się ograniczać do takich ścisłych granic. To nie jest tak, że tu mamy swój korzeń i nie da się go stąd wyrwać.”

Spełniona Demokratka, 29 lat

OTWARCI TRADYCJONALIŚCI

„Moja mama jeszcze zęgnęła chleb przed jedzeniem, starała się zęgnąć przed posiłkiem. Boże Narodzenie, Święto Zmarłych, to są polskie obyczaje, tradycje, które pamiętam z domu.”

Otwarta Tradycjonalistka, 56 lat

„Ja jednak będę chciała swoim dzieciom coś więcej przekazać, niż rodzice przekazali mi na temat Polski. Nie ukrywam, że u mnie w domu w święto narodowe chodziliśmy do kościoła, ale głównie rodzice cieszyli się, że mają wolne od pracy. Ja może inaczej chciałabym, zabrać na jakieś marsze, pokazać córce, jak można uczcić pamięć.”

Otwarta Tradycjonalistka, 25 lat

ZAANGAŻOWANI KONSERWATYŚCI

„Mój syn mówi, że można się pomodlić w domu. A ja mu odpowiadam, że obiad inaczej smakuje w domu, a inaczej w restauracji. Takie mam wartości wpojone, od małego tak byliśmy chowane. Z dziada pradziada mama przekazała nam swoje wartości, no i tak ma być.”

Zaangażowana Konserwatystka, 52 lata

„[A ty wywieszasz flagę na święta narodowe?] Tak, nawet z dwóch stron mieszkania czasami.”

Zaangażowana Konserwatystka, 29 lat

ZAWSTYDZENI POLSKĄ

„U mnie w domu nigdy to [pochody, święta państwowe] nie było ważne. Mój tata się nie interesował polityką, jak zresztą wieloma sprawami, pracował, wracał z pracy, szedł spać. Moja mama, chociaż była nauczycielką, też nie próbowała w nas patriotyzmu zaszczepiać. Nie było tego patriotyzmu u nas w domu, wiesz? Nie było.”

Zawstydzony Polską, 43 lata

„Trochę będę chciał swoim dzieciom przekazać na pewno, nie jakoś bardzo. Jak brzmi polski hymn, jak flaga wygląda. (...) Bez jakiegoś większego... Będą chcieli, to się będą interesowali, nie będą chcieli, no to nie. To ich wybór będzie.”

Zawstydzony Polską, 24 lata

WYCOFANI PESYMIŚCI

„Mój mąż przeżywa te defilady, to go kręci. A ja średnio, pielęgnuję część tradycji, nie zmuszam się do reszty, jeśli coś nie jest mi bliskie. Jakoś może w takim domu się wychowałam, że tak nie zwracali uwagi na tradycje, nie przeżywali, nie chodzili na 3 maja, na 1 maja.”

Wycofana Pesymistka, 50 lat

„Wartości patriotyczne są ważne, ale najważniejsze to wychować na dobrego człowieka. Nie ma być patriotą i biegać na jakieś marsze, tylko dbać o innych, o środowisko, o dobro innych. Dobry patriota to dobry człowiek, dobry obywatel.”

Wycofany Pesymista, 33 lata

POLITYKA I SPOŁECZEŃSTWO

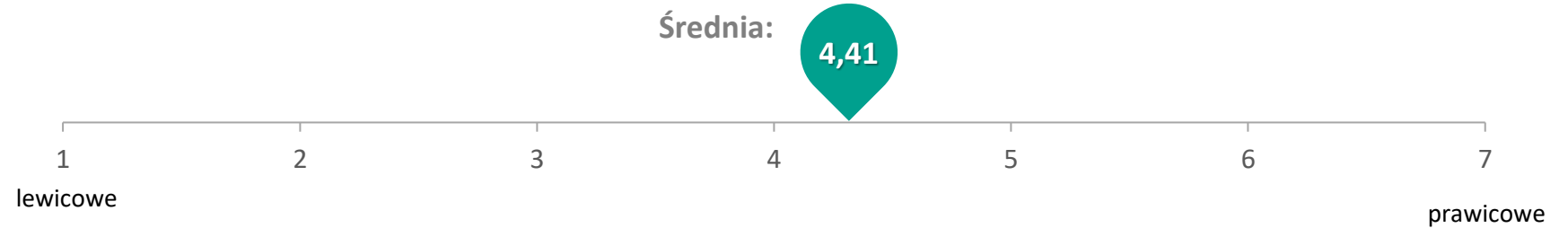
POGLĄDY POLITYCZNE

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

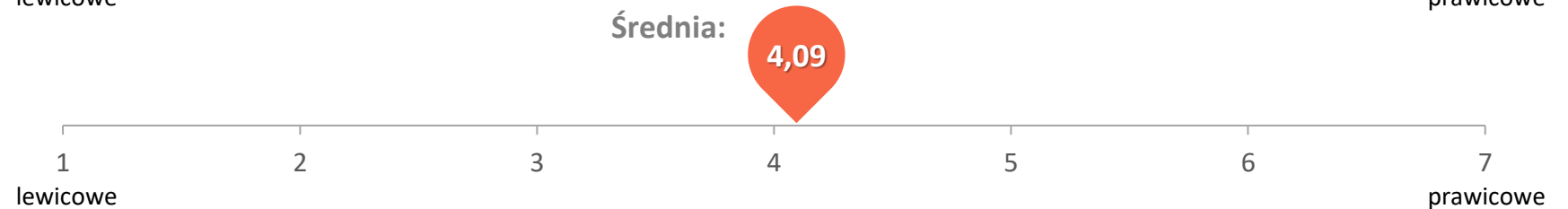
**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

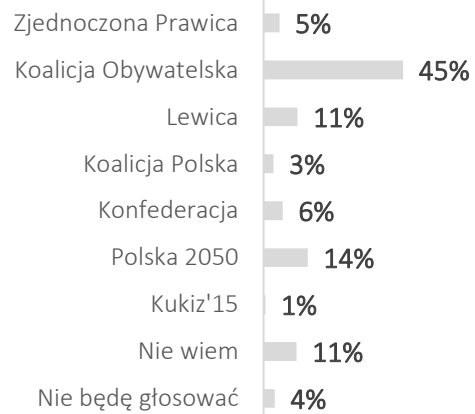

GŁOSOWANIE W WYBORACH

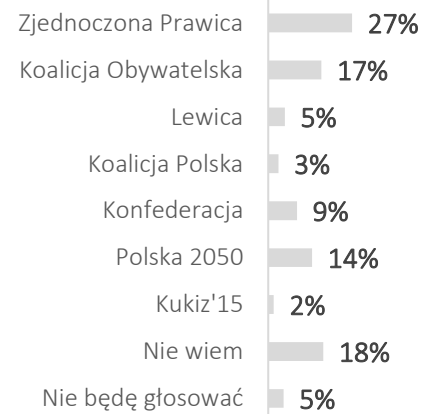

Na kandydata / kandydatkę której partii odda(a)by Pan/Pani swój głos?

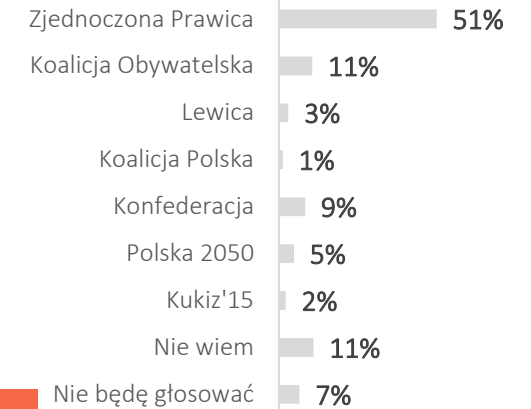
SPEŁNIENI DEMOKRACI (N=308)

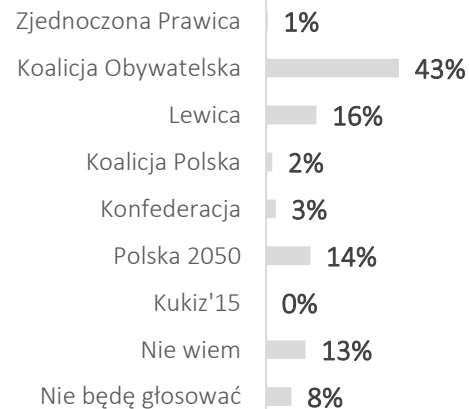
OTWARCI TRADYCJONALIŚCI (N= 343)

ZAANGAŻOWANI KONSERWATYŚCI (N= 223)

ZAWSTYDZENI POLSKĄ (N= 203)

WYCOFANI PESYMIŚCI (N= 427)

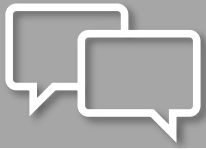

Choć zrozumienie stosunku badanych do polityki nie było celem badania jakościowego, temat ten naturalnie pojawiał się w kontekście polskości, przede wszystkim w dwóch obszarach:

- Identyfikacji z innymi Polakami - bardzo często wybrzmiewało niezadowolenie z tego, jak tematy polityczne potrafią dzielić i skłócić ludzi, przy czym często pojawiała się także obniżona identyfikacja z osobami o odmiennych poglądach.
- Zobowiązań wobec kraju - działania na rzecz państwa, takie jak udział w wyborach, protestach, marszach, zainteresowanie polityką często były wskazywane jako istotny element współczesnego patriotyzmu lub wręcz obowiązek każdego Polaka.

STOSUNEK DO POLITYKI W SEGMENTACH

Niezadowolenie

Zawstydzeni Polską

Spełnieni Demokraci

Otwarci Tradycjoniści

Wycofani Pesymiści

Zaangażowani Konserwatyści

Aktywność

Spełnieni Demokraci są niezadowoleni z wielu aspektów obecnej sytuacji politycznej: zarządzania finansami, polityki zagranicznej, polaryzacji sceny politycznej, stawiania interesów partii ponad państwowe. Niezadowolenie wyrażają poprzez działanie: interesują się polityką i wywierają na nią wpływ w każdy dostępny im sposób – przede wszystkim chodząc na wybory.

Otwarci Tradycjoniści także wyrażają niezadowolenie, przede wszystkim z polaryzacji sceny politycznej. Nie do końca wierzą, że jako obywatele mają realny wpływ na to, jak wygląda polityka. Interesują się też i dobrze orientują w życiu politycznym kraju.

Zaangażowani Konserwatyści są pod wieloma względami zadowoleni z obecnej sytuacji politycznej, choć często także wyrażają ubolewanie z powodu polaryzacji polskiej polityki. Biorą udział w wyborach. Nie mają motywacji, potrzeby, by sprzeciwić się obecnej sytuacji politycznej w kraju.

Zawstydzeni Polską są niezadowoleni z podobnych obszarów, co Spełnieni Demokraci, jednak często wyrażają także rezygnację, wycofują się. Ich zainteresowanie polityką i chęć udziału w działaniach obywatelskich jest mniejsza niż u pozostałych segmentów.

Wycofani Pesymiści wydają się najmniej świadomym politycznie segmentem – często nie mają tej wiedzy co inni o polskim życiu politycznym. Zarazem wiąże się ona dla nich z poczuciem lęku, niepokoju – na przykład o swoje bezpieczeństwo finansowe. To, że nie angażują się silnie w życie polityczne może wynikać z braku poczucia wpływu, kompetencji, politycznej socjalizacji.

WYSOKIE NIEZADOWOLENIE, WYSOKA AKTYWNOŚĆ

„Ja uważam, że naprawdę bylibyśmy świetnym krajem, gdyby u sterów byli ludzie, którzy patrzą na to wszystko, nie przez pryzmat, bo moja partia itd. Tylko przez pryzmat Polski, a takiej ekipy jeszcze nie mieliśmy.”

Spełniony Demokrata, 38 lat

WYSOKIE NIEZADOWOLENIE, NISKA AKTYWNOŚĆ

„Ja już nie wierzę, że politycy za mnie coś załatwią, że mogę im oddać swoją odpowiedzialność, mogę przerzucić na nich, bo jestem na takim etapie rozwoju, że nie wierzę w to, że oni mogą coś zmienić. To, żeby się coś zmieniło, każdy powinien zacząć od siebie i wszyscy powinniśmy być na równi, nie można kogoś stawiać na piedestale.”

Otwarta Tradycjonalistka, 56 lat

„Ja nawet nie mam pomysłu na to, kto powinien rządzić tym krajem, bo to, co w tej chwili rozpuścili, przepuścili, rozdali, nakradli, to nie wiem ile lat, ile pokoleń będzie musiało pokutować za to wszystko.”

Zawstydzona Polska, 49 lat

NISKIE NIEZADOWOLENIE, WYSOKA AKTYWNOŚĆ

„No tak nie można cały czas mówić, że wszystko co w parlamencie jest to na nie, wszystko jest negatywne. Co by rząd nie zrobił. Wiadomo, że każdy popełnia błędy, rządzący też popełniają błędy, ale to nie jest tak, że cały czas jest źle..”

Zaangażowany Konserwatysta, 51

„Ja nie wyobrażam sobie żeby nie iść na wybory. (...) po to wybieram ludzi, żeby po prostu oni podnosili tą stopę życiową w moim środowisku coraz wyżej.”

Zaangażowany Konserwatysta, 65

NISKIE/ ŚREDNIE NIEZADOWOLENIE, NISKA AKTYWNOŚĆ

„Za bardzo się tą polityką nie zajmuję, ale mnie to przeraża. W rodzinie są walki.”

Wycofany Pesymista, 33 lata

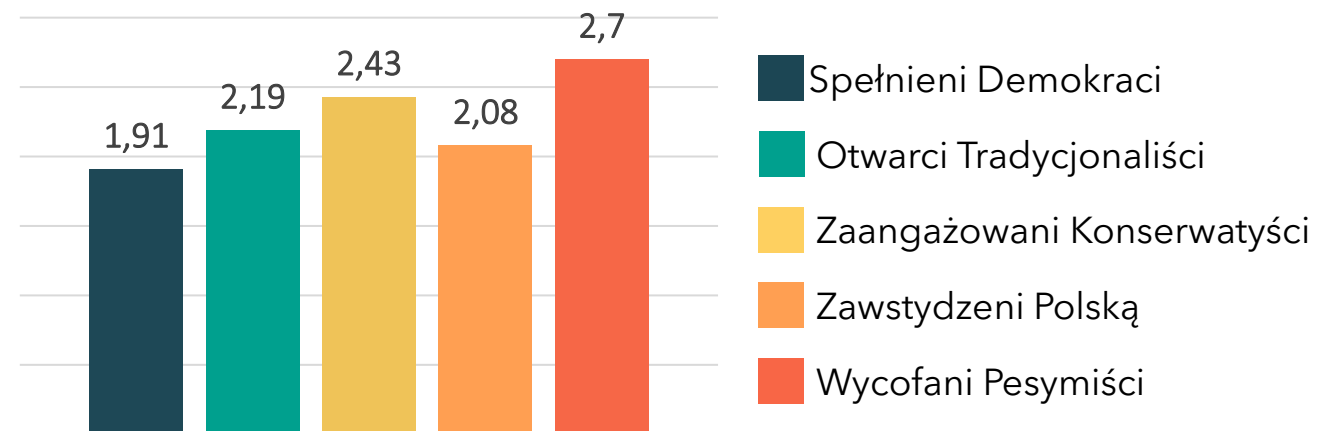

DOMINACJA SPOŁECZNA

Orientację na dominację społeczną można rozumieć jako pogląd, że jedne grupy powinny dominować nad innymi, a także uzasadnianie za sprawą tego przekonania istnienia nierówności i dyskryminacji międzygrupowej. Mierzono ją za pomocą kwestionariusza SDO (Pratto i in., 2013). W skład tej skali wchodziły 4 pytania. Jedno z nich prezentujemy na kolejnych slajdach jako przykłady. Segmenty różniły się między sobą pod względem tej cechy. Poniżej prezentujemy wskaźnik (średnia z 4 pytań na skali 1-5) dla każdego segmentu.

- Segment, który osiągnął **najwyższe** wyniki na skali to **Wycofani Pesymiści**
- Segment o **najniższym** poziomie tej cechy to **Spełnieni Demokraci**

SDO: wybrana pozycja

Proszę określić, w jakim stopniu zgadza się Pan/i z następującymi stwierdzeniami.

Grupy lepsze powinny dominować nad grupami gorszymi

Top2Box

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

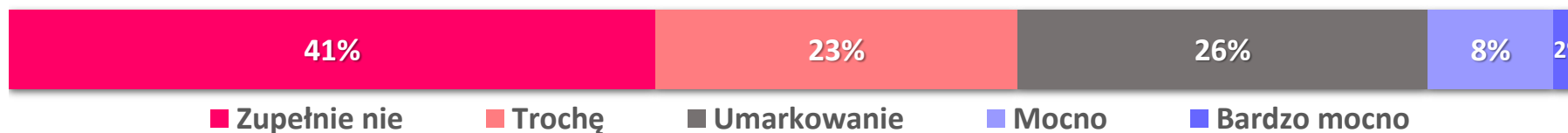
**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

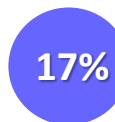
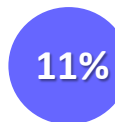
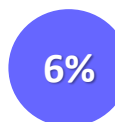
**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

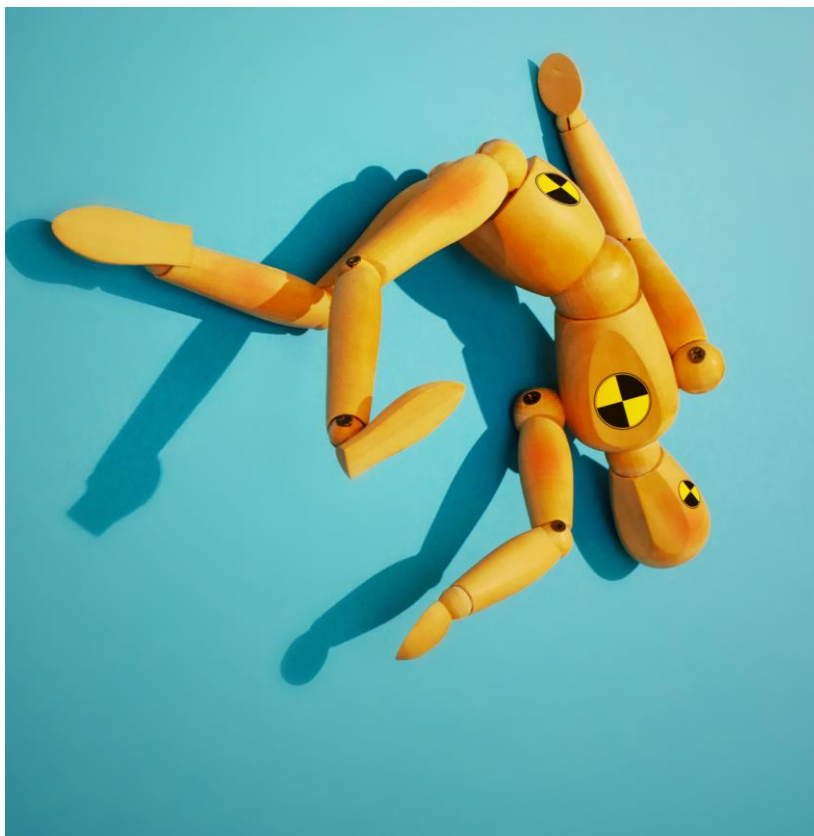

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

DEHUMANIZACJA

Poziom dehumanizacji określa jak bardzo osoby pozbawiają cech ludzkich przedstawiciele różnych grup. Mierzono go za pomocą narzędzia opracowanego przez Kteily i in. (2015). W skład tej skali wchodziło 16 pytań. Dehumanizację wobec kilku grup przedstawiamy na kolejnych slajdach.

Segmenty, które zazwyczaj osiągały **najwyższe** wyniki na skali dehumanizacji to **Wycofani Pesymiści** i **Zaangażowani Konserwatyści**. Ci pierwsi najczęściej dehumanizowali Żydów, Ukraińców i grupę własną - Polaków. Drugi z segmentów osiągał najwyższe wyniki w dehumanizacji wobec osób LGBTQ+, Rosjan, a także zwolenników UE.

Segment o **najniższym** wyniku to **Spełnieni Demokraci**. Osiągnęli oni najniższy wynik na skali w przypadku dehumanizacji każdej ze wskazanych grup.

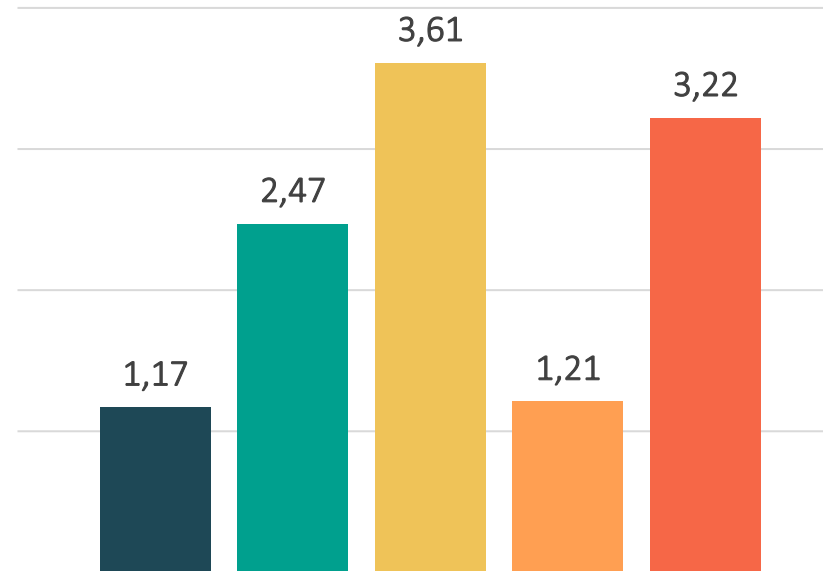
UWAGA: im wyższy wynik, tym silniejsza tendencja do dehumanizowania danych grup.

DEHUMANIZACJA: podział na grupy (1)

Grupa własna - Polacy

Inni Polacy najbardziej „ludzcy” okazali się dla **Spełnionych Demokratów**, najmniej – **Wycofanych Pesymistów**

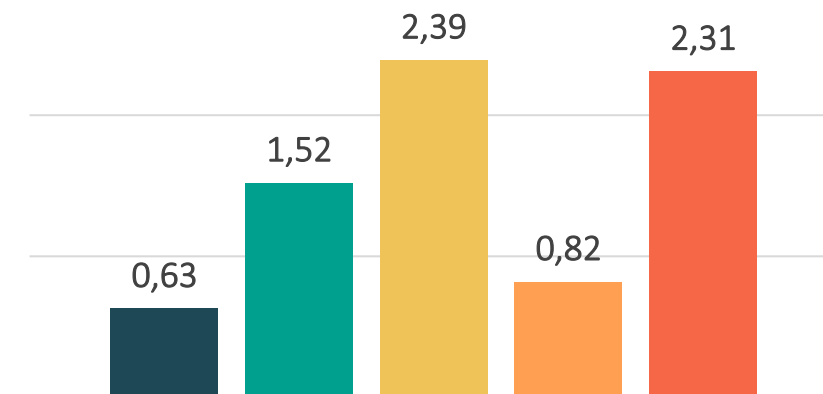
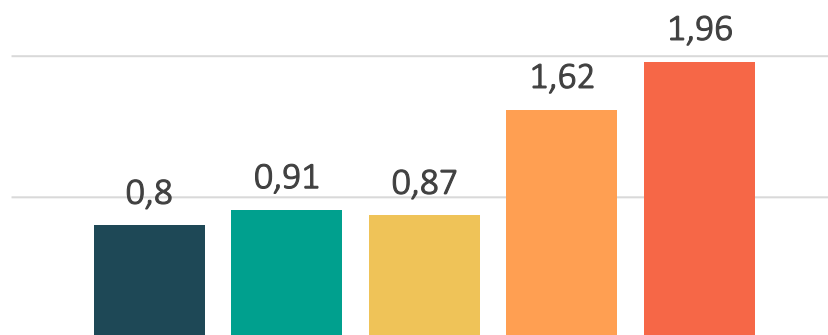
Zwolennicy UE

Cechy ludzkie w zwolennikach Unii dostrzegali przede wszystkim **Spełnieni Demokracy**. Na przeciwnym biegunie znaleźli się **Zaangażowani Konserwatyści**.

W przypadku osób z grupy LGBTQ+ najmniej dehumanizujący byli **Spełnieni Demokracy**, najbardziej zaś **Zaangażowani Konserwatyści**.

Osoby LGBTQ+

Spełnieni Demokracy

Otwarci Tradycjoniści

Zaangażowani Konserwatyści

Zawstydzeni Polską

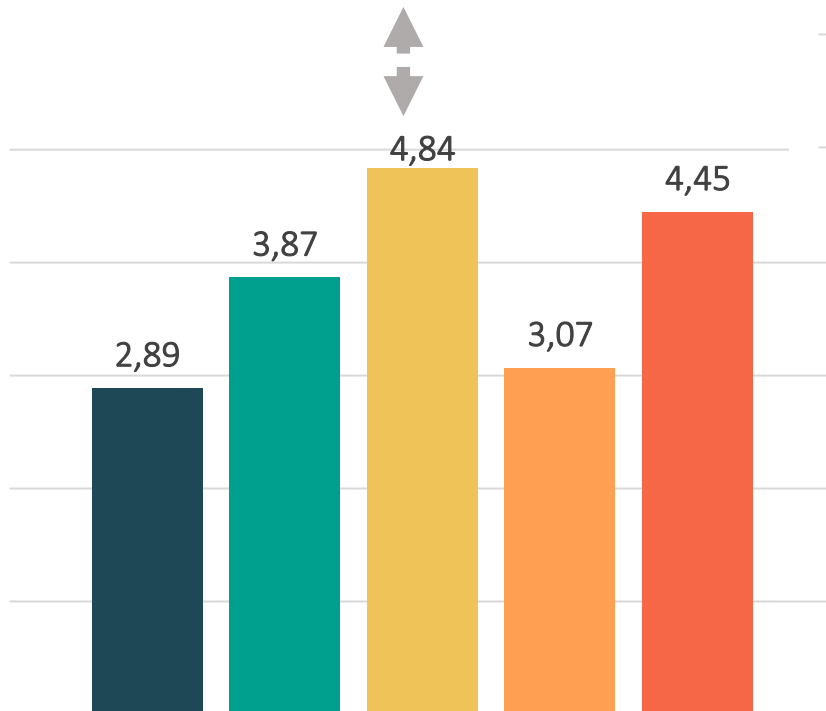
Wycofani Pesymiści

DEHUMANIZACJA: podział na grupy (2)

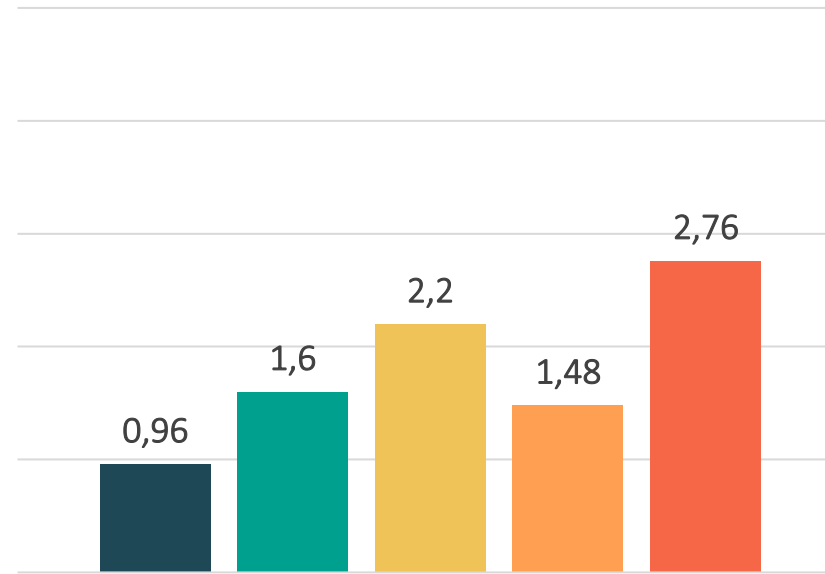

Rosjanie

Rosjan najmniej dehumanizują **Spełnieni Demokraci**, najbardziej - **Zaangażowani Konserwatyści**.

Spełnieni Demokraci Otwarci Tradycjonałiści

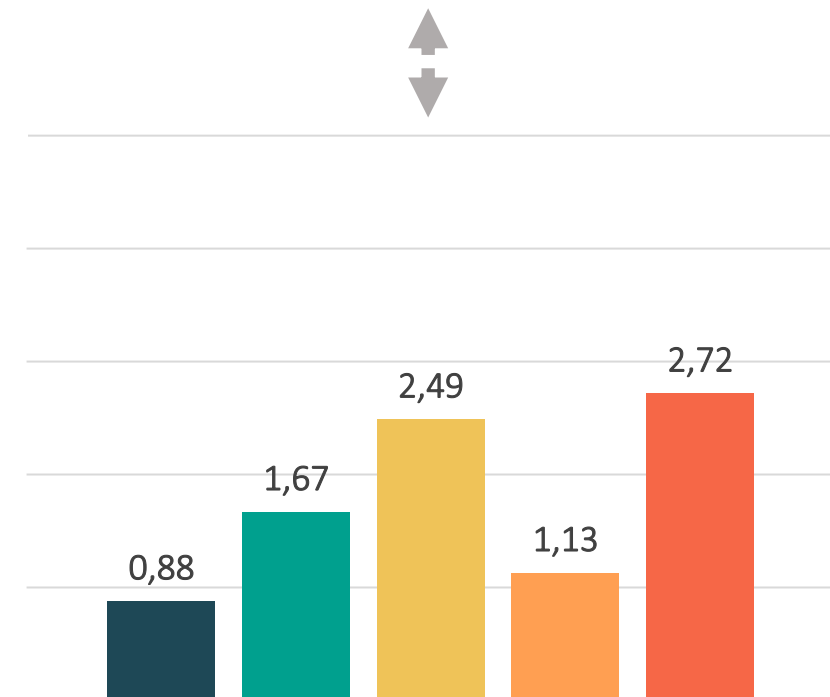
Ukraińców jako najbardziej ludzkich postrzegają **Spełnieni Demokraci**, najmniej - **Wycofani Pesymiści**.

Ukraińcy

Zaangażowani Konserwatyści

Żydzi

Najwyższą dehumanizację wobec Żydów wykazywali **Wycofani Pesymiści**, zaś najniższą - **Spełnieni Demokraci**.

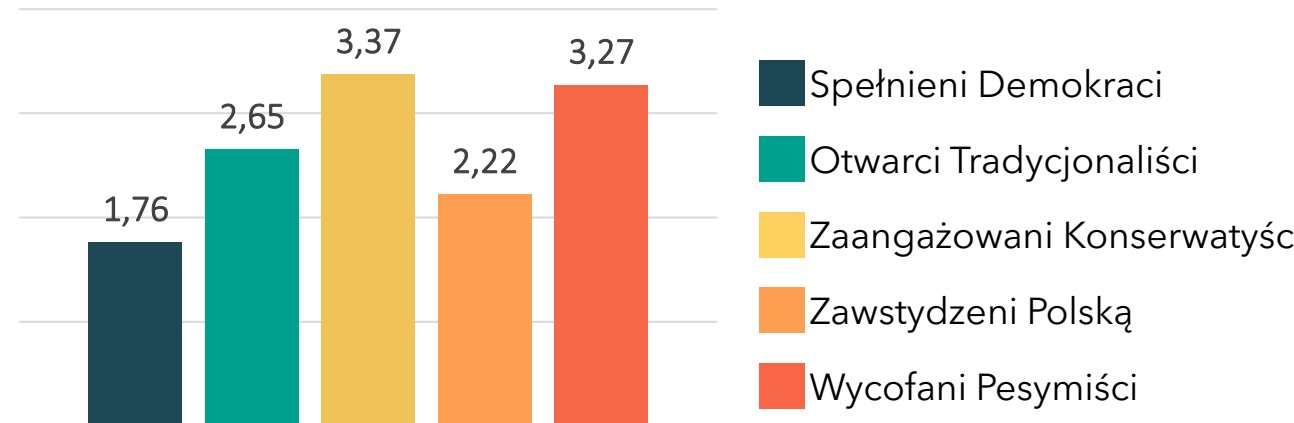
Zawstydzeni Polską Wycofani Pesymiści

METADEHUMANIZACJA

Poziom metadehumanizacji określa, jak bardzo badani są przekonani, że inne grupy dehumanizują grupę własną - Polaków (Kteily i in., 2016). Poniżej prezentujemy wskaźnik (średnie z 5 pytań na skali 1-7) dla każdego segmentu.

- Segment, który osiągnął **najwyższe** wyniki na skali to **Zaangażowani Konserwatyści**
- Segment o **najniższych** wynikach w zakresie metadehumanizacji to **Spełnieni Demokraci**

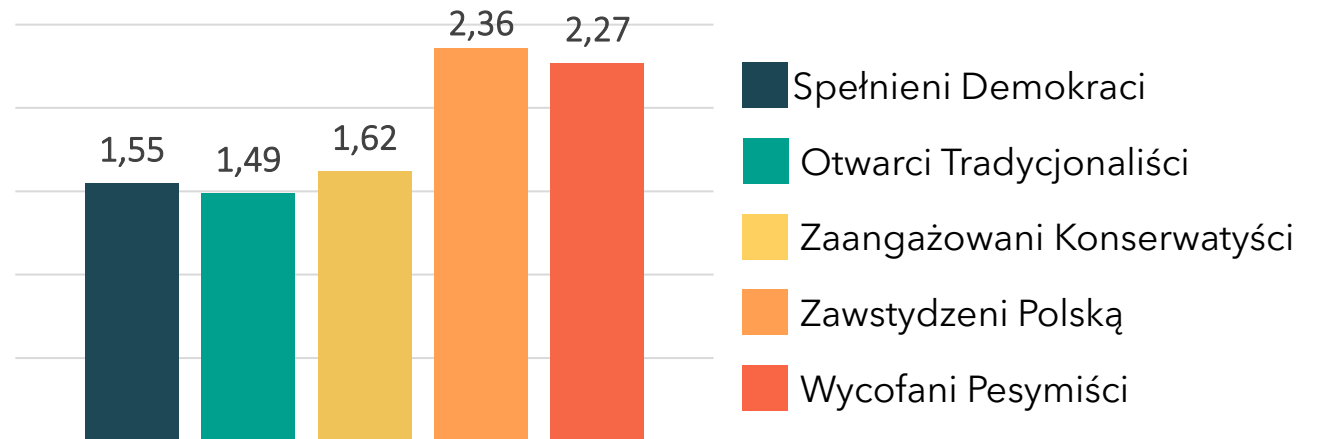

OJKOFOBIA

Ojkofobia odnosi się do niechęci do własnej grupy i rodzimej kultury. Zmierzono ją za pomocą 4 pytań autorstwa Marchlewskiej i współpracowników (2023). Prezentujemy je na kolejnych slajdach. Segmenty różniły się między sobą pod względem tej zmiennej. Poniżej prezentujemy wskaźnik (średnie z 4 pytań na skali 1-5) dla każdego segmentu.

- Segment, który osiągnął **najwyższe** wyniki na skali to **Zawstydzeni Polską** i **Wycofani Pesymiści**
- Segment o **najniższym** poziomie ojkofobii to **Otwarci Tradycjoniści**, **Zaangażowani Konserwatyści** i **Spełnieni Demokraci**

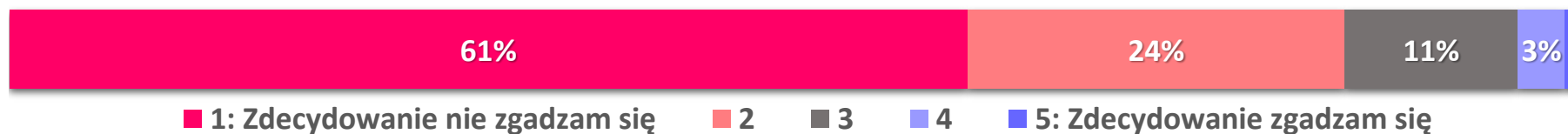
OJKOFOBIA: wybrane pozycje (1)

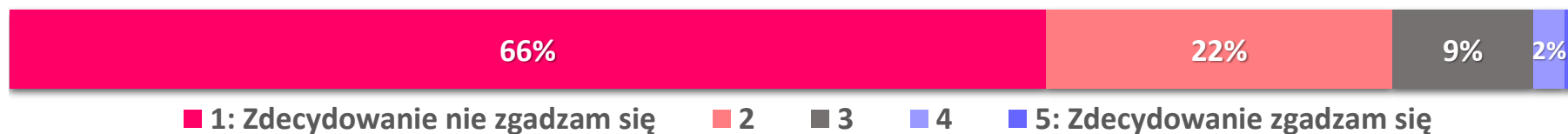
Proszę wskazać w jakim stopniu zgadza się Pan/i z każdym stwierdzeniem.

Polacy stanowią zagrożenie dla wszystkiego, co uważam za dobre, moralne i normalne na świecie. Top2Box

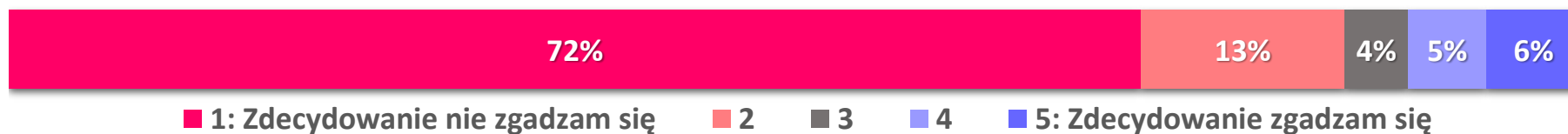
**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

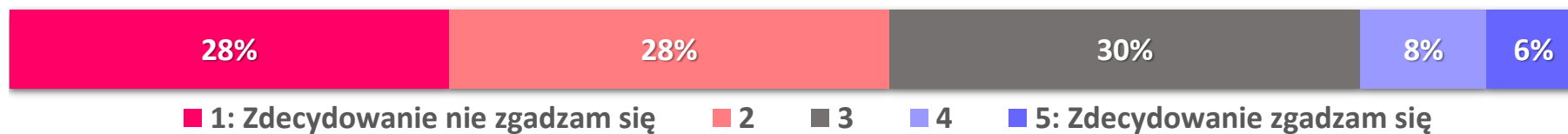
**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

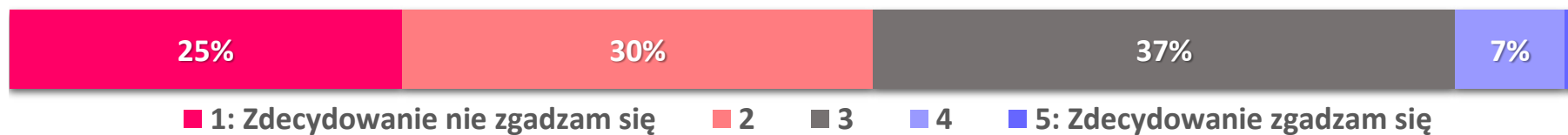
**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

OJKOFOBIA: wybrane pozycje (2)

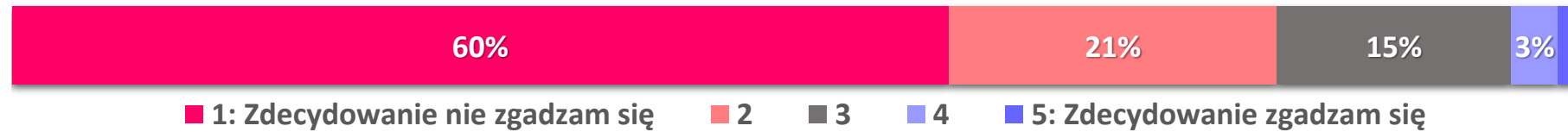

Proszę wskazać w jakim stopniu zgadza się Pan/i z każdym stwierdzeniem.

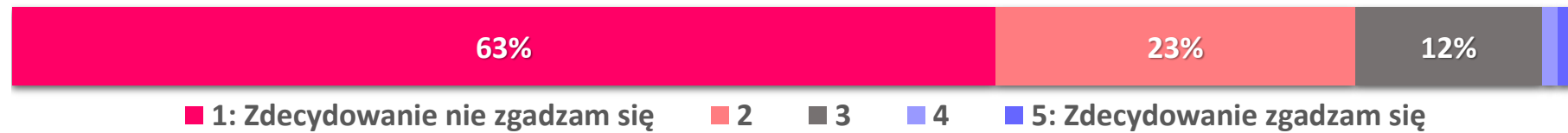
Polakom nie powinno się ufać.

Top2Box

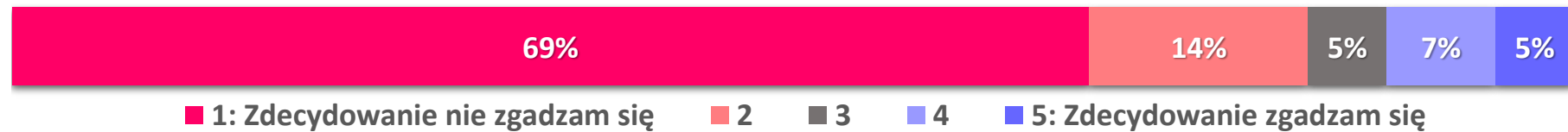
**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

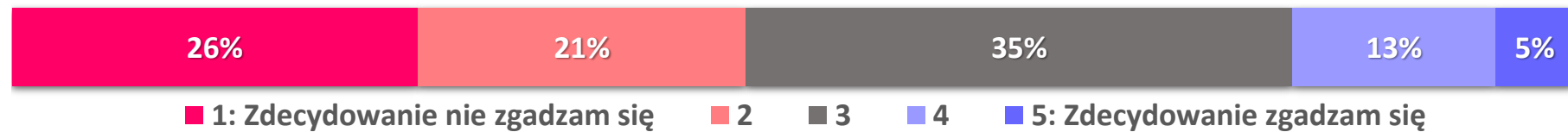
**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

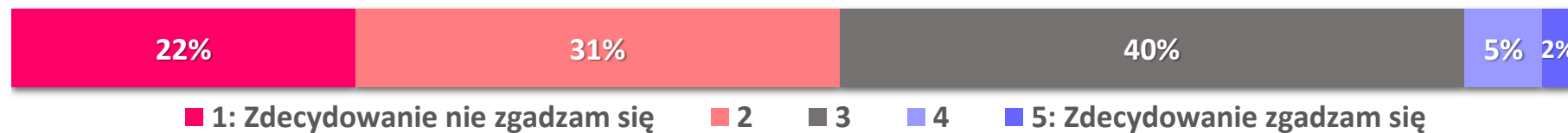
**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

OJKOFOBIA: wybrane pozycje (3)

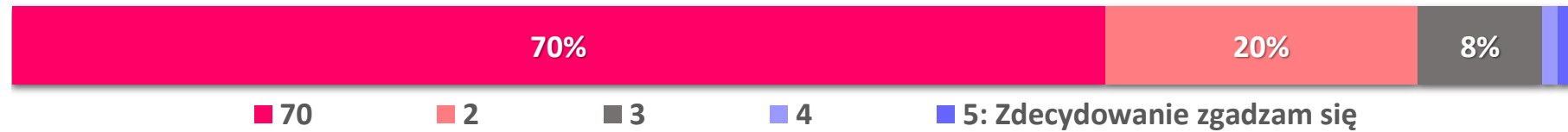

Proszę wskazać w jakim stopniu zgadza się Pan/i z każdym stwierdzeniem.

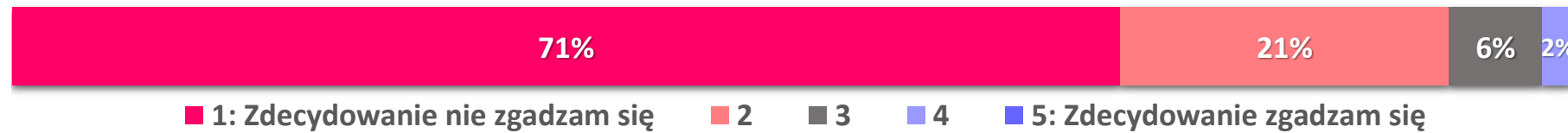
Polaków powinno się unikać.

Top2Box

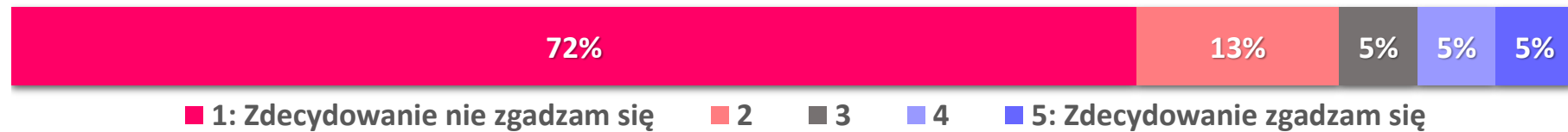
**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

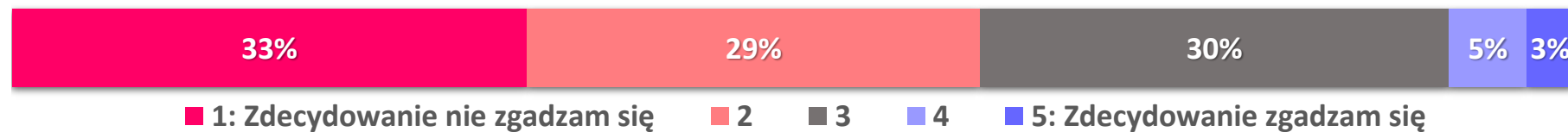
**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

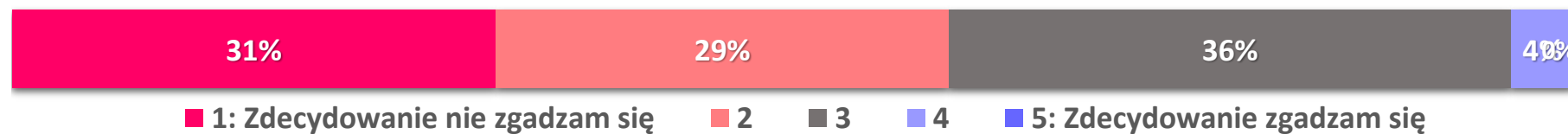
**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

OJKOFOBIA: wybrane pozycje (4)

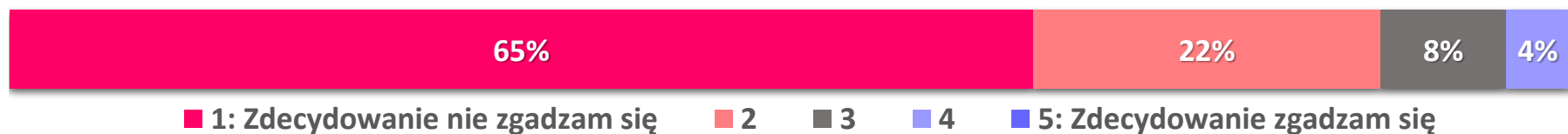

Proszę wskazać w jakim stopniu zgadza się Pan/i z każdym stwierdzeniem.

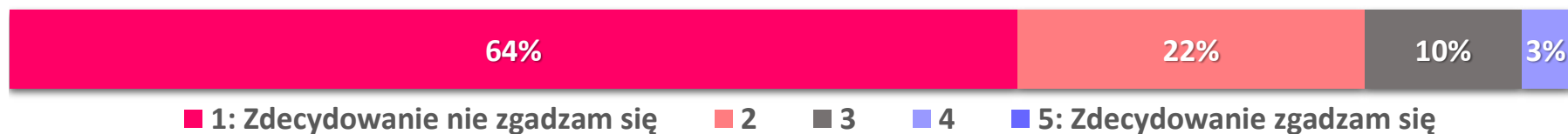
Większość Polaków to nieudacznicy.

Top2Box

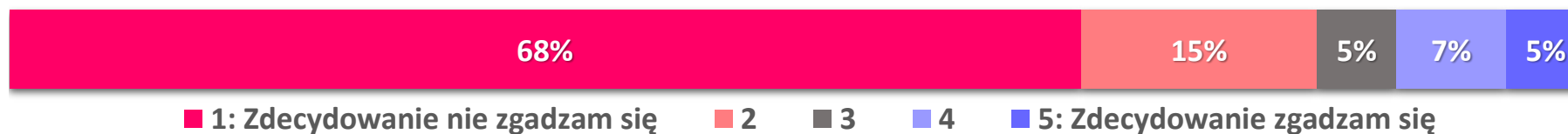
**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

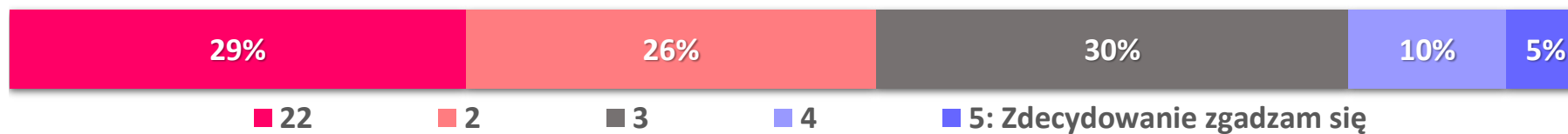
**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

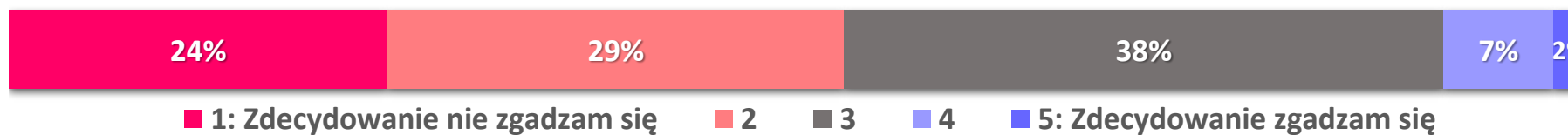
**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

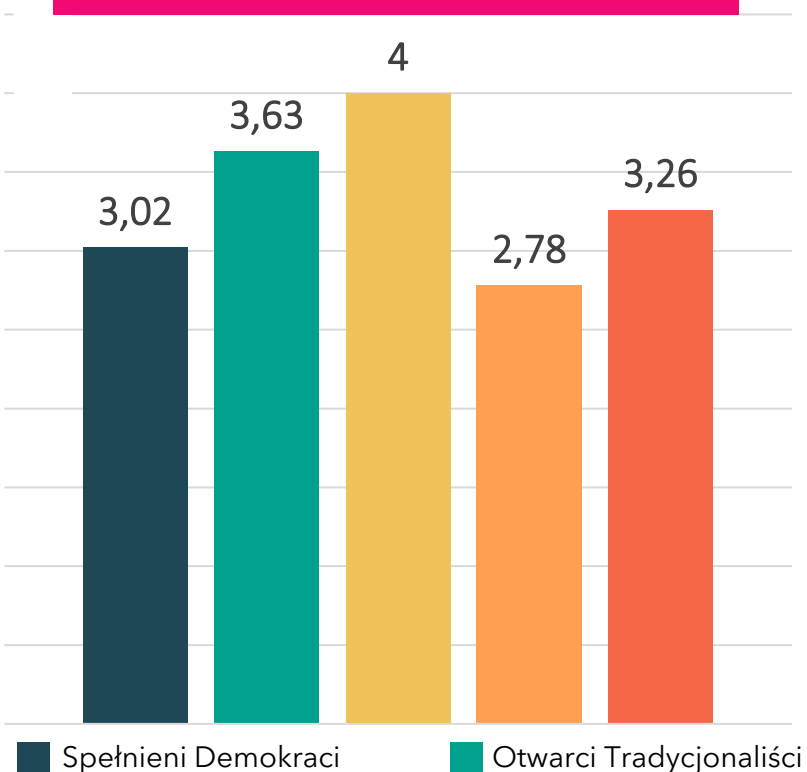
SEKSIZM

SEKSIZM DOBROTLIWY

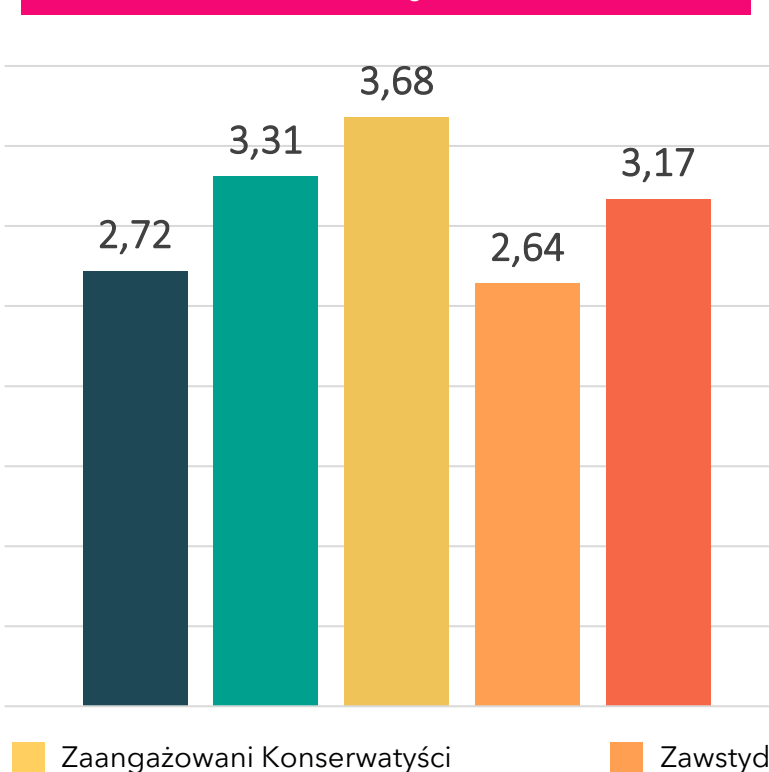

Seksizm dobrotliwy objawia się m.in. w nadmiernej opiekuńczości wobec kobiet i postrzeganiu ich jako delikatnych i nieporadnych. W skład skali (Glick & Fiske, 1996) wchodziło 11 pytań. Segmenty różniły się między sobą pod względem postaw seksistowskich w przypadku seksizmu dobrotliwego. Poniżej prezentujemy wskaźniki (średnie z 11 pytań dla każdej z postaw na skali 1-5) dla wszystkich segmentów.

WOBEC KOBIEC

WOBEC MĘŻCZYZN

Najwyższe wyniki w zakresie postaw seksistowskich w przypadku seksizmu dobrotliwego zarówno wobec kobiet, jak i mężczyzn osiągnęli **Zaangażowani Konserwatyści**

SEKSIZM DOBROTLIWY: wybrane pozycje (1)

Proszę wskazać w jakim stopniu zgadza się Pan/i z każdym stwierdzeniem

Kobiety powinny być wielbione i chronione przez mężczyzn.

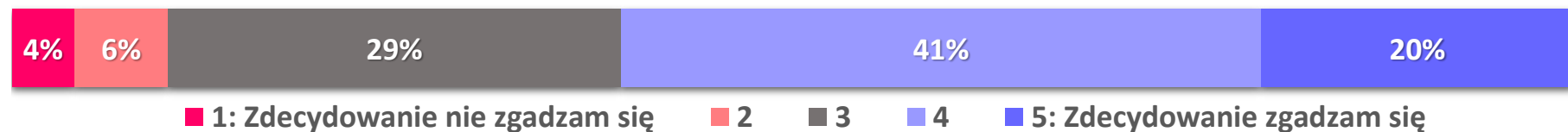
Top2Box

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

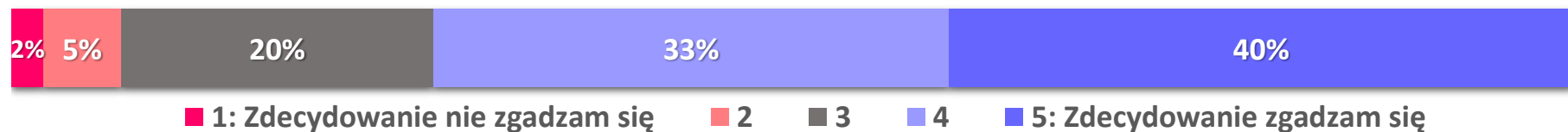
43%

**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

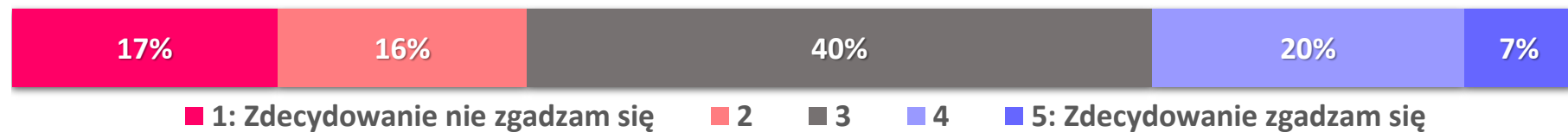
61%

**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

73%

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

27%

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

39%

SEKSIZM DOBROTLIWY: wybrane pozycje (2)

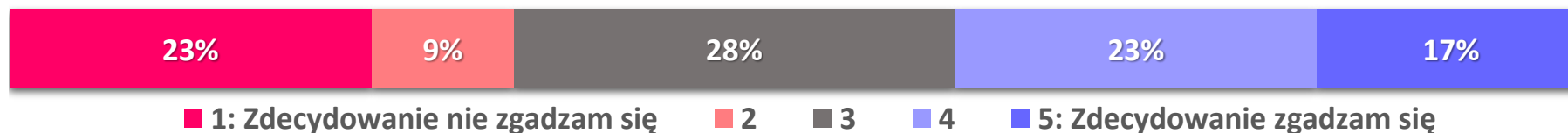

Proszę wskazać w jakim stopniu zgadza się Pan/i z każdym stwierdzeniem

Bez względu na swoje osiągnięcia, mężczyzna nie jest całością bez miłości kobiety.

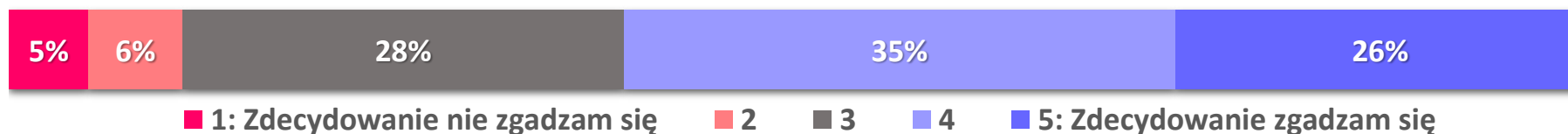
Top2Box

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

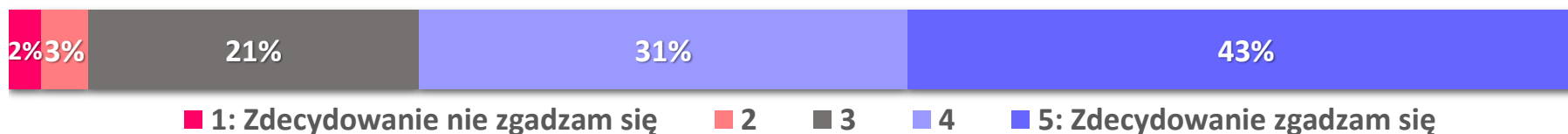
43%

**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

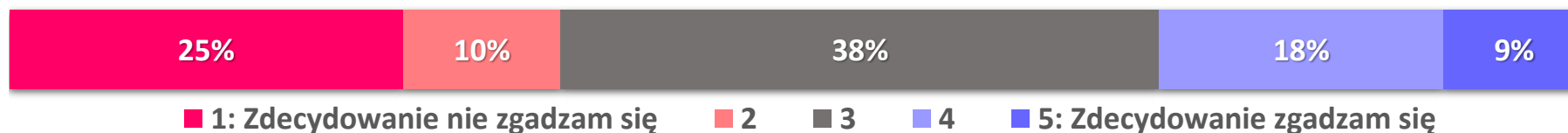
61%

**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

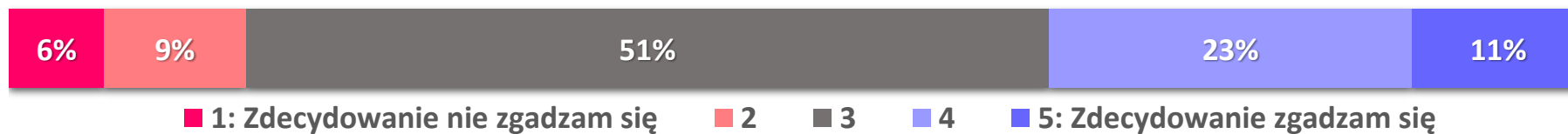
73%

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

27%

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

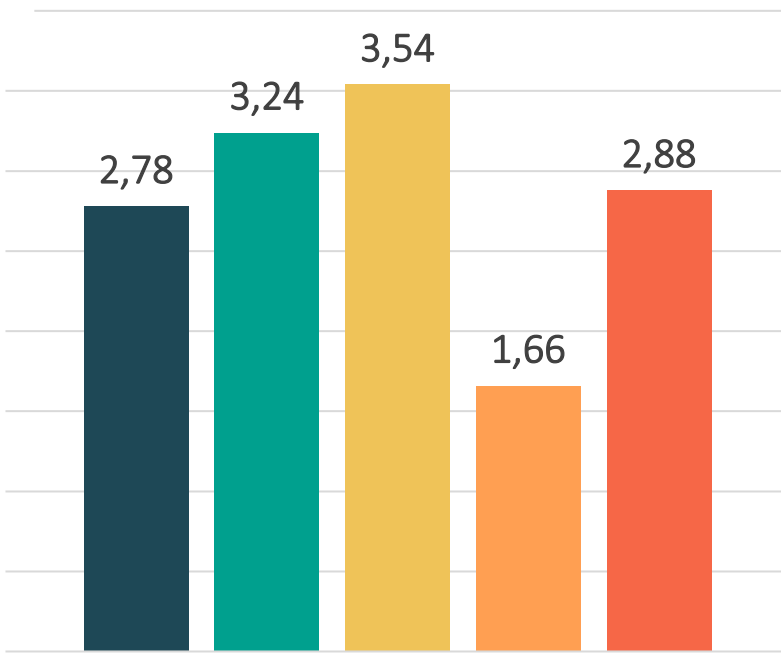
39%

SEKSIZM WROGI

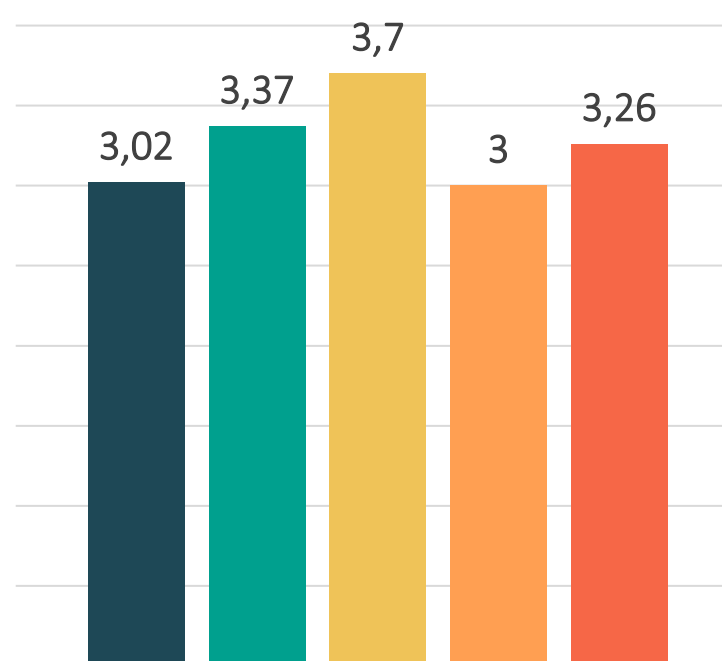

Seksizm wrogi odwołuje się do lekceważących, często stereotypowych i negatywnych opinii na temat osób przeciwnej płci. W skład skali (Glick & Fiske, 1996) wchodziło 11 pytań. Segmenty różniły się między sobą pod względem postaw seksistowskich w przypadku seksizmu wrogiego. Poniżej prezentujemy wskaźniki (średnie z 11 pytań dla każdej z postaw na skali 1-5) dla wszystkich segmentów.

WOBEC KOBIEC

WOBEC MĘŻCZYŹN

Najwyższe wyniki w zakresie postaw seksistowskich w przypadku seksizmu wrogiego zarówno wobec kobiet, jak i mężczyzn osiągnęli **Zaangażowani Konserwatyści**

SEKSIZM WROGI: wybrane pozycje (1)

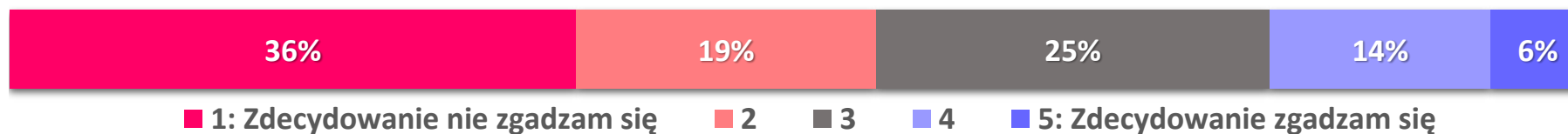

Proszę wskazać w jakim stopniu zgadza się Pan/i z każdym stwierdzeniem

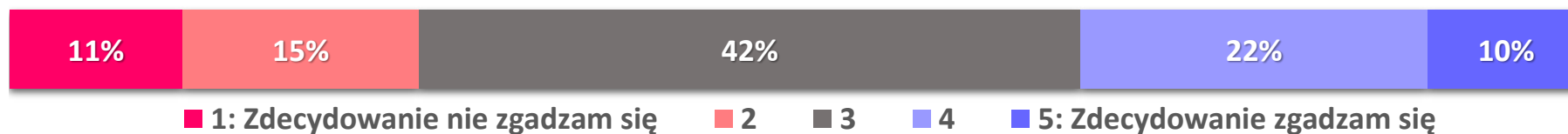
Przejmując kontrolę nad mężczyznami, kobiety dążą do zdobycia władzy.

Top2Box

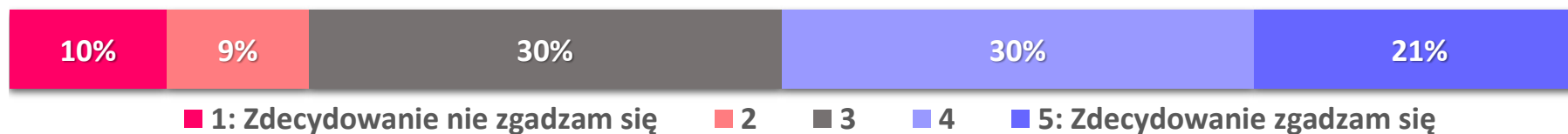
**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

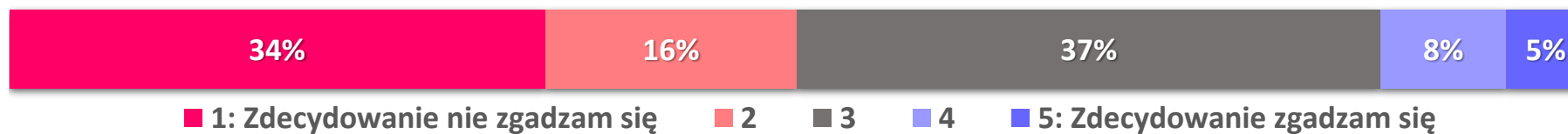
**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

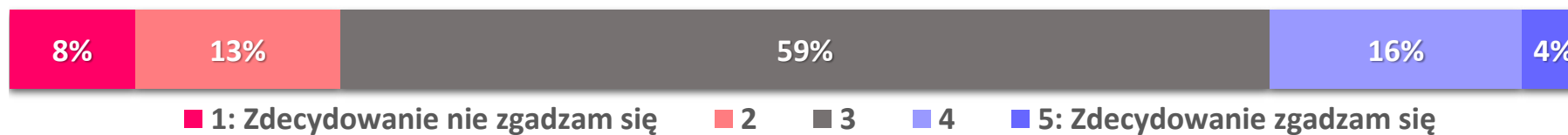
**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

SEKSIZM WROGI: wybrane pozycje (2)

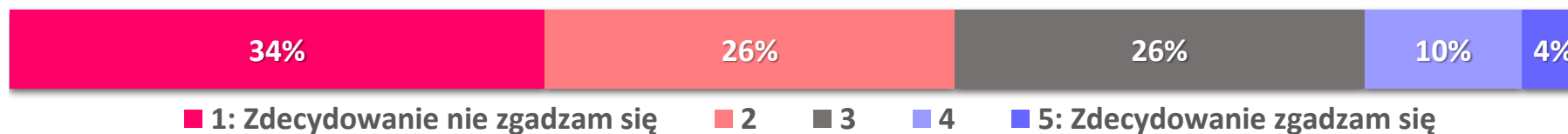

Proszę wskazać w jakim stopniu zgadza się Pan/i z każdym stwierdzeniem

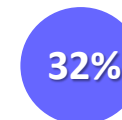
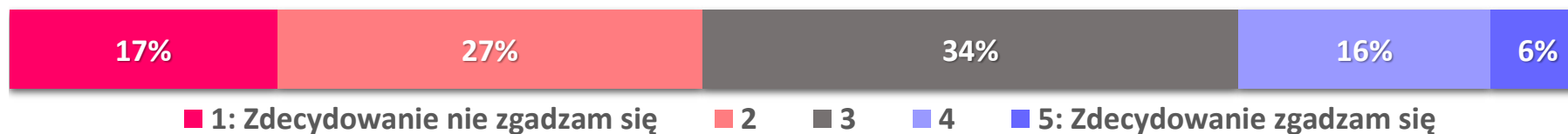
Mężczyźni są mili dla kobiet tylko dlatego, że chcą je wykorzystać.

Top2Box

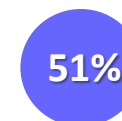
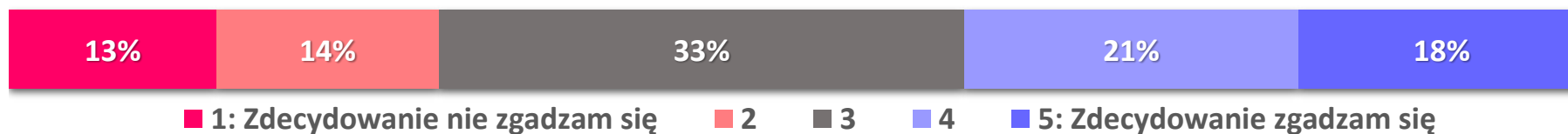
**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

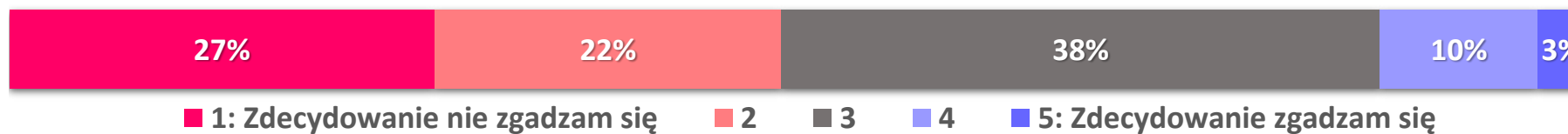
**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

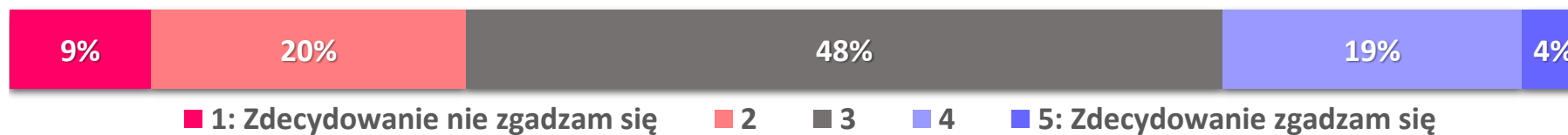
**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

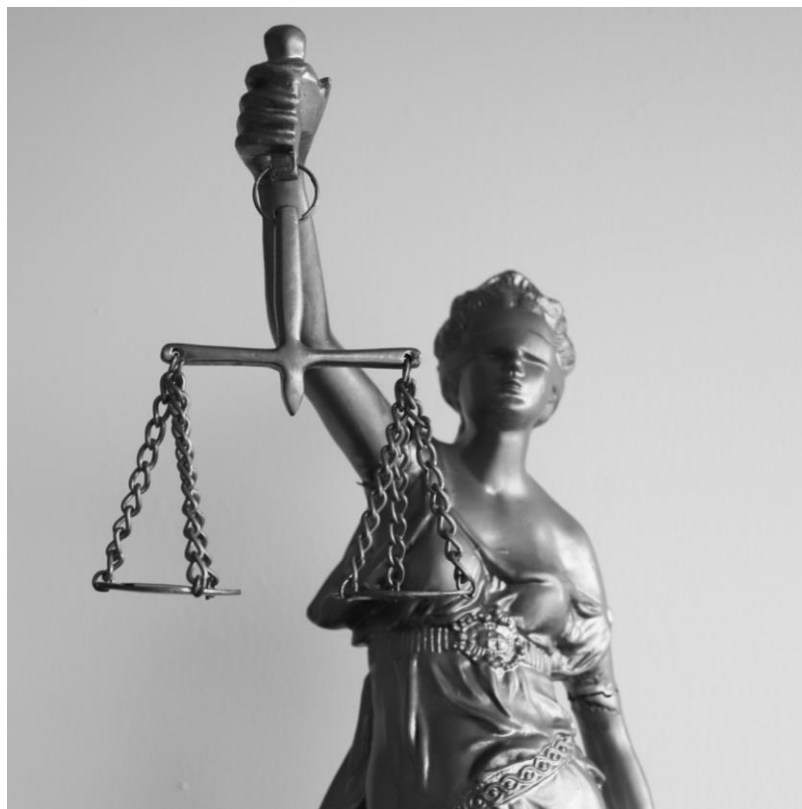

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

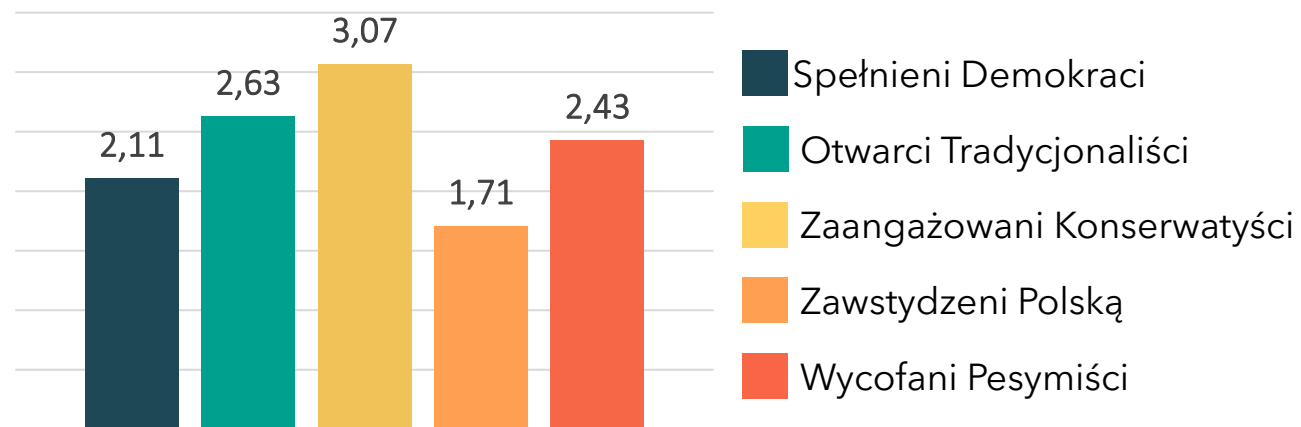

UZASADNIANIE SYSTEMU

Tendencja do uzasadniania systemu świadczy o tym do jakiego stopnia osoba jest skłonna do obrony obecnie panującego statusu quo. Mierzono ją za pomocą kwestionariusza SJ (Kay & Jost, 2003). W skład tej skali wchodziły 3 pytania. Dwa z nich prezentujemy na kolejnych slajdach jako przykłady. Segmenty różniły się między sobą pod względem tej zmiennej. Poniżej prezentujemy wskaźnik (średnia z 3 pytań na skali 1-5) dla każdego segmentu.

- Segment, który osiągnął **najwyższe** wyniki na skali to **Zaangażowani Konserwatyści**
- Segment o **najniższym** poziomie uzasadniania systemu to **Zawstydzeni Polską**

UZASADNIANIE SYSTEMU: wybrane pozycje (1)

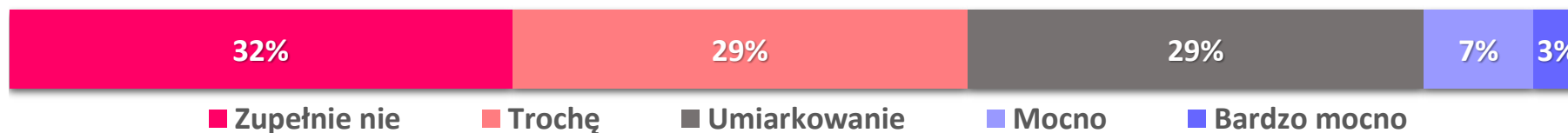

Proszę określić, w jakim stopniu zgadza się Pan/i z następującymi stwierdzeniami.

Ogólnie rzecz biorąc, nasze społeczeństwo urządzone jest sprawiedliwie.

Top2Box

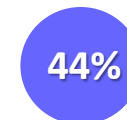
**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

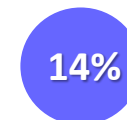
**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

UZASADNIANIE SYSTEMU : wybrane pozycje (2)

Proszę określić, w jakim stopniu zgadza się Pan/i z następującymi stwierdzeniami

W Polsce każdy ma dzisiaj mniej więcej równe szanse, aby być bogatym i szczęśliwym.

Top2Box

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

20%

**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

29%

**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

46%

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

9%

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

16%

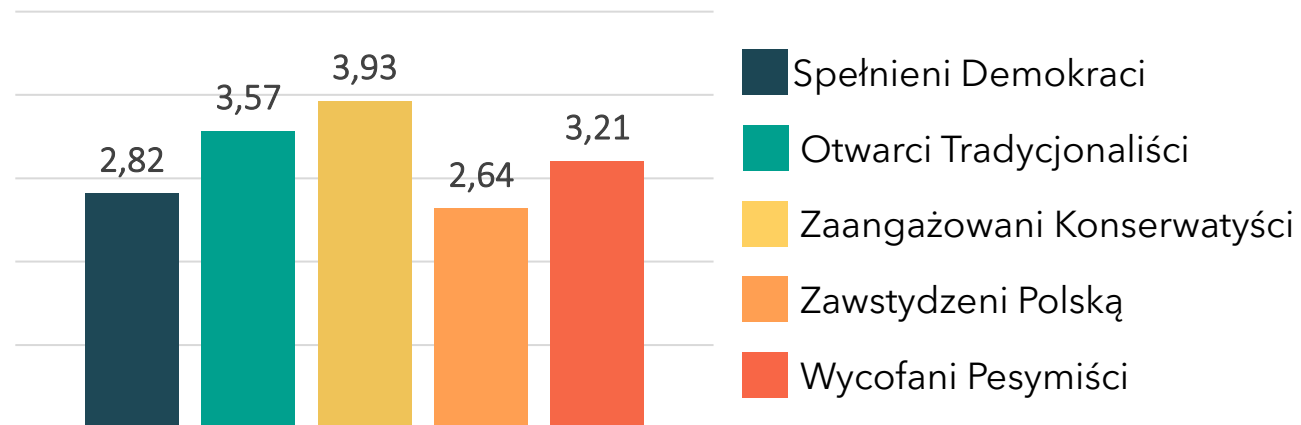

PRAWICOWY AUTORYTARYZM

Prawicowy autorytaryzm to gotowość do podążania za autorytetami i posłuszeństwo wobec nich, a także przestrzeganie tradycyjnych wartości. Mierzono go za pomocą kwestionariusza RWA (Funke, 2005; Górska i in., 2022). W skład tej skali wchodziło 6 pytań. Dwa z nich prezentujemy na kolejnych slajdach jako przykłady. Segmenty różniły się między sobą pod względem tej zmiennej. Poniżej prezentujemy wskaźnik (średnia z 6 pytań na skali 1-5) dla każdego segmentu.

- Segment, który osiągnął **najwyższe** wyniki na skali to **Zaangażowani Konserwatyści**
- Segment o **najniższym** poziomie tej cechy to **Zawstydzeni Polską**

PRAWICOWY AUTORYTYZM: wybrane pozycje (1)

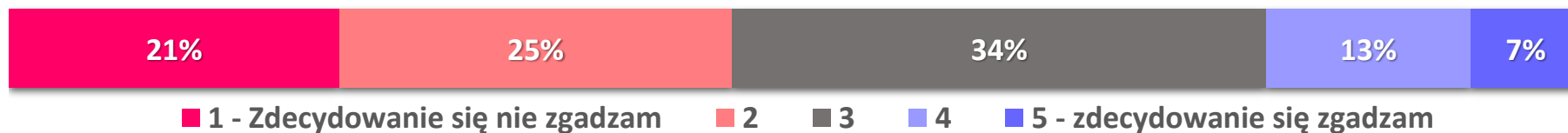

Proszę powiedzieć, w jakim stopniu zgadza się Pan/i z następującymi stwierdzeniami.

Odwracanie się od tradycji okaże się pewnego dnia fatalne w skutkach.

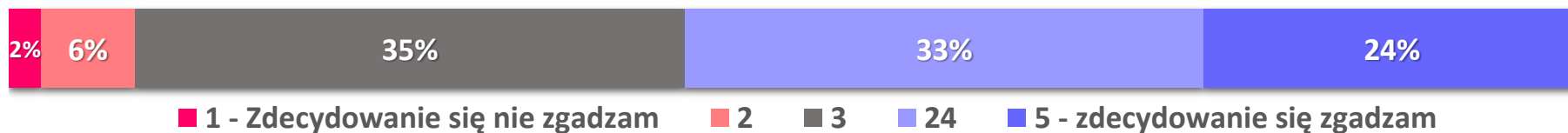
Top2Box

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

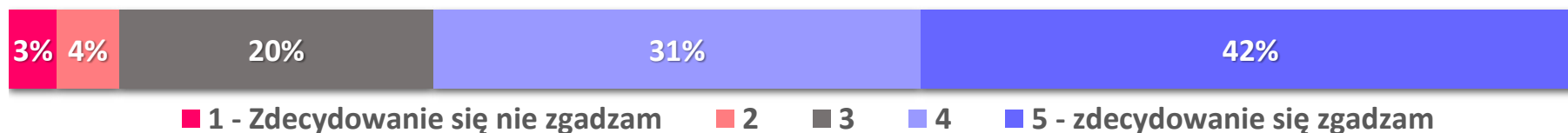
20%

**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

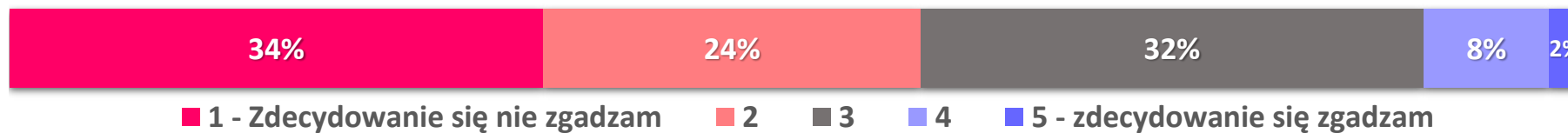
57%

**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

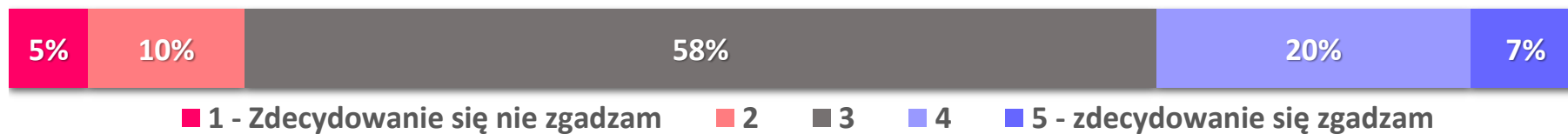
73%

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

10%

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

27%

PRAWICOWY AUTORYTARYZM: wybrane pozycje (2)

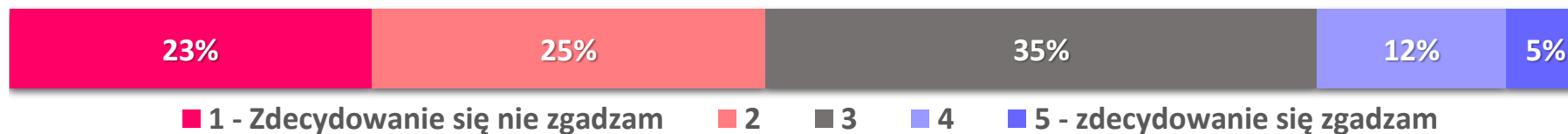

Proszę powiedzieć, w jakim stopniu zgadza się Pan/i z następującymi stwierdzeniami.

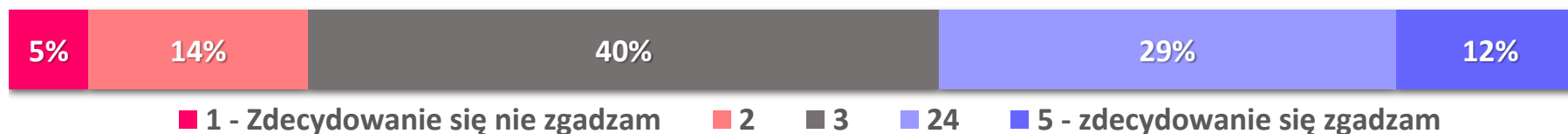
Właściwym kluczem do dobrego życia jest dyscyplina i posłuszeństwo.

Top2Box

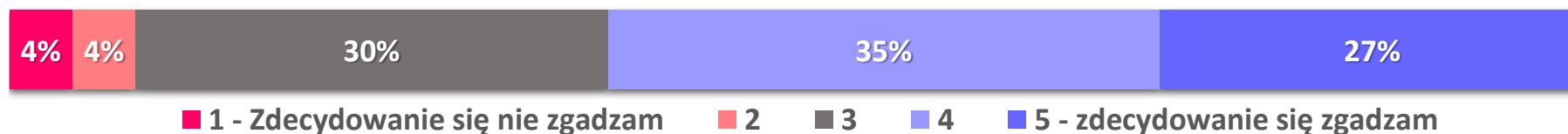
**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

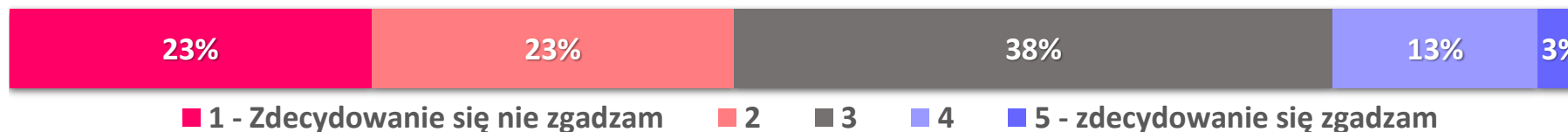
**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

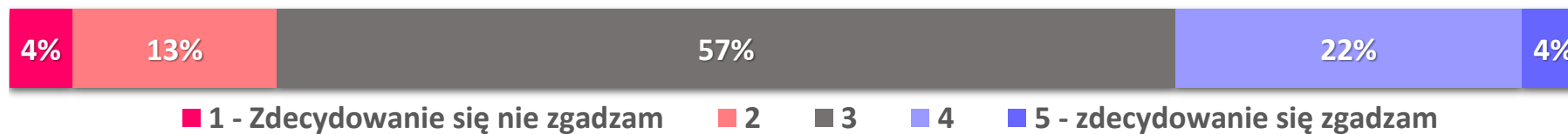
**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

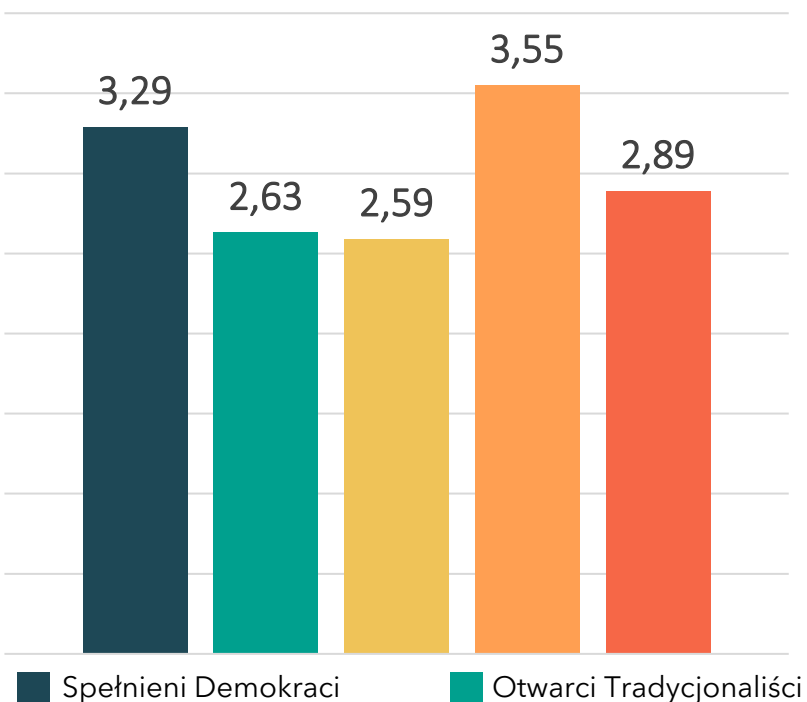
POSTAWY WOBEC UNII EUROPEJSKIEJ

POSTAWY WOBEC UNII EUROPEJSKIEJ

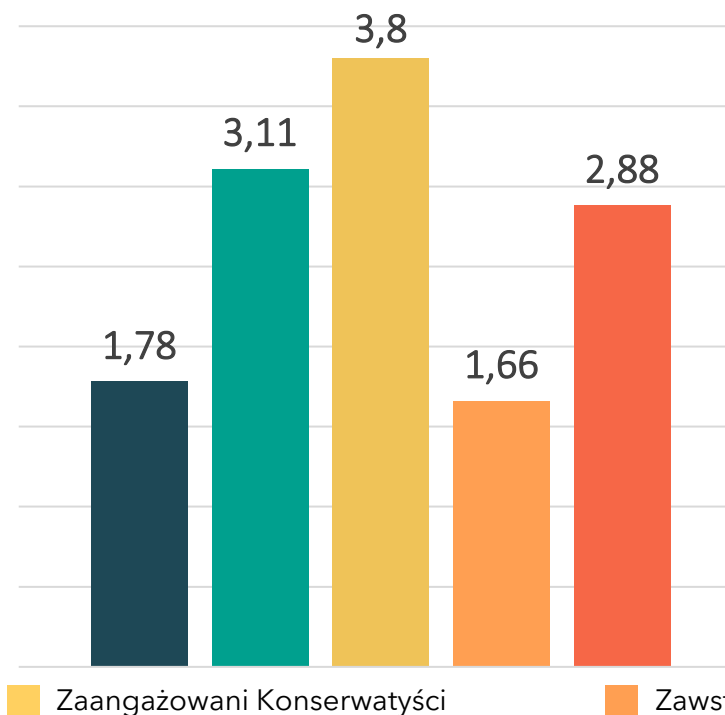

Postawy wobec Unii mierzone za pomocą kwestionariusza stworzonego na potrzeby niniejszego badania. W skład tej skali wchodziło 6 pytań (po 3 pytania dla skali pro- i antyunijnej). Segmenty różniły się między sobą pod względem postaw wobec UE. Poniżej prezentujemy wskaźniki (średnie z 3 pytań dla każdej z postaw na skali 1-5) dla wszystkich segmentów.

Postawa pronunijna

Postawa antyunijna

Najbardziej pronunijną grupą okazali się **Zawstydzeni Polską**

Najwyższy wynik w zakresie postaw antyunijnych uzyskali **Zaangażowani Konserwatyści**

POSTAWY WOBEC UNII EUROPEJSKIEJ: prounijne

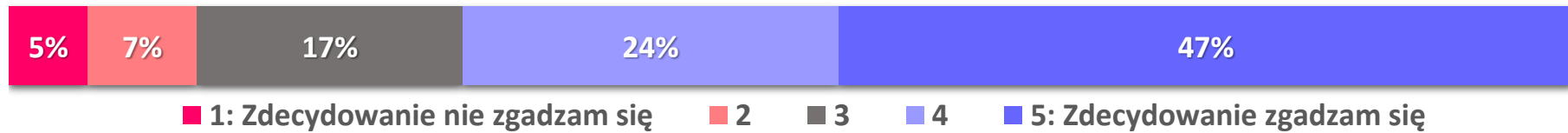

Prosimy aby wyraził/a Pan/i swoją opinię na temat relacji Polski z UE.

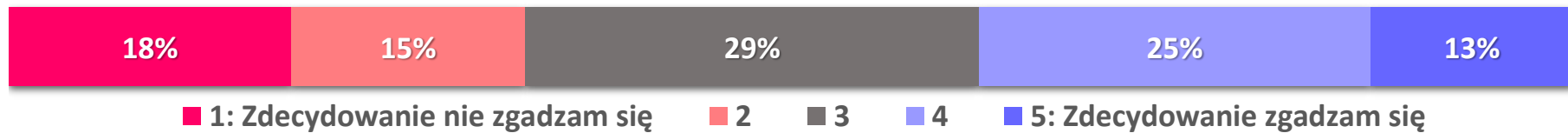
Unijne prawo powinno być w Polsce bezwzględnie przestrzegane.

Top2Box

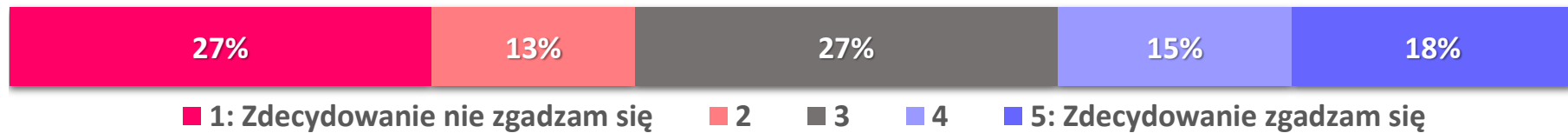
**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

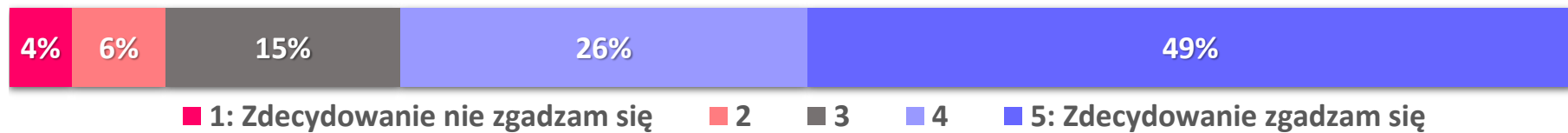
**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

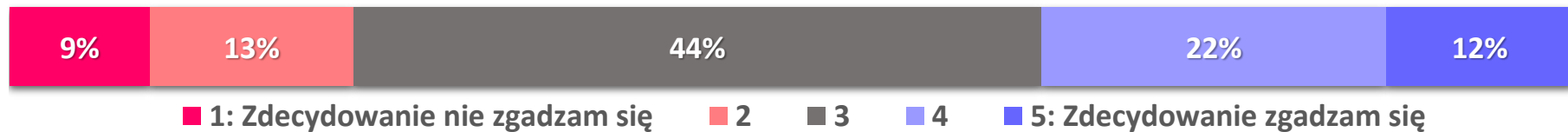
**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

POSTAWY WOBEC UNII EUROPEJSKIEJ: antyunijne

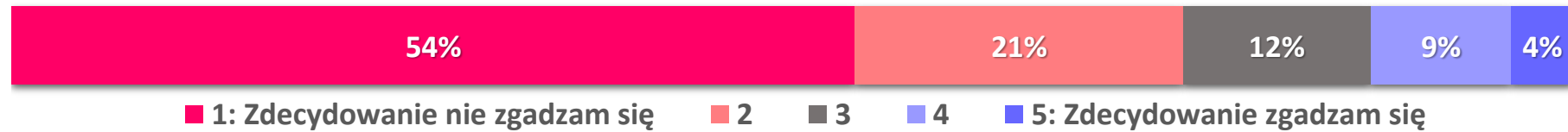

Prosimy, aby opisał/a Pan/i swoje odczucia i myśli związane z przynależnością do narodu polskiego przez ustosunkowanie się do stwierdzeń

Żądania Unii Europejskiej wobec Polski są zbyt wygórowane.

Top2Box

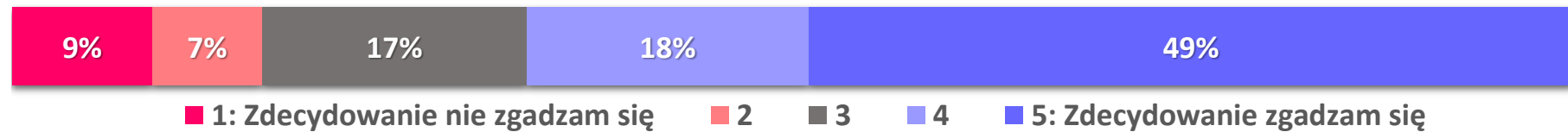
**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

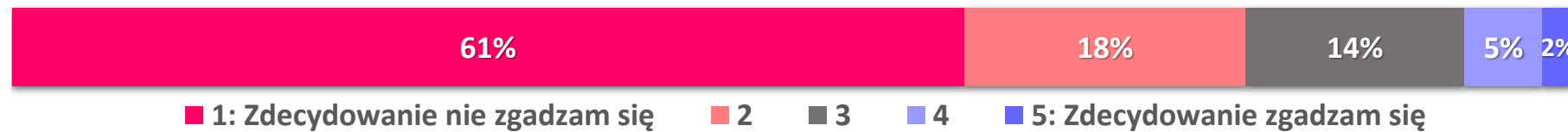
**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

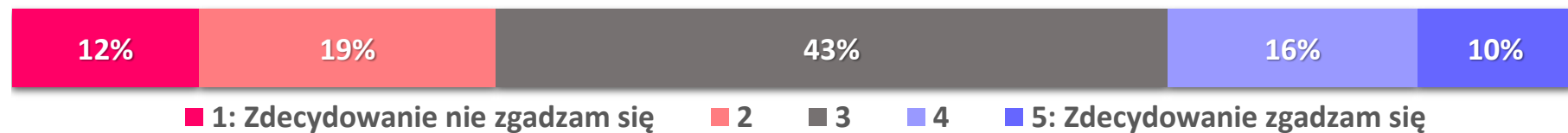
**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

POLSKOŚĆ A EUROPEJSKOŚĆ

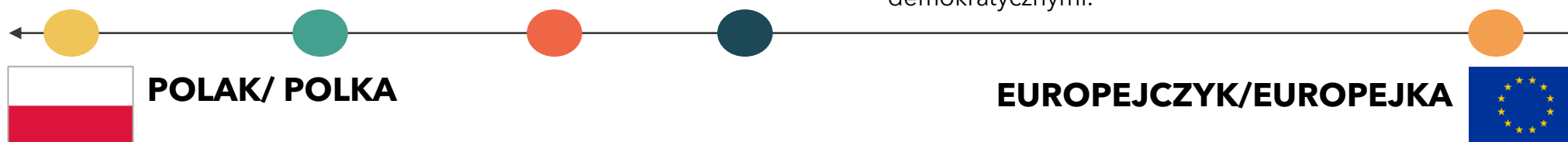

Dla **Zaangażowanych Konserwatystów** i większości **Otwartych Tradycjonalistów** identyfikacja z Polską jest ważniejsza niż ta z Europą. Z polskością wiążą się specyficzne wartości, obyczaje, historia. Inne kraje europejskie są mniej znane, odległe, nie ma poczucia wspólnoty. Pojawiają się też obawy o zachowanie odrębności i suwerenności w obliczu integracji europejskiej, a także przekonanie o odmiennych wartościach kulturowych, przy czym jednak Otwarci Tradycjoniści dostrzegają więcej korzyści integracji i mają bardziej pozytywne postawy w stosunku do UE.

Wycofani Pesymiści nie identyfikują się silnie ani z polskością, ani z europejskością. Polska jest im bliższa, bardziej znana. Europa kojarzy się przede wszystkim z wyższym statusem materialnym, swobodą, wolnością, ale i odchodzeniem od katolicyzmu i moralnym zepsuciem.

Spełnieni Demokraci identyfikują się zarówno z polskością, jak i europejskością. Bycie Polakiem jest na pierwszym miejscu, bo jest bliższą, bardziej specyficzną identyfikacją, ale polskość oznacza europejskość - bo Polska jest częścią Europy. „Europejska” część polskości jest też tą najlepszą - kojarzy się z wysoką kulturą, ugruntowanymi wartościami demokratycznymi.

Zawstydzeni Polską silniej identyfikują się z europejskością niż polskością. Przyczyną jest niechęć do polskości, zawstydzenie tym, jak wygląda polska polityka. W swoim kraju czują się pominięci, wykorzystywani. Aspirują do Europy, która kojarzy się przede wszystkim z lepszymi warunkami materialnymi.

POLSKOŚĆ A EUROPEJSKOŚĆ: cytaty

„Teraz się bardzo podkreśla wspólnotowość, tutaj w ramach Unii Europejskiej, że my musimy tworzyć jedno. To jest jednak takie odcinanie od naszej kultury. Próbuje się stworzyć tak, że we wszystkich krajach będziemy tacy sami i niezależnie gdzie pojedziemy, to nie będzie nas nic różniło zupełnie i właśnie przez kontekst współczesnego podejścia do europejskości, tak że wszyscy musimy być tacy sami, to dla mnie to jest pojęcie takie najbardziej odległe i... Oczywiście historycznie i jakby miejscowo jestem Europejką. Dla mnie ten kontynent jest najwspanialszy na świecie.”

Zaangażowana Konserwatystka, 29 lat

„Najważniejszą korzyścią, to jest to, że nie jesteśmy wyrzuceni na jakiś margines, tylko przemieszczamy się, jeździmy. Możemy jechać do innego kraju, tam sobie na przykład popracować i vice versa, ktoś przyjeżdża do nas. Nie wiem, handel wymienny bez problemu... może byśmy tego nigdy nie poznali, gdybyśmy nie byli Europejczykami. Ale ja jednak jestem za tym żeby każdy kraj miał swoją walutę, tak jak to było. Zostawmy coś, żeby nas odróżniało. Żeby było widać, że jest Polska, Niemcy, Francja, Hiszpania. Niby jesteśmy połączeni, ale jednak zostawiamy te swoje tradycje, te swoje symbole.”

Otwarty Tradycjonalista, 51 lat

„Polska i Europa, to jest dla mnie takie miejsce zamieszkania. Mam żonę, dziecko i byle z nimi, mógłbym w każdym miejscu mieszkać.”

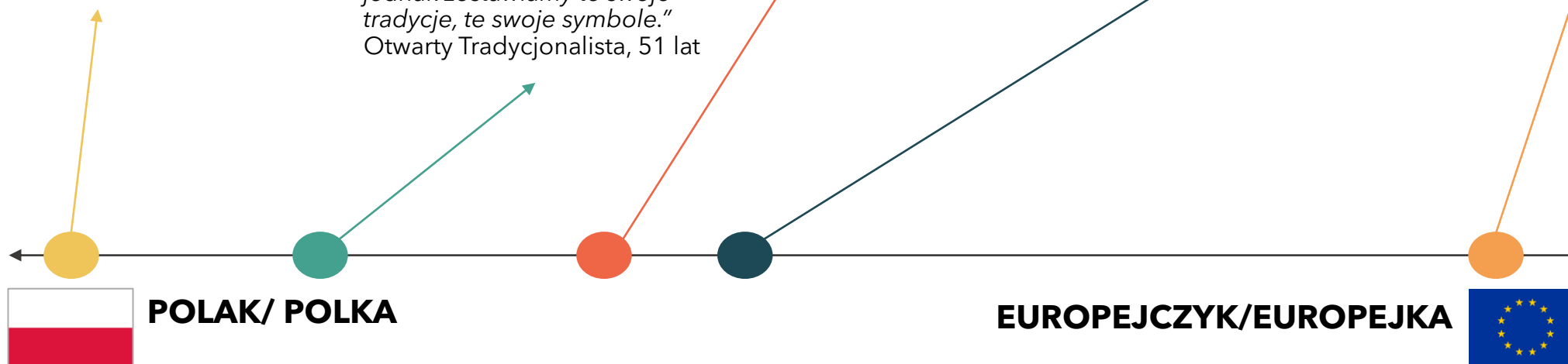
Wycofany Pesymista, 33 lata

„Istotna jest przynależność do Unii Europejskiej, bo dzięki temu my, Polacy, nareszcie mogliśmy się poczuć obywatelami świata. Dołączyliśmy do grona ludzi na wyższym poziomie żyjących pod każdym względem. Czuję się dużo bardziej dowartościowana, będąc tą Europejką w Unii Europejskiej.”

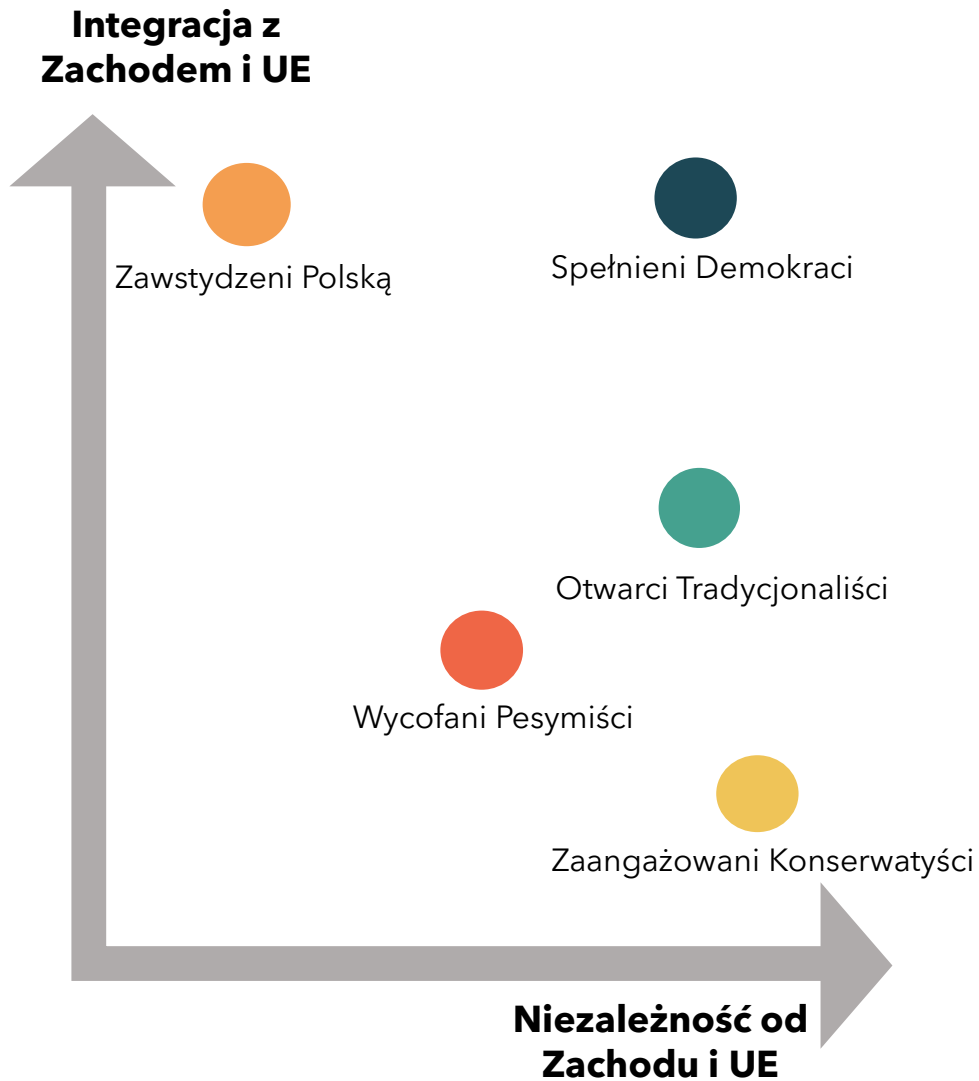
Spełniona Demokratka, 65 lat

„Bardziej się czuję Europejczykiem niż Polakiem, bo jednak bliżej mi do poglądów europejskich, europejskości niż polskości.”

Zawstydzony Polak, 24 lata

PRZYSZŁOŚĆ POLSKI W SEGMENTACH

Napięcie między pragnieniem głębszej integracji z Zachodem a przywiązaniem do tradycji ujawniło się także w wyobrażeniach na temat przyszłości Polski.

Spełnieni Demokraci wydają się najsilniej skierowani ku Unii Europejskiej. Wyrażają nadzieję, a wręcz przewidują integrację z zachodem i UE, zależy im również jednak na zachowaniu polskości we wspólnotach międzynarodowych, chcą, aby polskość była pielęgnowana i rozwijała się przy otwartości i tolerancji dla innych.

Otwarci Tradycjoniści mają nadzieję, że Polska będzie trwała przy swojej tradycji i wartościach, także katolickich. Jest to dla nich priorytet, podstawa zachowania tożsamości. Zarazem jednak nie są przeciwni integracji z Zachodem i podejmowaniu wspólnych działań.

Zaangażowani Konserwatyści częściej wspominają o roli kraju w regionie, są rozczarowani UE. Zależy im na poprawieniu wizerunku Polski za granicą. Mają nadzieję, że Polska będzie z czasem wzmacniać się, uniezależniać, trwać przy tradycyjnych wartościach.

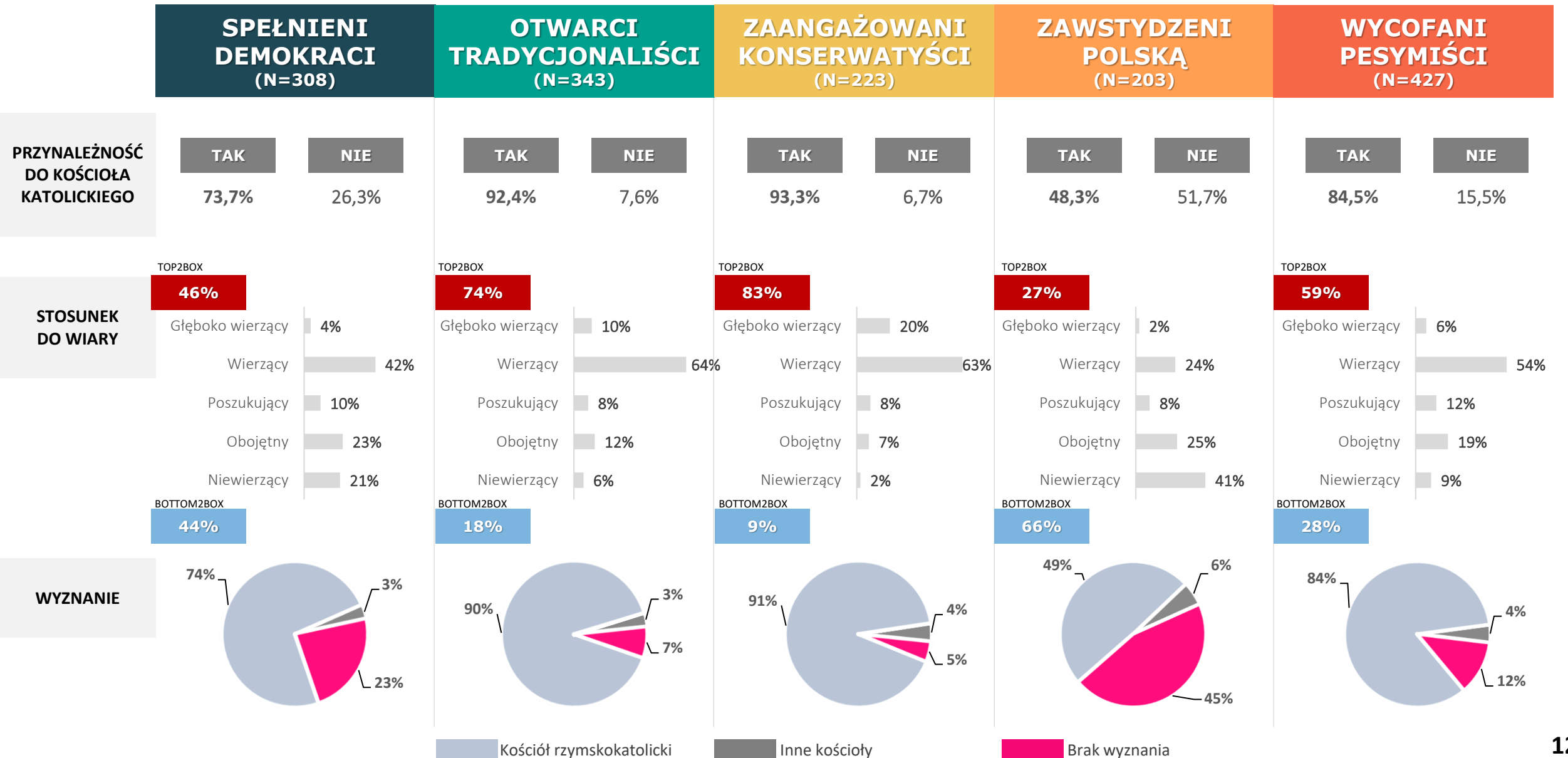
Zawstydzeni Polską stawiają Zachód jako wzór funkcjonowania i chcą, aby Polska rozwijała się w podobny sposób. Często imponują im społeczeństwa Zachodu i chcieliby, aby Polska reprezentowała podobny poziom rozwoju gospodarczego oraz podobną obyczajowość.

Wycofani Pesymiści mają nadzieję przede wszystkim na poprawę warunków materialnych, w jakich żyją Polacy. Poza tym raczej woleliby, by nic się nie zmieniało. Pełniejsza integracja z Unią budzi ich lęk.

RELIGIJNOŚĆ

DEMOGRAFIA: wiara

	SPEŁNIENI DEMOKRACI	OTWARCI TRADYCJONALIŚCI	ZAANGAŻOWANI KONSERWATYŚCI	ZAWSTYDZENI POLSKĄ	WYCOFANI PESYMIŚCI
WIARA OSOBISTA	✓ ✗	✓	✓	✗	✓
UTOŹSAMIANIE KATOLICYZMU Z POLSKOŚCIĄ	✗	✗	✓	✗	✗

Spełnieni Demokraci to segment, w którym wiele osób odchodzi od praktykowania katolicyzmu. Mają często negatywny stosunek do Kościoła jako organizacji. Niezależnie od osobistej identyfikacji, uważają oni, że religia jest i powinna być czymś oddzielnym od identyfikacji narodowej, czy obywatelskiej.

Otwarci Tradycjonaści to często czynni katolicy. Uważają religię za źródło wartości i kierunkowskaz moralny. Zarazem oddzielają ją od identyfikacji narodowej, uważając, że Polakiem i polskim patriotą można być niezależnie od wyznania.

Zaangażowani Konserwatyści to praktykujący katolicy. Religia i polskość są według nich silnie powiązane. Religia jest dla nich spoiwem wspólnoty i kierunkowskazem zabezpieczającym przyszłe losy państwa. W ich odczuciu Polacy kultywujący wartości religijne są większymi patriotami, lepiej dbają o Polskę.

Zawstydzeni Polską to osoby niepraktykujące, niechętne wobec katolicyzmu i instytucji Kościoła, oddzielające religię od polskości.

Wycofani Pesymiści to praktykujący katolicy, ale nie utożsamiający wiary z polskością.

WIARA OSOBISTA

„Byłem wychowany w wierze przez babcię i to jest bardzo mi bliskie. Staram się dzieciom mówić o tych wartościach chrześcijańskich, żeby oni o tym nie zapomnieli, bo niestety bardzo to spada w Polsce, na świecie.”

Otwarty Tradycjonalista, 56 lat

„Być katoliczką to znaczy dla mnie być przyzwoitym człowiekiem. Człowiekiem, który nikomu nie zaszkodzi, żyje tak jak Bóg przykazał, dosłownie.”

Otwarta Tradycjonalistka, 51 lat

„Katolicyzm to jest dla mnie hasło może wartościowe, tylko nie mające nic wspólnego z rzeczywistością. Dla mnie to jest jakaś iluzja, utopia. Założenie, żeby nie szkodzić drugiemu człowiekowi to jak najbardziej tak. Tylko, że często bywa inaczej.”

Zawstydzony Polską, 32 lata

„Jestem ochrzczony, byłem u I komunii i bierzmowanie też odhaczyłem. Natomiast nie czuję żadnej potrzeby dalszej uczestniczenia w życiu kościoła. Jakby na ten moment mojej świadomości kościół jest po prostu dla mnie bardziej mafią niż taką organizacją pożytku publicznego.”

Spełniony Demokrat, 33 lata

UTOŹSAMIANIE KATOLICYZMU Z POLSKOŚCIĄ

„Akurat wiara rzymskokatolicką jest naszą tradycją. Od tysiąca lat ta wiara jest w Polsce. Jeżeli narody odchodzą od wiary to prędzej czy później jakaś inna przyjdzie. Nie ma czegoś takiego jak pustka. (...) Przyjdzie inny naród, który podbije ich i wprowadzi swoją kulturę, swoją wiarę.”

Zaangażowany Konserwatysta, 51 lat

„Jeszcze za tych moich czasów osoby identyfikujące się z wiarą katolicką, w ogóle z wiarą, stanowiły duży udział naszego narodu. To niestety spada.”

Zaangażowany Konserwatysta, 45 lat

„Myślę, że dla katolików bycie katolikiem jest wyznacznikiem tego, czy są dobrymi Polakami. Natomiast (...) ja uważam, że do tego, żeby czuć się Polakiem, czuć się odpowiedzialnym za swój kraj, niekoniecznie trzeba wchodzić w kwestie wiary.”

Spełniona Demokratka, 65 lat

„Jeżeli ktoś jest ateistą, to nie znaczy, że nie może być polskim patriotą.”

Otwarty Tradycjonalista, 30 lat

„Na dzień dzisiejszy to nie wydaje mi się, żeby bez katolicyzmu nie było polskości.”

Zawstydzony Polską, 43 lata

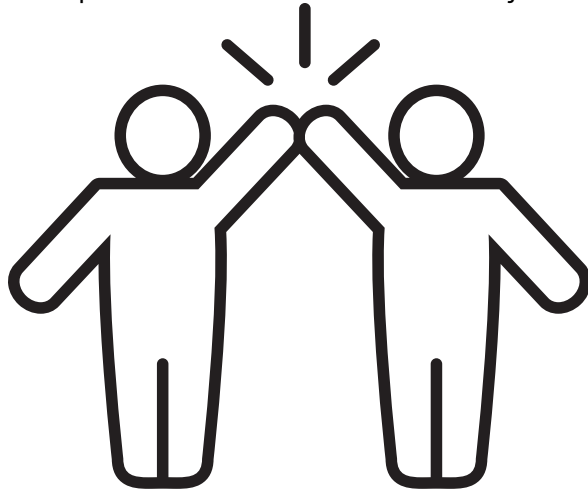
CO ŁĄCZY, CO DZIELI

CO ŁĄCZY, CO DZIELI

W wywiadach jakościowych zidentyfikowano wiele różnorodnych kategorii **łączyących** Polaków:

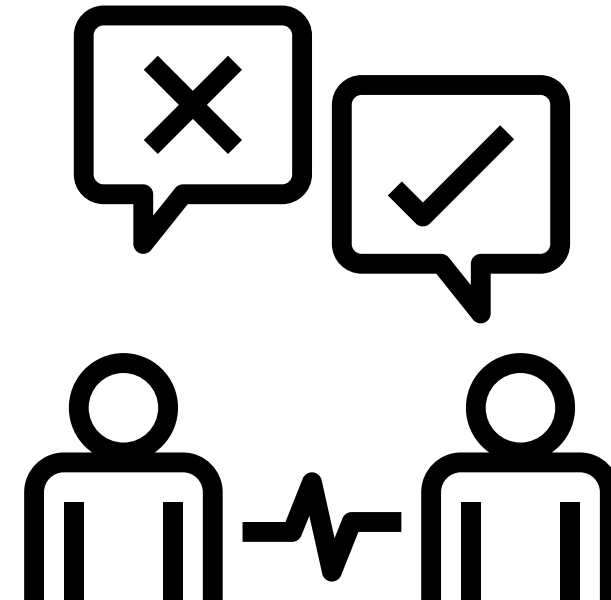
- Kraj
 - Przywiązanie do ziemi
 - Państwo, prawo
- Nośniki polskości
 - Historia
 - Tradycja
 - Kultura
 - Język
- Wydarzenia jednoczące
 - Sportowe
 - Polityczne, np. katastrofa smoleńska, wojna na Ukrainie

Ważnym tematem pojawiającym się w badaniu jakościowym była kwestia podziałów wewnątrz narodu, ograniczających poczucie jedności i identyfikacji.

Kwestie **dzielące** naród można pogrupować na następujące kategorie:

- Polityka
 - Wspieranie konkretnych ugrupowań/stron,
 - Stosunek do Unii Europejskiej
- Stosunek do religii
 - Rola Kościoła dla państwa i narodu
 - Kwestie światopoglądowe związane z wiarą (np. aborcja)

ROLA NOŚNIKÓW POLSKOŚCI

Można zauważyć, że spośród kwestii łączących, **szczególne znaczenie mają nośniki polskości.**

Nośniki polskości stanowią podstawę więzi emocjonalnej, są względnie trwałe, wolno zmieniające się w czasie i niezależne od uwarunkowań politycznych. Pozwalają zatem na zbudowanie bardziej stabilnej, niezależnej od istniejących politycznych podziałów identyfikacji. **Miejsce, państwo** mają bardzo podstawowy charakter, i w małym stopniu wzbudzają emocje. Wiąż ma tutaj charakter raczej techniczny, niż emocjonalny. Z kolei **wydarzenia jednoczące** (jak pomoc dla Ukrainy), choć wzbudzają silne emocje, mają jednorazowy i często krótkotrwały charakter – po ich ustaniu Polacy wracają „do normy”, do wcześniej istniejących podziałów.

Można zaobserwować, że segmenty budujące swoją identyfikację w oparciu o nośniki polskości mają silniejsze i bardziej trwałe poczucie więzi z innymi Polakami – do pewnego stopnia odporne nawet na polityczne podziały (zob. kolejny slajd).

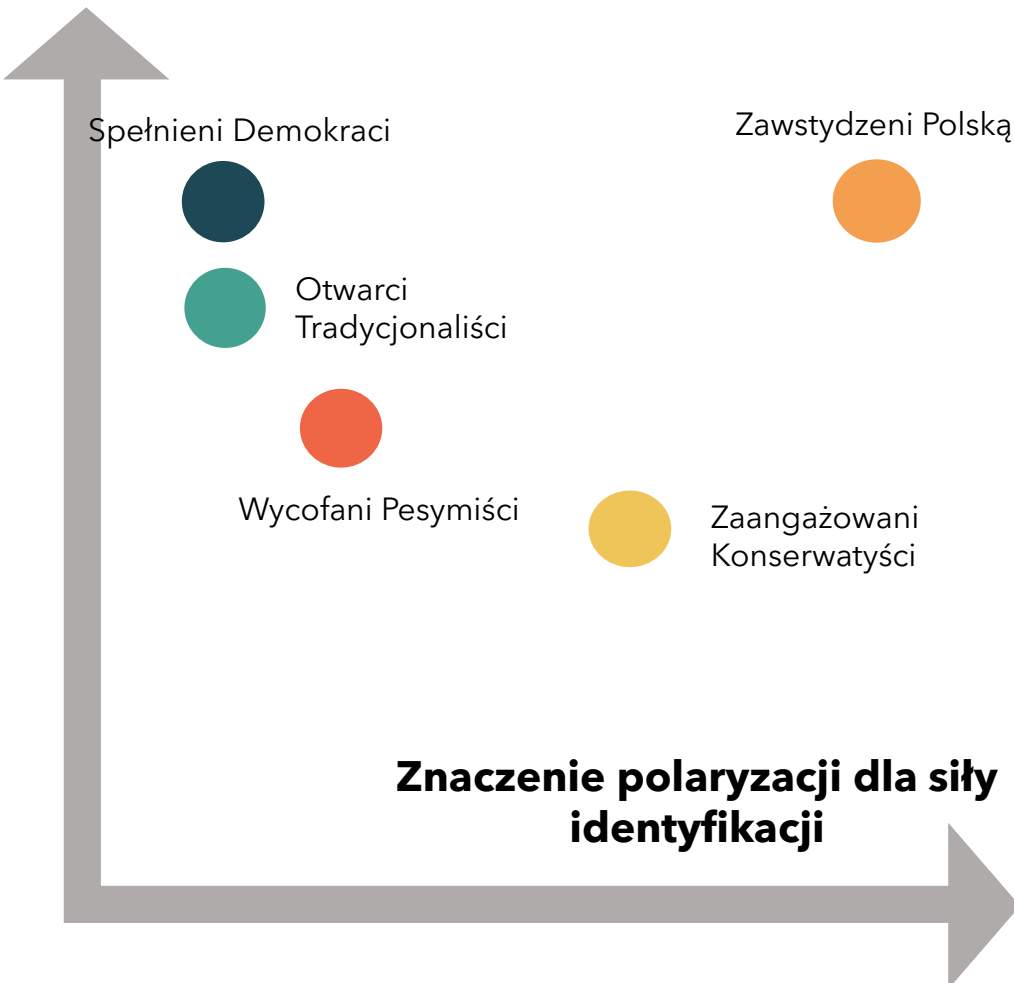

POLACY WOBEC POLARYZACJI

Segmenty różnią się pod względem tego, jakie znaczenie mają dla nich podziały obserwowane w polskim społeczeństwie. Różnią się pod względem wyrażanego poziomu niezadowolenia z tego, że polaryzacja zachodzi oraz znaczenia, jakie ma ona dla ich identyfikacji z ogółem Polaków. Niektórzy identyfikują się z Polakami jako grupą nadrzędną niezależnie od zachodzących podziałów, dla innych identyfikacja z pewnymi dużymi podgrupami jest utrudniona lub wręcz niemożliwa, co rzutuje na ogólne poczucie przynależności.

Niezadowolenie

Spełnieni Demokraci są niezadowoleni z polaryzacji polskiej sceny politycznej, a zarazem stosunkowo otwarci wobec osób o odmiennych poglądach. Są przekonani, że Polaków w istocie więcej łączy niż dzieli.

Otwarci Tradycjoniści także są zdania, że Polacy mają wiele ze sobą wspólnego, a dodatkowo często uważają, że istniejące podziały polityczne są często sztucznie generowane po to, by społeczeństwem manipulować. Ich dystans wobec polityki, przypisywanie jej pośledniejszego znaczenia, powoduje, że w mniejszym stopniu niż Demokraci przejmują się istniejącymi podziałami.

Zaangażowani Konserwatyści dostrzegają istniejące podziały na scenie politycznej i między Polakami, ale częściej niż inni uważają je za do pewnego stopnia zasadne. Ich identyfikacja jest silnie zakorzeniona w łączącej wszystkich kulturze i tradycji, ale także przywiązaniu do wiary, która bywa przyczyną podziałów. W efekcie, choć polskość jest dla nich ważna, wykazują obniżoną gotowość do współpracy z osobami o odmiennych poglądach, w mniejszym stopniu identyfikując je z polskością - czyli nie identyfikują się równie silnie z całym narodem.

Zawstydzeni Polską wyrażają niezadowolenie z polaryzacji równie silnie, jak Demokraci. Zarazem polaryzacja jest istotną przyczyną ich trudności w identyfikacji z narodem polskim - mają ograniczoną otwartość w stosunku do osób o odmiennych poglądach. Ich identyfikacja jest labilna, zależna od sytuacji politycznej.

Wycofani Pesymiści uważają polaryzację za coś, co przeszkadza w codziennym życiu, na przykład utrzymywaniu poprawnych stosunków rodzinnych, ale nie przywiązują do niej takiego znaczenia jak Demokraci czy nawet Tradycjoniści - kwestie polityczne są często na marginesie ich zainteresowań. Tym samym istniejące podziały mają małe znaczenie dla ich poczucia identyfikacji.

POLACY WOBEC POLARYZACJI: cytaty

KWESTIE DZIELĄCE I NIEZADOWOLENIE Z POLARYZACJI

„Jedna partia drugiej wywleka wszystko, to my już wszyscy, jakby ja mówię przez pryzmat swojego rocznika, tej polityki naprawdę mamy dosyć, potąd, ulewa się”
Spełniona Demokratka, 42 lata

„Mógł być piękny, fajny kraj, a tu jest ciągle tarcie o władzę i tak dalej, to mi bardzo przeszkadza.”
Otwarty Tradycjonalista, 56 lat

„Proszę zwrócić uwagę, jak mamy jakąś imprezę, to jakich tematów się nie porusza? Nie mówi się ani o religii ani o polityce. Wtedy nie będzie zagrożień.”
Zaangażowana Konserwatystka, 60 lat

„Nie pamiętam, żeby ludzie byli do siebie tak wrogo nastawieni, tak bardzo podzieleni”
Zawstydzona Polką, 49 lat

„Przejawia się to [podzielenie] dosłownie na każdej płaszczyźnie. Teraz ludzie boją się przy stole na kolacji z rodziną w jakikolwiek sposób obrać tematu polityki.”
Wycofany Pesymista, 24 lata

KWESTIE ŁĄCZĄCE

„[Łączy nas] miłość do ojczyzny, troska o dobro ojczyzny, solidarność, jedność w trudnych sytuacjach.”
Spełniona Demokratka, 34 lata

„Większość Polaków daje coś od siebie i pomaga.”
Otwarta Tradycjonalistka, 25 lat

„Zawsze nas łączyło takie niebezpieczeństwo, że jak coś się działo, to wtedy Polacy się łączyli.”
Zaangażowany Konserwatysta, 65 lat

„[Łączy nas] pomocność i utożsamianie się z symbolami, historią, tradycją, religią.”
Zaangażowana Konserwatystka, 24 lata

„Strajki pokazały naszą siłę sprzeciwu, że jesteśmy w stanie nie zgadzać się na wszystko (...) to były grupy zjednoczone.”
Zawstydzona Polką, 49 lat

„[Łączy nas] obywatelstwo, język, prawo, którego musimy przestrzegać.”
Zawstydzony Polką, 32 lata

„[Łączy nas] zachowywanie tych tradycji naszych, jeżeli chodzi o takie święta: Bożego Narodzenia czy Wielkanoc.”
Wycofana Pesymistka, 33 lata

„Polacy się zjednoczą wobec jakiegoś nieszczęścia.”
Wycofana Pesymistka, 69 lat

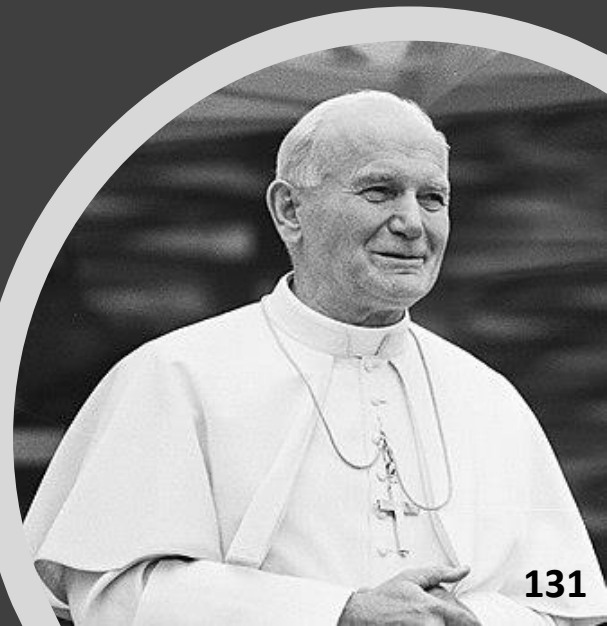
Jednym z pytań, jakie zadawaliśmy w czasie wywiadów badanym było podanie kogoś, kto ich zdaniem jest **pozytywnym wzorem polskości**. Co ciekawe, uzyskaliśmy dość spójne odpowiedzi między segmentami. W odróżnieniu od podobnego pytania, o patriotę, badani koncentrowali się w tym wypadku na postaciach raczej z najnowszej historii, mających pozytywny wpływ na to, jak Polska jest obecnie postrzegana za granicą. Wymieniane postaci odpowiadały co najmniej jednemu z dwóch kluczy:

- **OSIĄGNIĘCIA.** Za wzorcowych Polaków badani uważają głównie osoby, które są rozpoznawane dzięki swoim osiągnięciom, w różnych dziedzinach, od sportu (Robert Lewandowski, Iga Świątek), poprzez politykę (Lech Wałęsa, Jan Paweł II), po naukę (Maria Skłodowska-Curie).
- **EKSPONOWANE STANOWISKO.** Zwracano także uwagę na Polaków reprezentujących Polskę ze względu na zajmowane stanowisko - dotyczyło to przede wszystkim prezydenta i innych polityków, ale też papieża Jana Pawła II.

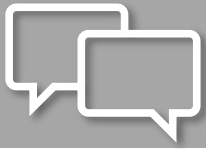
POSTACI WZORCOWYCH POLAKÓW ŁĄCZĄ I DZIELĄ.

Z niemal z każdą z wymienionych osób mogą łączyć się kontrowersje, mające potencjał do dzielenia Polaków (co obserwujemy ostatnio szczególnie silnie w przypadku postaci Jana Pawła II). Można to interpretować jako dowód siły narodowych antagonizmów – trudno znaleźć postaci stanowiące wzór prawdziwie jednoczący wszystkich Polaków. Z drugiej strony, na głębszym poziomie, postaci te można przedstawiać jako swoiste nośniki polskości, jej ciemnych i jasnych aspektów: podziałów, kompleksów, trudnej, często niejednoznacznej moralnie historii oraz wybitnych osiągnięć i znaczenia międzynarodowego jako dwóch stron tej samej monety.

PRZYSZŁOŚĆ

Ciekawym wynikiem badania jakościowego były różnice w wyobrażeniach na temat przyszłości naszego kraju. Można je uchwycić za pomocą dwóch wymiarów:

1) Zachowawczość versus Nastawienie na zmianę

- Zachowawczość to nastawienie na utrwalanie i zachowywanie tego, co jest tradycyjnymi elementami polskiej tożsamości: kultury, obyczajów, historii, wiary.
- Nastawienie na zmianę to koncentracja na tym, co można i warto zmienić, w odróżnieniu od tego, co historyczne i tradycyjne. Wyraża pragnienie, by Polska podążała z duchem czasu i nowoczesnymi trendami.
- Nie oznacza to zazwyczaj, by osoby zachowawcze wykluczały zmianę, a nastawione na zmianę odrzucały tradycję. Oznacza jedynie to, czym kierują się przede wszystkim, na czym koncentrują w swoich wyobrażeniach.

2) Pesymizm versus optymizm

- Pesymizm to przekonanie, że niezależnie od marzeń osoby, przyszłość Polski jawi się raczej w ciemnych barwach. Wiąże się to z poczuciem odosobnienia, wykluczenia, niskiej identyfikacji z innymi Polakami.
- Optymizm to przekonanie, że Polska jest na pozytywnej drodze, że już jest w niej dobrze oraz/ lub, że zachodzą w niej lub mogą zajść zmiany na lepsze.

PRZYSZŁOŚĆ POLSKI W SEGMENTACH

	SPEŁNIENI DEMOKRACI	OTWARCI TRADYJCJONALIŚCI	ZAANGAŻOWANI KONSERWATYŚCI	ZAWSTYDZENI POLSKĄ	WYCOFANI PESYMIŚCI
Zachowawczość/ Nastawienie na zmianę					
Pesymizm/Optymizm					

Spełnieni Demokraci to optymiści. Wierzą, że z czasem Polska będzie zbliżała się do krajów zachodnich pod względem ekonomicznym i światopoglądowym, nasili się integracja z Unią, a społeczeństwo stanie się bardziej różnorodne i otwarte na różne światopoglądy. Zarazem jednak uważają, że ważne jest zachowanie rdzenia w postaci tradycji, historii.

Otwarci Tradycjonaści przywiązują wagę zarówno do zachowania tradycji, jak i do wprowadzania zmian. Wierzą, że postęp technologii i rozwój społeczeństwa poprawi sytuację ekonomiczną i polityczną Polski. Mają też nadzieję, że społeczeństwo będzie się integrować, zmniejszą się podziały, a zwiększy wspólna troska i odpowiedzialność za kraj.

Zaangażowani Konserwatyści przykładają szczególną wagę do zachowania tego, co tradycyjnie polskie, nawet kosztem reform i zmian. Obawiają się, że za wiele zmian mogłoby doprowadzić do utraty tożsamości. Mają nadzieję, że Polska będzie krajem wyjątkowym i dobrym do życia, ale mają też wiele obaw o przyszłość.

Zawstydzeni Polską są przekonani, że zmiany są koniecznością, przede wszystkim polityczne, ale też społeczne, związane ze światopoglądem, szerokością horyzontów, stosunkiem do mniejszości. Zarazem nie wierzą, by były one możliwe.

Wycofani Pesymiści mają liczne obawy związane z przyszłością – przede wszystkim ekonomiczne i związane z bezpieczeństwem.

ZACHOWAWCZOŚĆ

„Chciałbym, żeby wiara katolicka pozostała tutaj naszym takim źródłem tej tradycji i tej historii.”

Zaangażowany Konserwatysta, 24 lata

„Uważam, że teraz jest dobrze. Żeby nie iść za nowymi trendami. Nie chciałabym, żeby się dużo zmieniło (...).”

Otwarta Tradycjonalistka, 25 lat

NASTAWIENIE NA ZMIANĘ

„Społeczeństwo na pewno bardziej otwarte, bogatsze mam nadzieję, ale utrzymujące tę swoją tradycję, czyli naszą słowiańską duszę.”

Spełniony Demokrat, 43 lata

„ (...) żeby ten nasz kraj był bardziej otwarty i ci nasi rządzący”

Zawstydzony Polską, 43 lata

„ (...) żeby nie było inflacji, (...) żeby przede wszystkim nie było wojny za granicą (...) żeby Polska odgrywała główne skrzypce. Może nie tyle co główne skrzypce tylko, żebyśmy rzeczywiście cokolwiek znaczyli na arenie międzynarodowej”

Wycofany Pesymista, 24 lata

OPTYMIZM

„Chciałbym, żebyśmy osiągnęli poziom życia Niemców i byli społeczeństwem otwartym, nie nastawionym do siebie wrogo.”

Spełniony Demokrat, 60 lata

„Wyobrażam sobie, że będziemy bogatym narodem, narodem ludzi przedsiębiorczych, naród, który będzie się wybijał spośród tak naprawdę wszystkich narodów w Europie, będziemy narodem, który będzie wskazywał drogę przyszłości.”

Zaangażowany Konserwatysta, 51 lat

PESYMIZM

„To będzie stara Polska (..) mało dzieci się rodzi. No nie wiem, nie mam jakichś takich bardzo pozytywnych wizji (...) rozwój technologiczny nie pozwoli jeszcze nam podnieść komfortu życia tak, żeby tak mała liczba ludzi pracujących utrzymała tak dużą liczbę ludzi niepracujących”

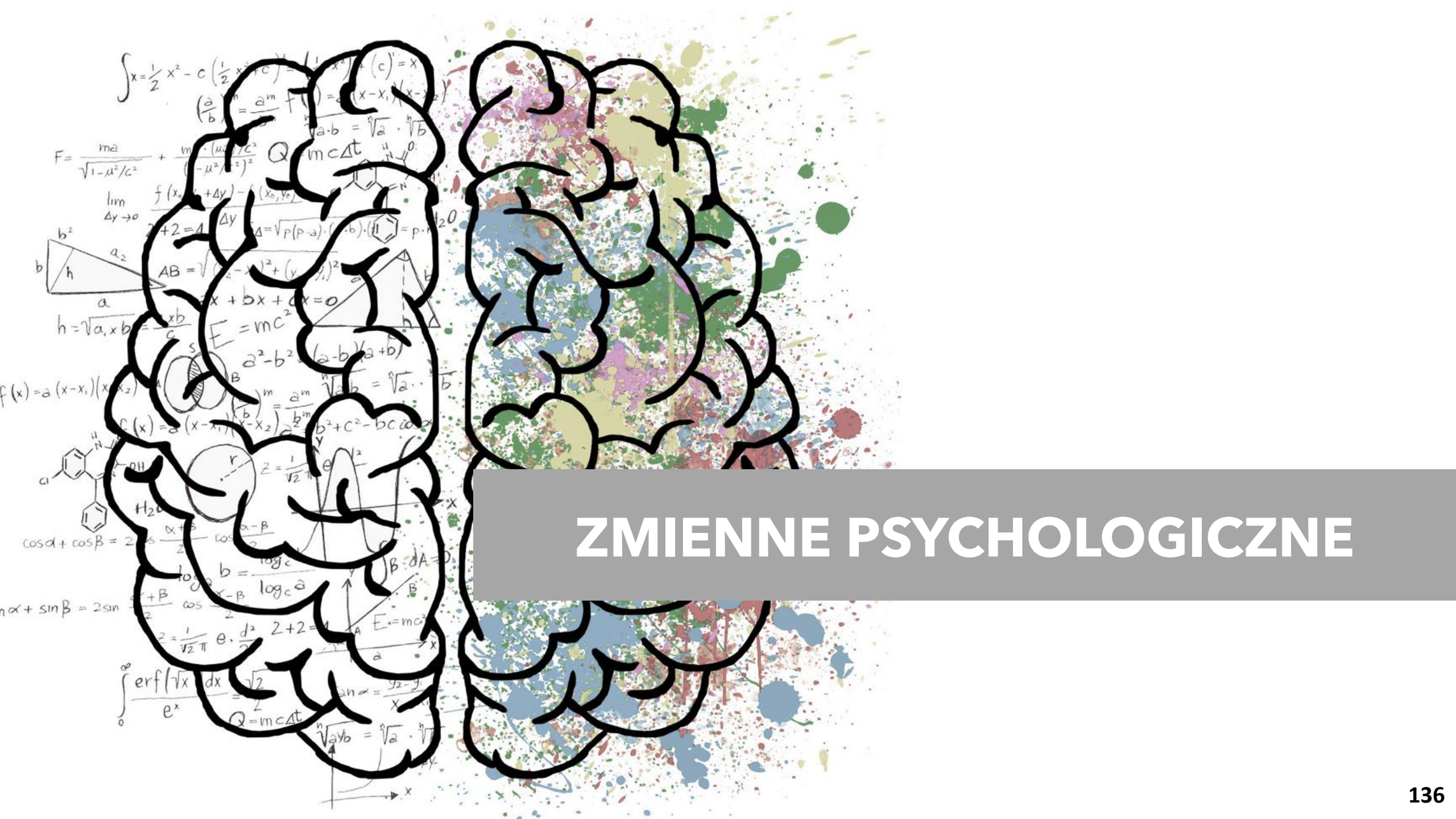
Zaangażowany Konserwatysta, 27 lat

„Kanon poprawności i dobra i szacunku dla drugiego człowieka nie zawiera się w realiach naszego kraju”

Zawstydzony Polską, 32 lata

„Ja uważam, że Polski może nie być za te 20 lat, bo my na dzień dzisiejszy jesteśmy kompletnie zdemilitaryzowanym państwem, kompletnie.”

Wycofany Pesymista, 24 lata

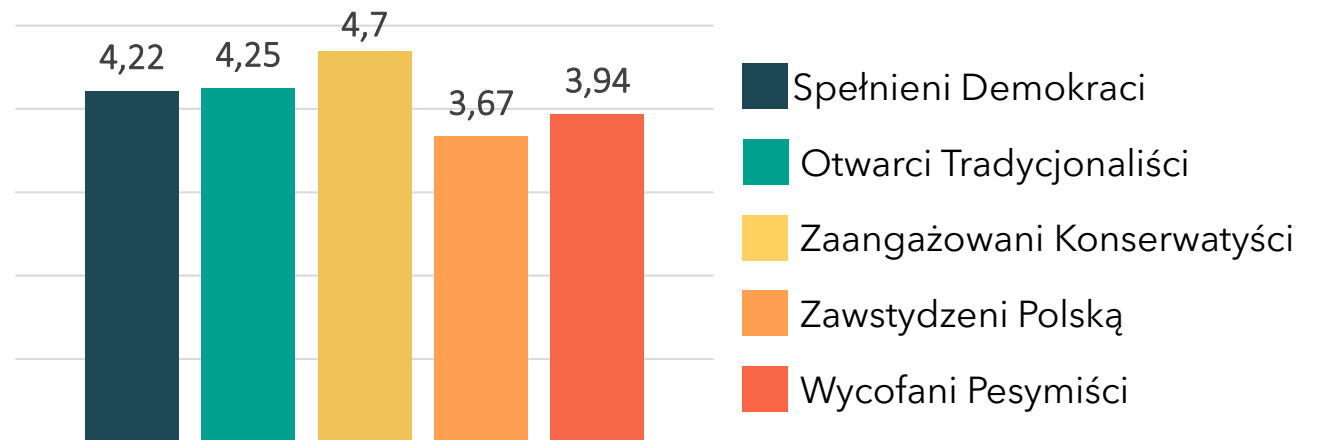
ZMIENNE PSYCHOLOGICZNE

SATYSFAKCJA Z ŻYCIA

Satysfakcję z życia mierzono za pomocą kwestionariusza autorstwa zespołu w składzie Diener, Emmons, Larsen i Griffin (1985). W skład tej skali wchodziło 5 pytań. Przykładowa pozycja widnieje na kolejnym slajdzie. Segmenty różniły się między sobą pod względem tej zmiennej. Poniżej prezentujemy wskaźnik (średnie z 5 pytań na skali 1-7) dla każdego segmentu.

- Segment, który osiągnął **najwyższe** wyniki na skali to **Zaangażowani Konserwatyści**
- Segment o **najniższym** poziomie satysfakcji z życia to **Zawstydzeni Polską**

SATYSFAKCJA Z ŻYCIA: wybrana pozycja

Proszę wskazać w jakim stopniu zgadza się Pan/i z każdym stwierdzeniem

W większości aspektów moje życie jest bliskie mojemu ideału.

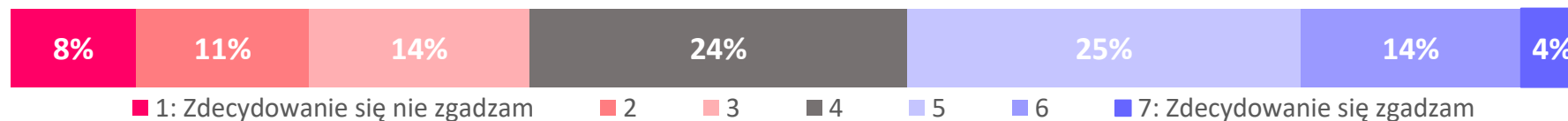
Top3Box

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI
(N=308)**

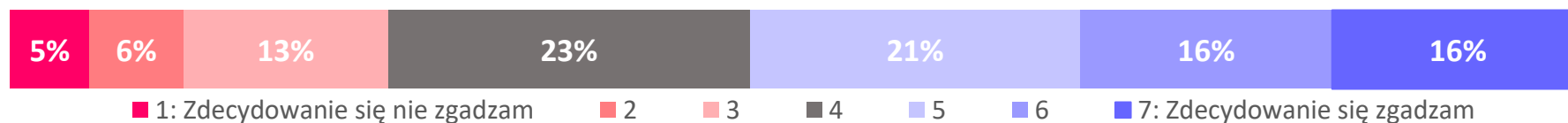
45%

**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI
(N= 343)**

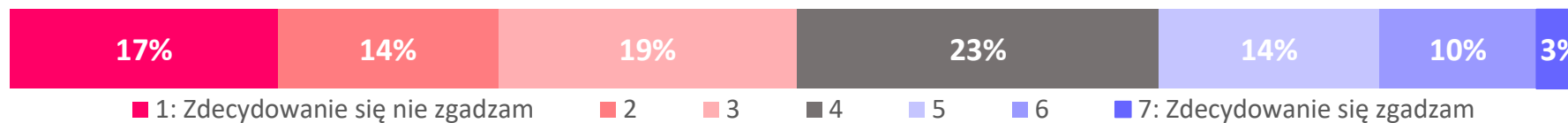
43%

**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI
(N= 223)**

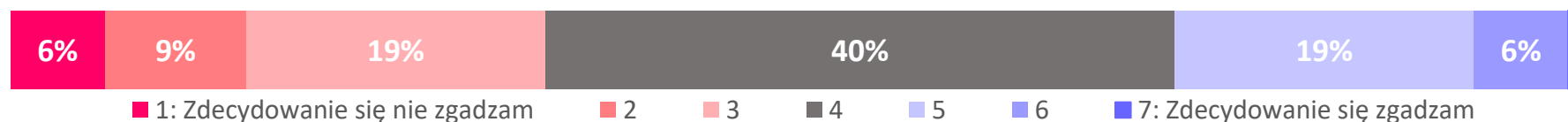
53%

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ
(N= 203)**

27%

**WYCOFANI
PESYMIŚCI
(N= 427)**

26%

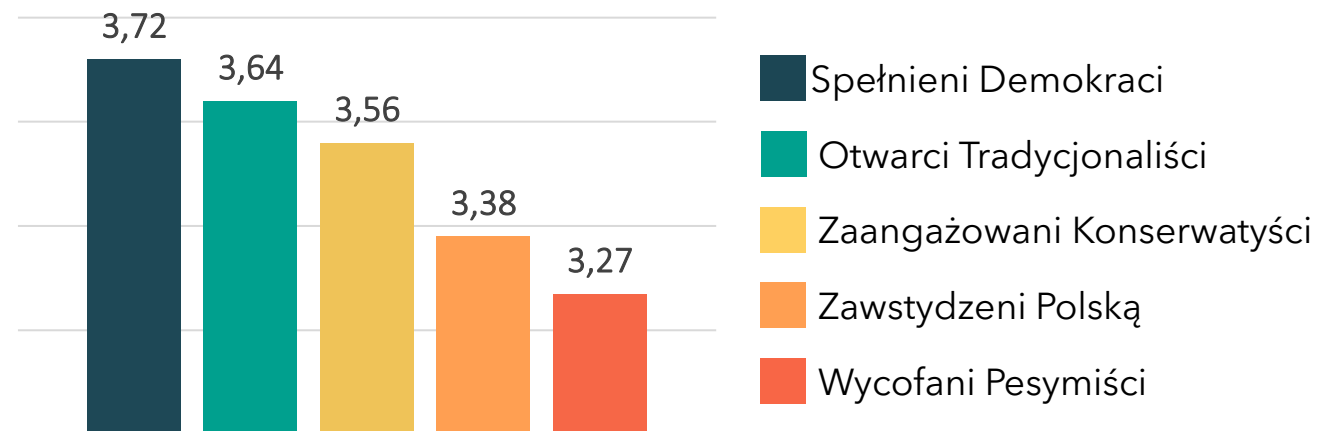

SAMOOCENA

Samooocenę mierzono za pomocą kwestionariusza SES (Rosenberg, 1965; polska adaptacja: Łaguna i in., 2007). W skład tej skali wchodziło 10 pytań. Przykładowa pozycja widnieje na kolejnym slajdzie. Segmenty różniły się między sobą pod względem samooceny. Poniżej prezentujemy wskaźnik (średnia z 10 pytań na skali 1-5) dla każdego segmentu.

- Segment, który osiągnął **najwyższe** wyniki na skali to **Spełnieni Demokraci**
- Segment o **najniższym** poziomie samooceny to **Wycofani Pesymiści**

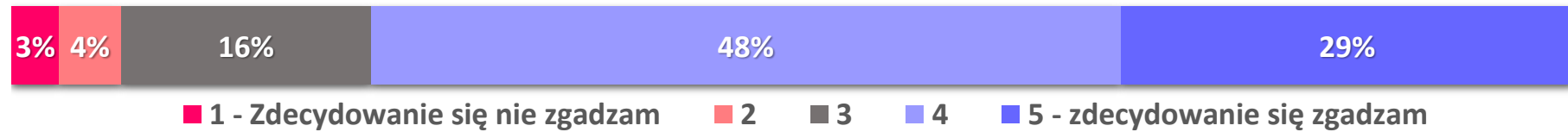
SAMOCENA: wybrana pozycja

Proszę powiedzieć, w jakim stopniu zgadza się Pan/i z następującymi stwierdzeniami.
Potrafię robić różne rzeczy tak dobrze, jak większość innych ludzi.

Top2Box

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

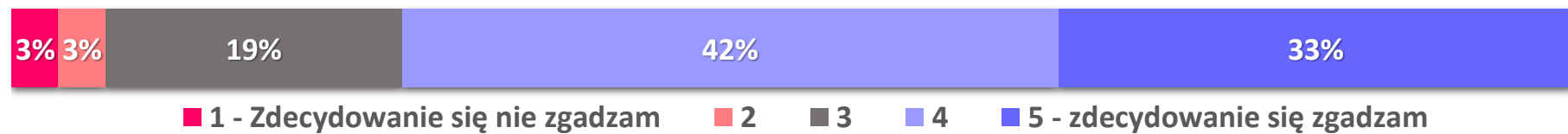
77%

**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

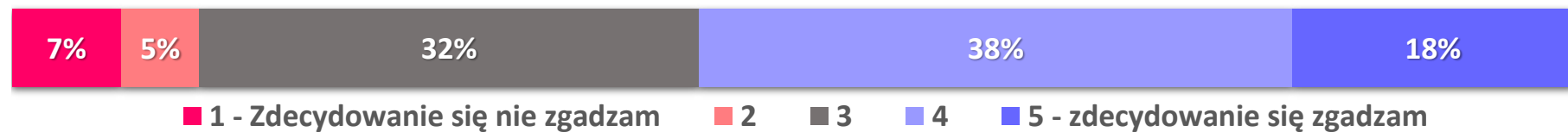
67%

**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

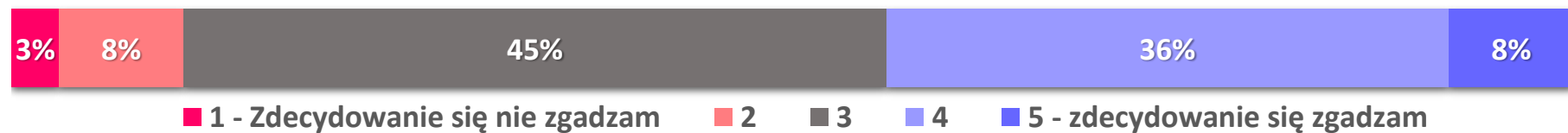
75%

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

56%

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

44%

NARCYZM INDYWIDUALNY

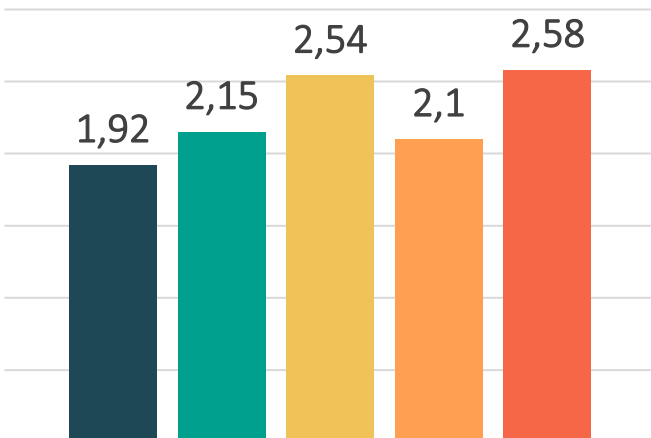
NARCYZM INDYWIDUALNY

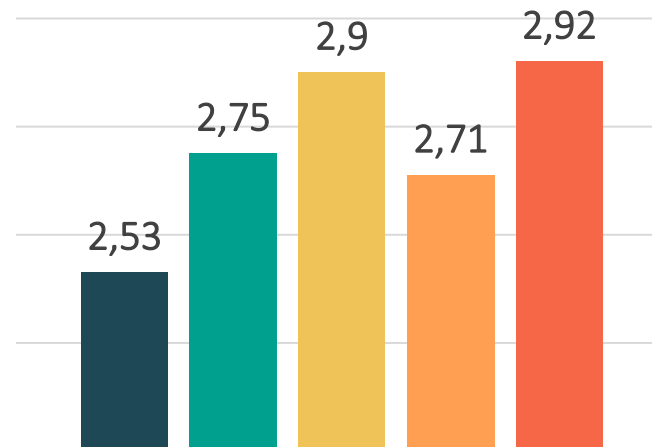
Narcyzm indywidualny mierzono za pomocą kwestionariusza FFNI do pomiaru Narcyzmu (Glover i in., 2009; West i in., 2021). W skład tej skali wchodziło 15 pytań. Część z nich prezentujemy na kolejnych slajdach jako przykłady. Segmenty różniły się między sobą pod względem tej cechy. Poniżej prezentujemy wskaźniki (średnie z pytań na skali 1-5) dla każdego segmentu.

- Narcyzm antagonistyczny: nadmierne wymagania względem innych, manipulacja, wykorzystywanie.
- Narcyzm neurotyczny: niska samoocena, lęk, szukanie aprobaty w oczach innych.
- Narcyzm sprawczy: koncentracja na skuteczności własnego działania, dążenie do władzy.

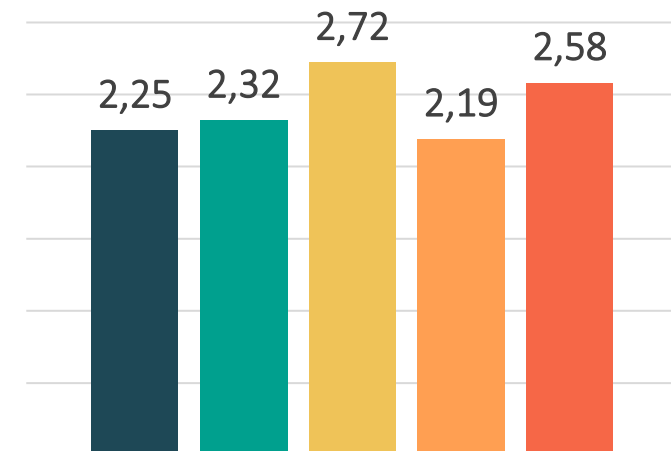
Narcyzm antagonistyczny

Narcyzm neurotyczny

Narcyzm sprawczy

NARCYZM INDYWIDUALNY: antagonistyczny

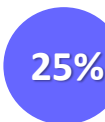
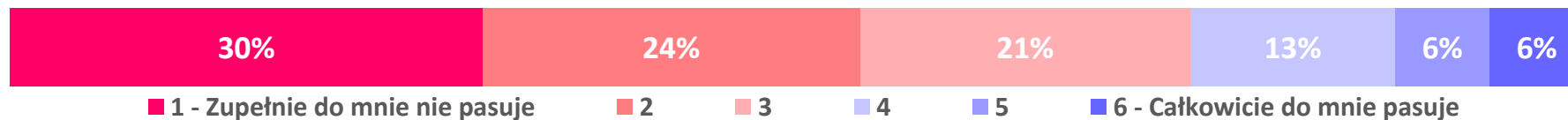

Proszę o rozważenie każdego z nich i wskazanie, na ile dobrze dane stwierdzenie opisuje Panią/Pana.

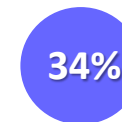
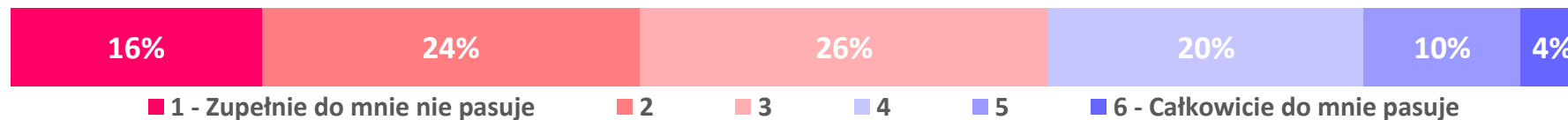
Czasami unikam ludzi, ponieważ obawiam się, że mnie rozczarują.

Top3Box

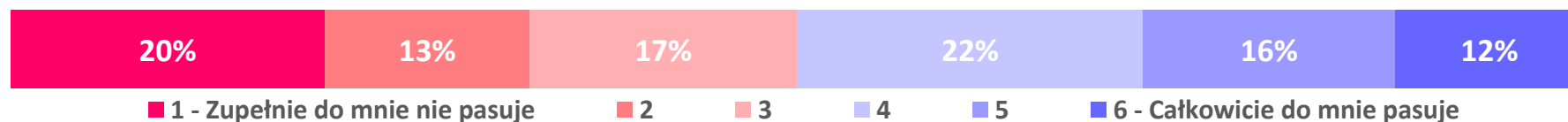
**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

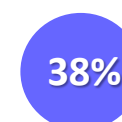
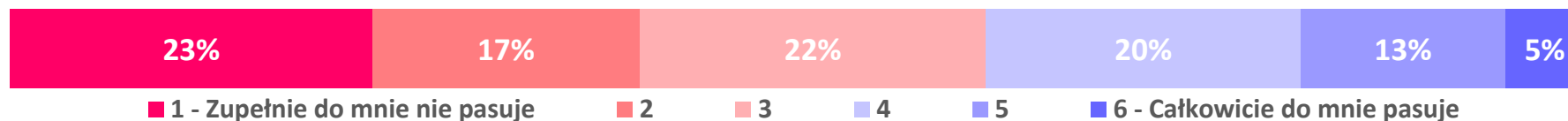
**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

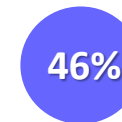
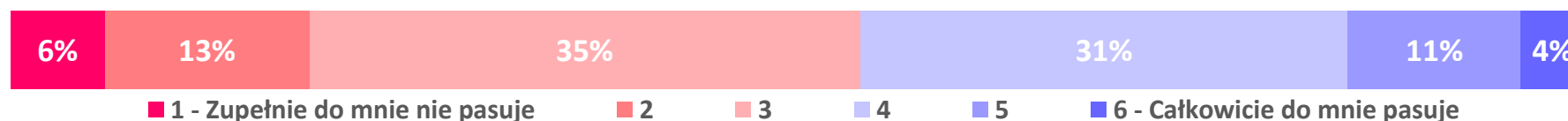
**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

NARCYZM INDYWIDUALNY: neurotyczny

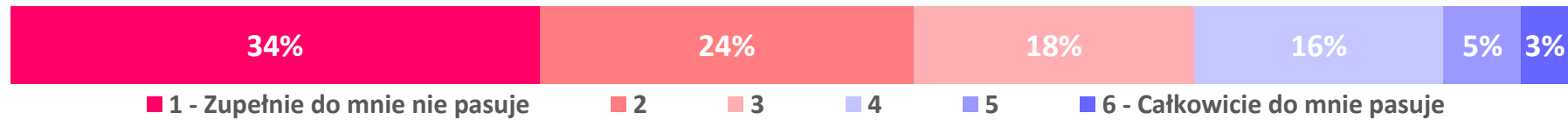

Proszę o rozważenie każdego z nich i wskazanie, na ile dobrze dane stwierdzenie opisuje Panią/Pana.

Nie czuję się ze sobą dobrze, kiedy nie mam pewności, że inni mnie lubią.

Top3Box

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI
(N=308)**

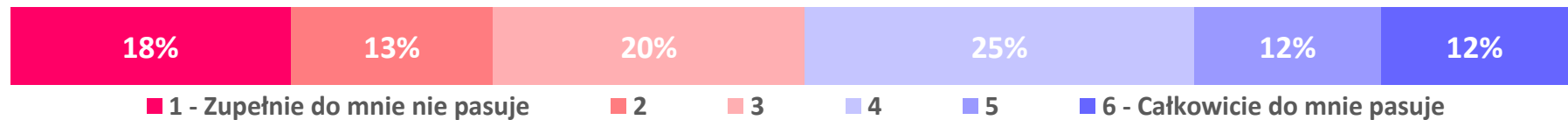
24%

**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI
(N= 343)**

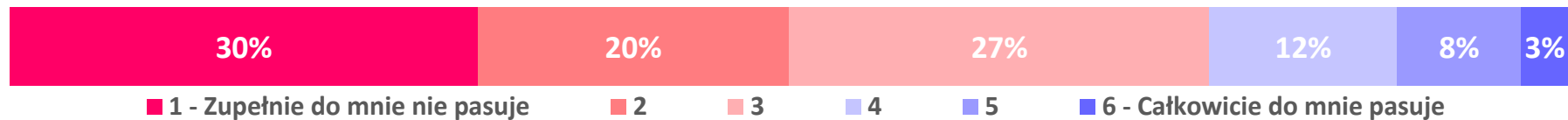
32%

**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI
(N= 223)**

49%

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ
(N= 203)**

23%

**WYCOFANI
PESYMIŚCI
(N= 427)**

38%

NARCYZM INDYWIDUALNY: sprawczy

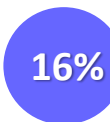
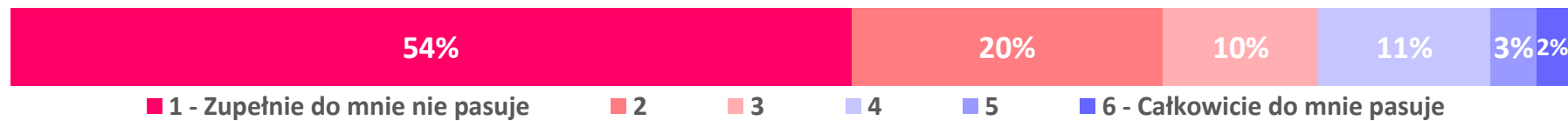

Proszę o rozważnie każdego z nich i wskazanie, na ile dobrze dane stwierdzenie opisuje Panią/Pana.

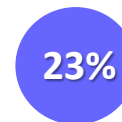
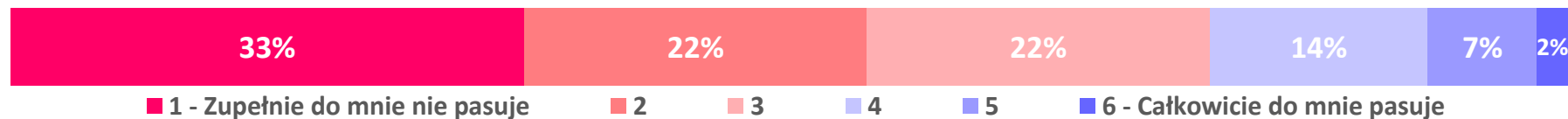
Często fantazjuję o dokonywaniu bohaterских czynów.

Top3Box

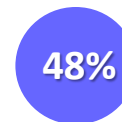
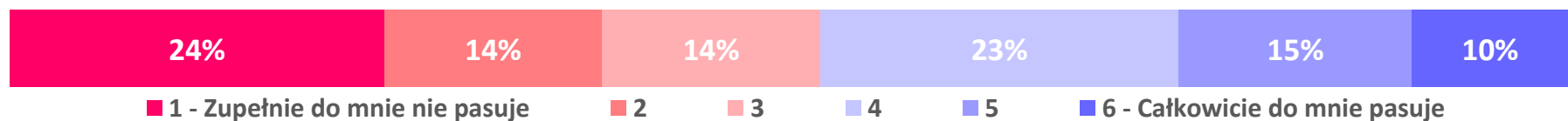
**SPEŁNIENI
DEMOKRACI
(N=308)**

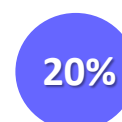
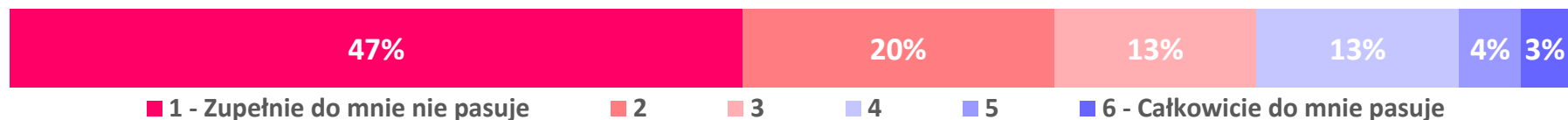
**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI
(N= 343)**

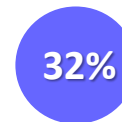
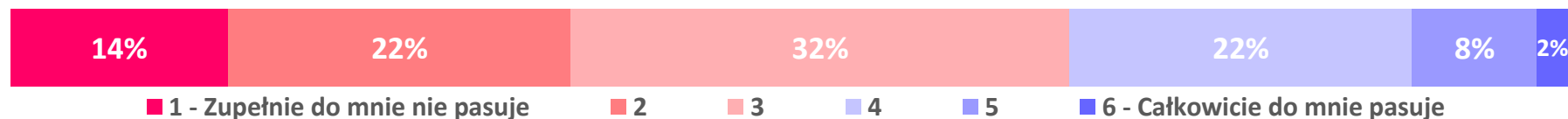
**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI
(N= 223)**

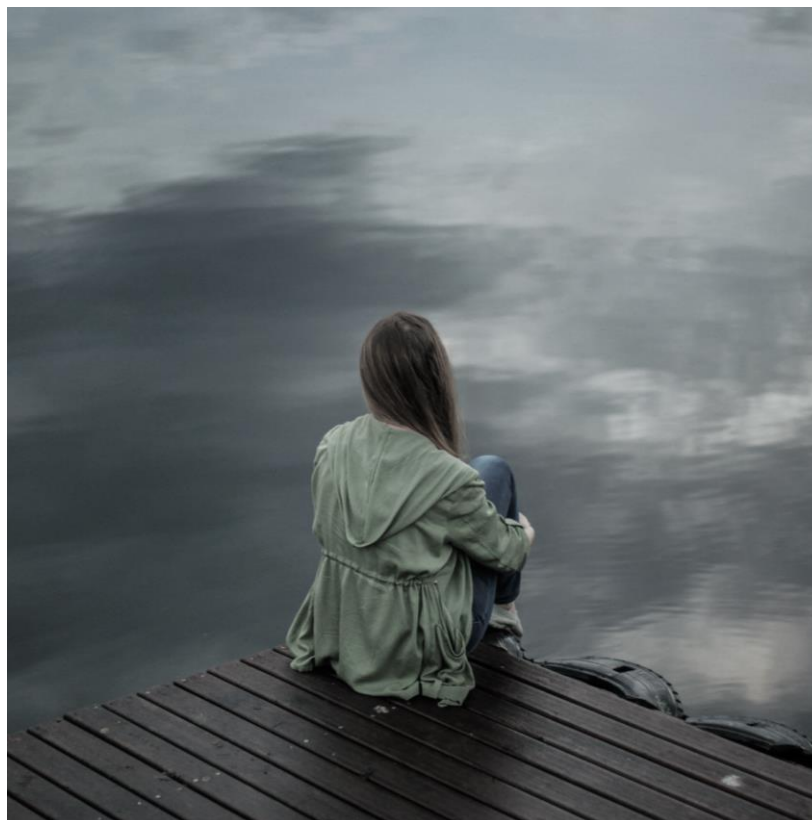

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ
(N= 203)**

**WYCOFANI
PESYMIŚCI
(N= 427)**

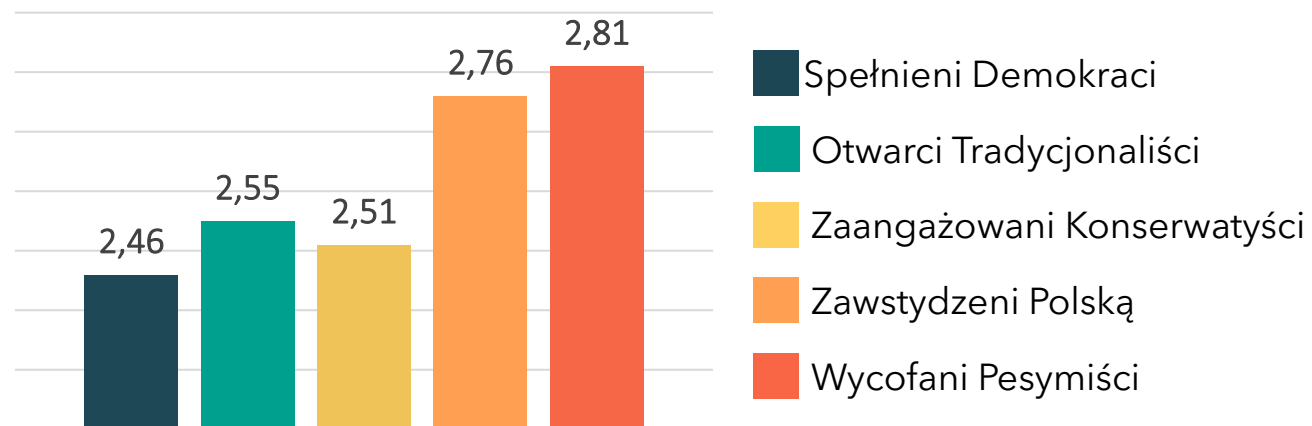

SAMOTNOŚĆ

Samotność zmierzono za pomocą 5 pytań zapożyczonych z badań De Jong Grieveld i Van Tilburga (2006). Przykładowa pozycja widnieje na kolejnym slajdzie. Segmenty różniły się między sobą pod względem nasilenia odczuwanej samotności. Poniżej prezentujemy wskaźnik (średnia z 5 pytań na skali 1-5) dla każdego segmentu.

- Segment, który osiągnął **najwyższe** wyniki na skali samotności to **Wycofani Pesymiści**
- Segment o **najniższym** poziomie samotności to **Spełnieni Demokraci**

SAMOTNOŚĆ: wybrana pozycja

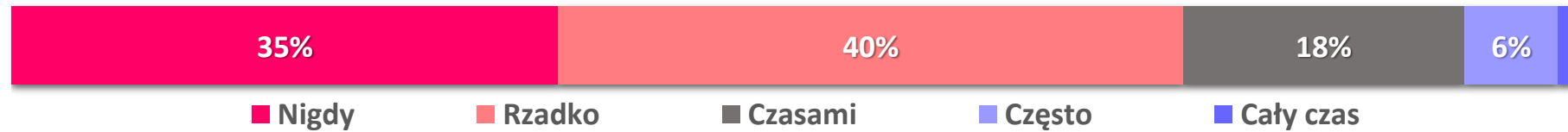

Poniżej zebrano stwierdzenia, które w różnym stopniu dotyczą każdego człowieka. Proszę postarać się zaznaczyć na skali, w jakim stopniu opisują one Pana/ią.

Często czuję się odrzucona/odrzucony.

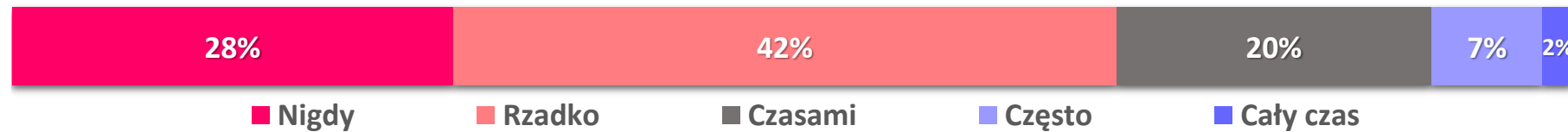
Top2Box

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI
(N=308)**

7%

**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI
(N= 343)**

9%

**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI
(N= 223)**

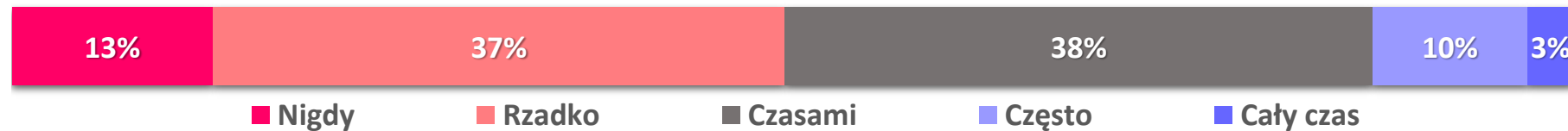
15%

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ
(N= 203)**

17%

**WYCOFANI
PESYMIŚCI
(N= 427)**

13%

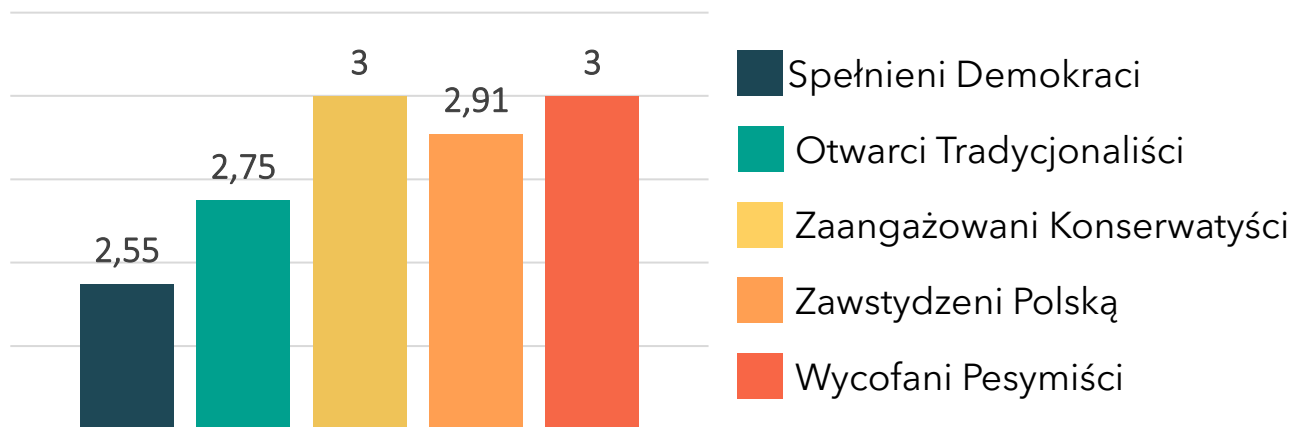
POCZUCIE ZAGROŻENIA

POCZUCIE ZAGROŻENIA: bezpieczeństwo

Poczucie zagrożenia związanego z bezpieczeństwem mierzono za pomocą kwestionariusza opracowanego na podstawie Onraet i in. (2013), Europejskiego Sondażu Społecznego (2018) i Europejskich badań jakości życia (2016). W skład tej skali wchodziły 3 pytania. Jedno z nich prezentujemy na kolejnym slajdzie jako przykład. Segmenty różniły się między sobą pod względem poczucia zagrożenia. Poniżej prezentujemy wskaźnik (średnia z 3 pytań na skali 1-5) dla każdego segmentu.

- Segment, który osiągnął **najwyższe** wyniki na skali to **Zaangażowani Konserwatyści** oraz **Wycofani Pesymiści**
- Segment o **najniższym** poziomie poczucia zagrożenia to **Spełnieni Demokraci**

POCZUCIE ZAGROŻENIA: bezpieczeństwo

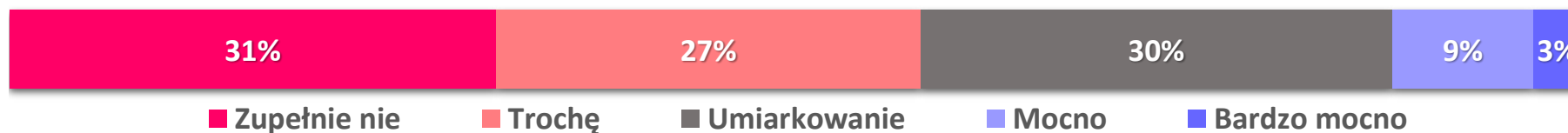

W jakim stopniu martwi się Pan/Pani...

że Polska jest niebezpiecznym miejscem do życia?

Top2Box

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

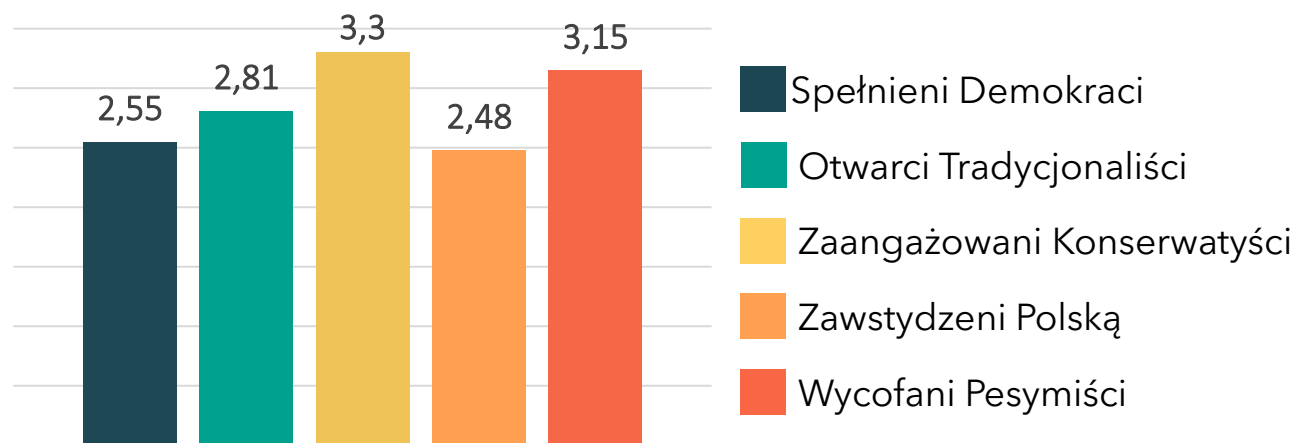

POCZUCIE ZAGROŻENIA: imigracja

Poczucie zagrożenia związane z imigrantami mierzono za pomocą kwestionariusza opracowanego na podstawie Onraet i in. (2013), Europejskiego Sondażu Społecznego (2018) i Europejskich badań jakości życia (2016). W skład tej skali wchodziły 2 pytania. Jedno z nich prezentujemy na kolejnym slajdzie jako przykład. Segmenty różniły się między sobą pod względem poczucia zagrożenia. Poniżej prezentujemy wskaźnik (średnia z 2 pytań na skali 1-5) dla każdego segmentu.

- Segment, który osiągnął **najwyższe** wyniki na skali to **Zaangażowani Konserwatyści**
- Segment o **najniższym** poziomie poczucia zagrożenia to **Zawstydzeni Polską**

POCZUCIE ZAGROŻENIA: imigracja

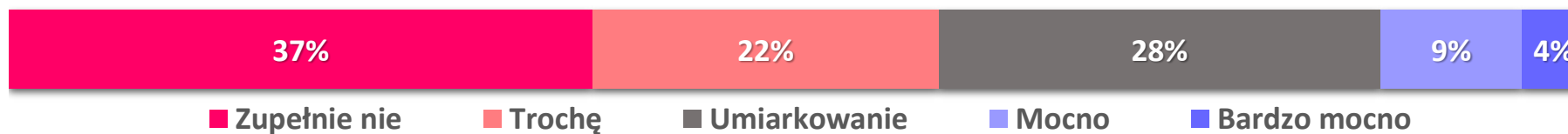

W jakim stopniu martwi się Pan/Pani...

że problem imigracji będzie miał negatywny wpływ na Pana/Pani życie?

Top2Box

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

13%

**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

25%

**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

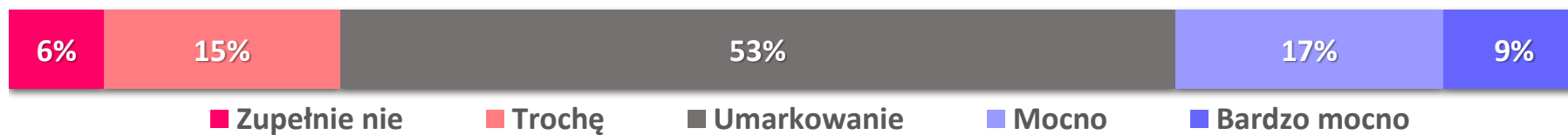
45%

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

18%

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

26%

KULTURA I MEDIA

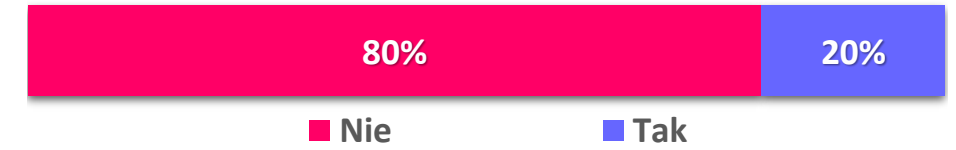
KULTURA I MEDIA: prasa i radio

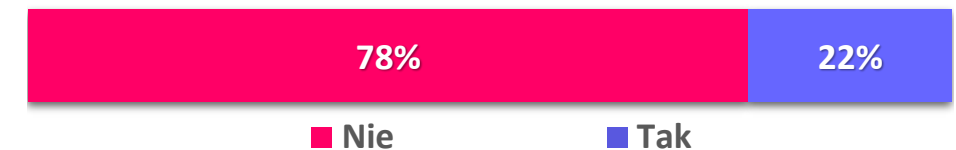
Słucham radia min. 3 razy w tygodniu.

Czytam gazety codziennie, min. 3 razy w tygodniu

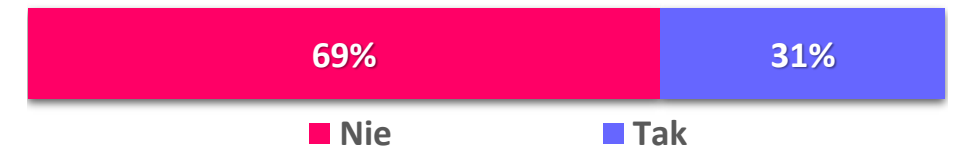
**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

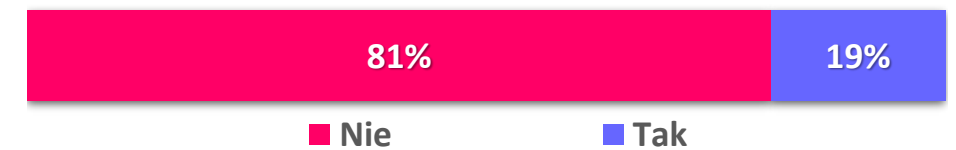
**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

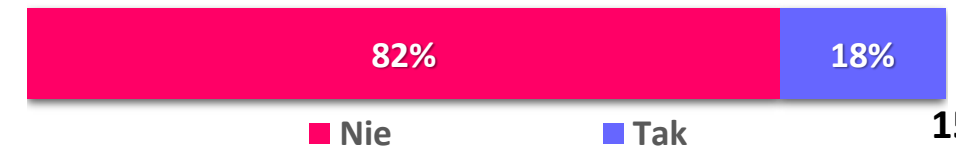
**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

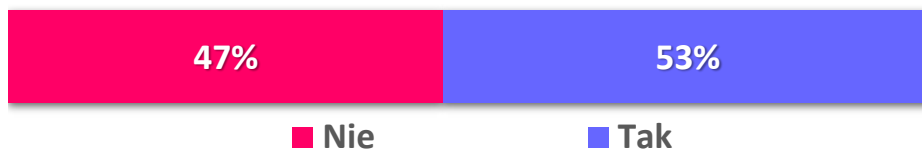

KULTURA I MEDIA: telewizja i internet

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

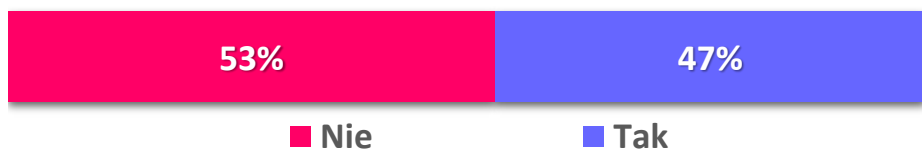
Czytam gazety online min. 3 razy w tygodniu.

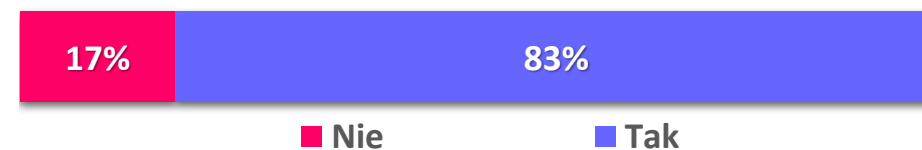
Oglądam telewizję codziennie lub prawie codziennie.

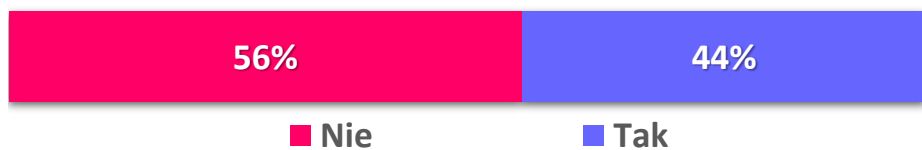
**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

**ZAAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

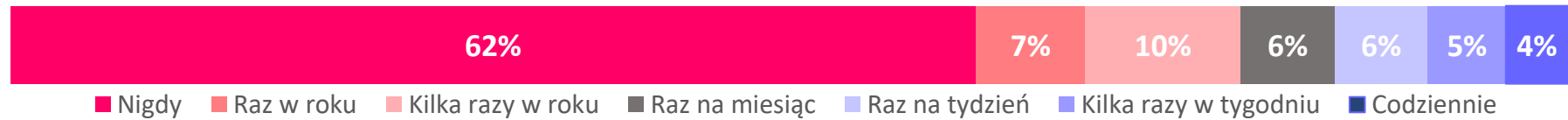
KULTURA I MEDIA: telewizja (1)

Jak często ogląda Pan/i Wiadomości TVP?

Top3Box

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

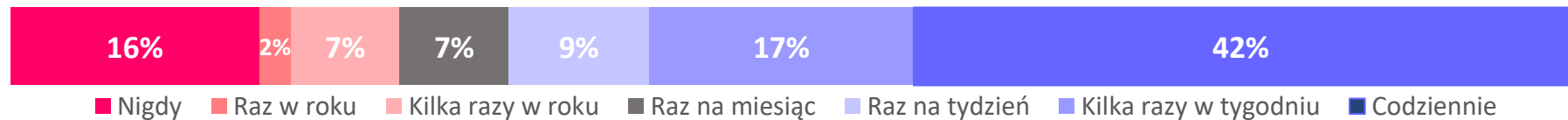
15%

**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

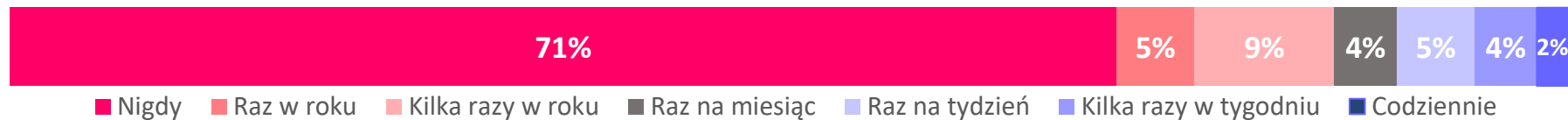
52%

**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

68%

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

11%

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

33%

KULTURA I MEDIA: telewizja (2)

Jak często ogląda Pan/i Fakty TVN?

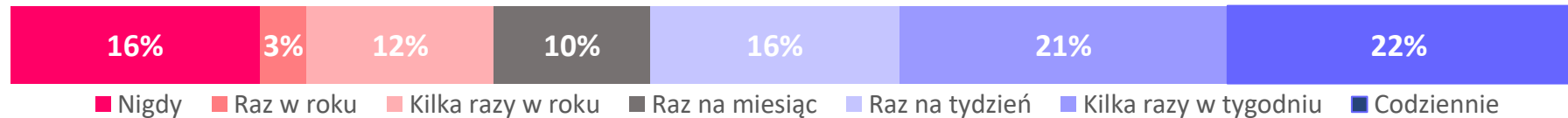
Top3Box

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

68%

**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

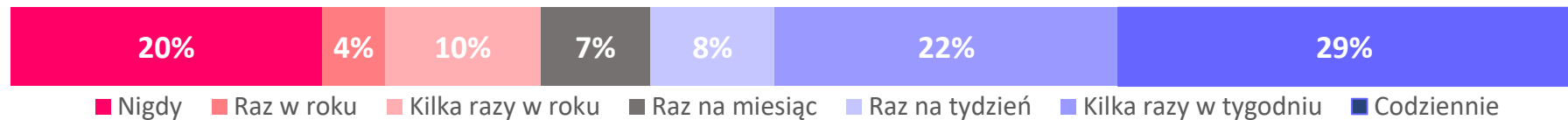
59%

**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

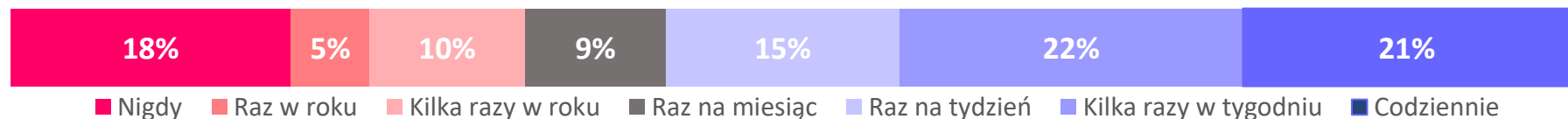
58%

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

59%

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

58%

KULTURA I MEDIA: filmy

Jak często ogląda Pan/i filmy?

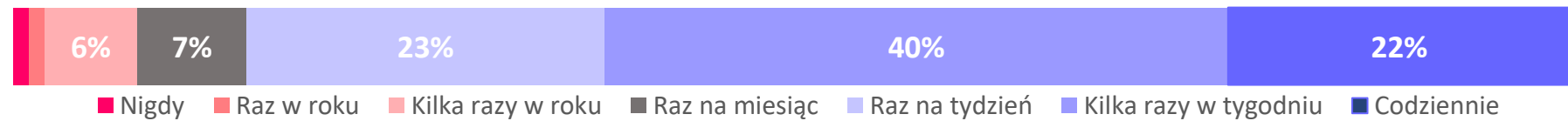
Top3Box

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

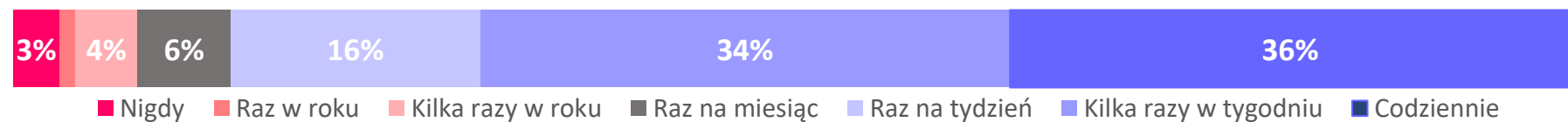
89%

**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

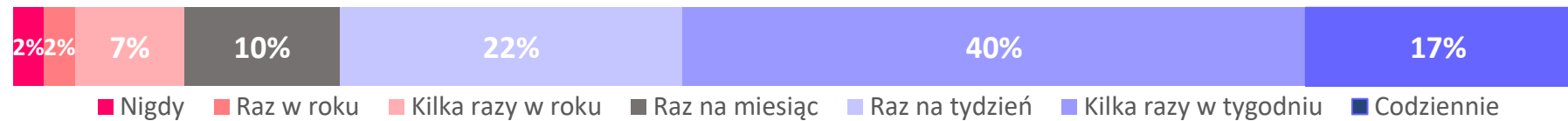
85%

**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

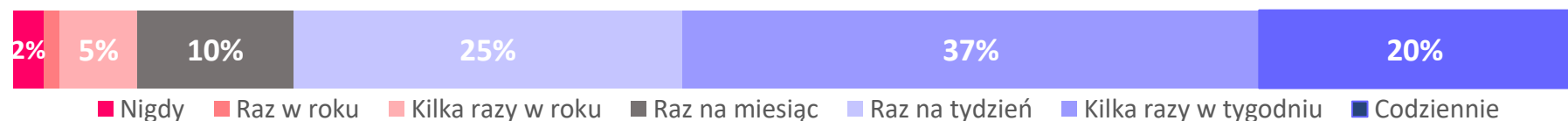
86%

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

79%

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

82%

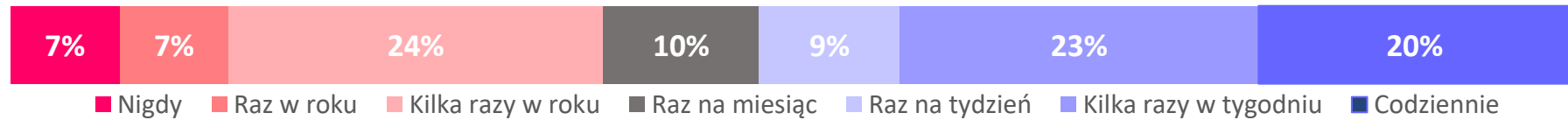
KULTURA I MEDIA: książki

Jak często czyta Pan/i książki?

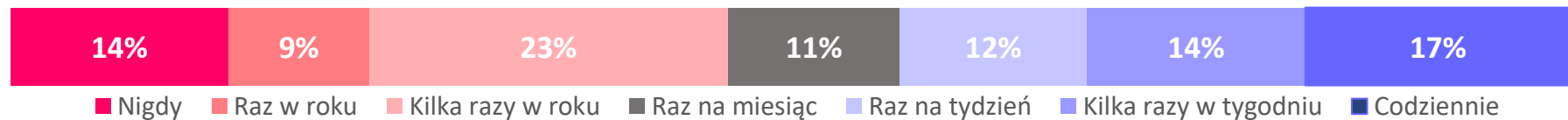
Top2Box

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

52%

**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

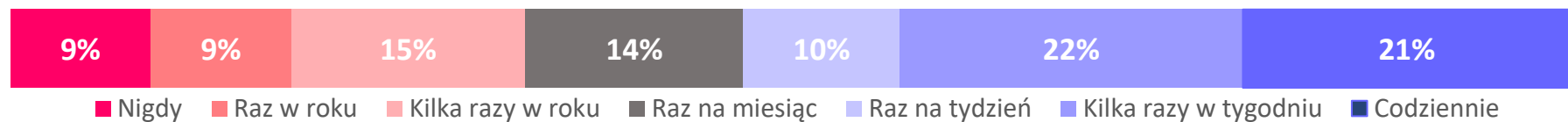
43%

**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

37%

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

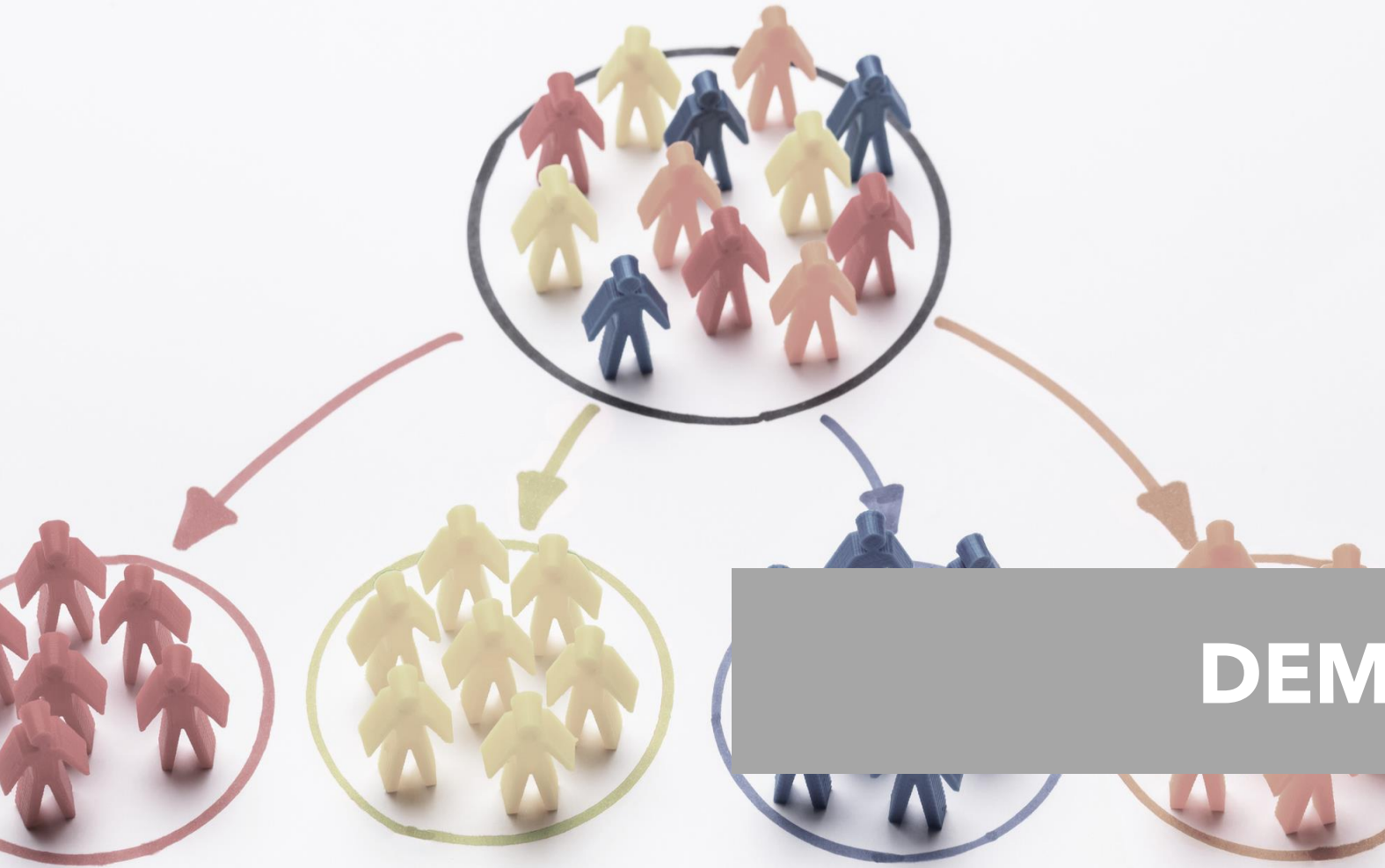

53%

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

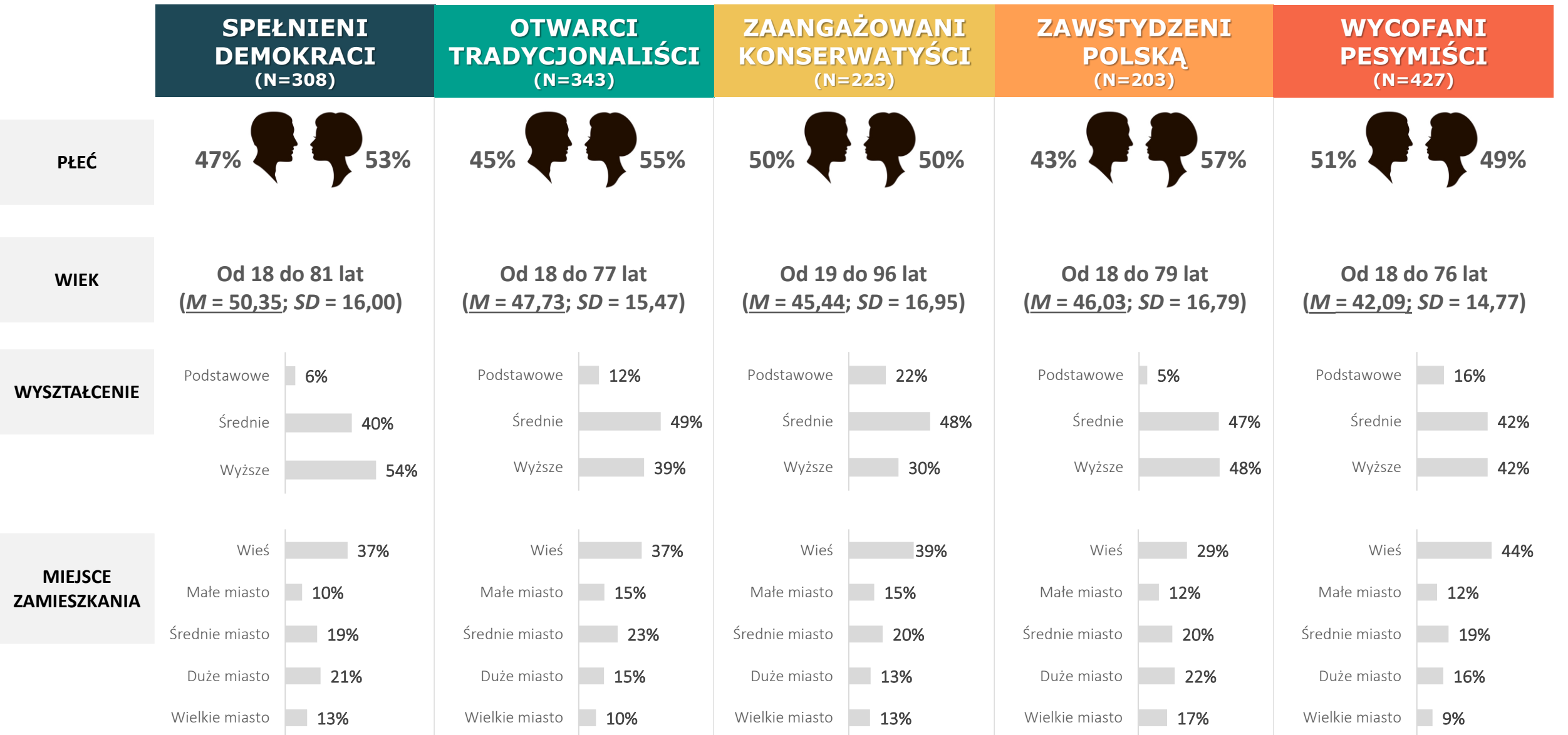

37%

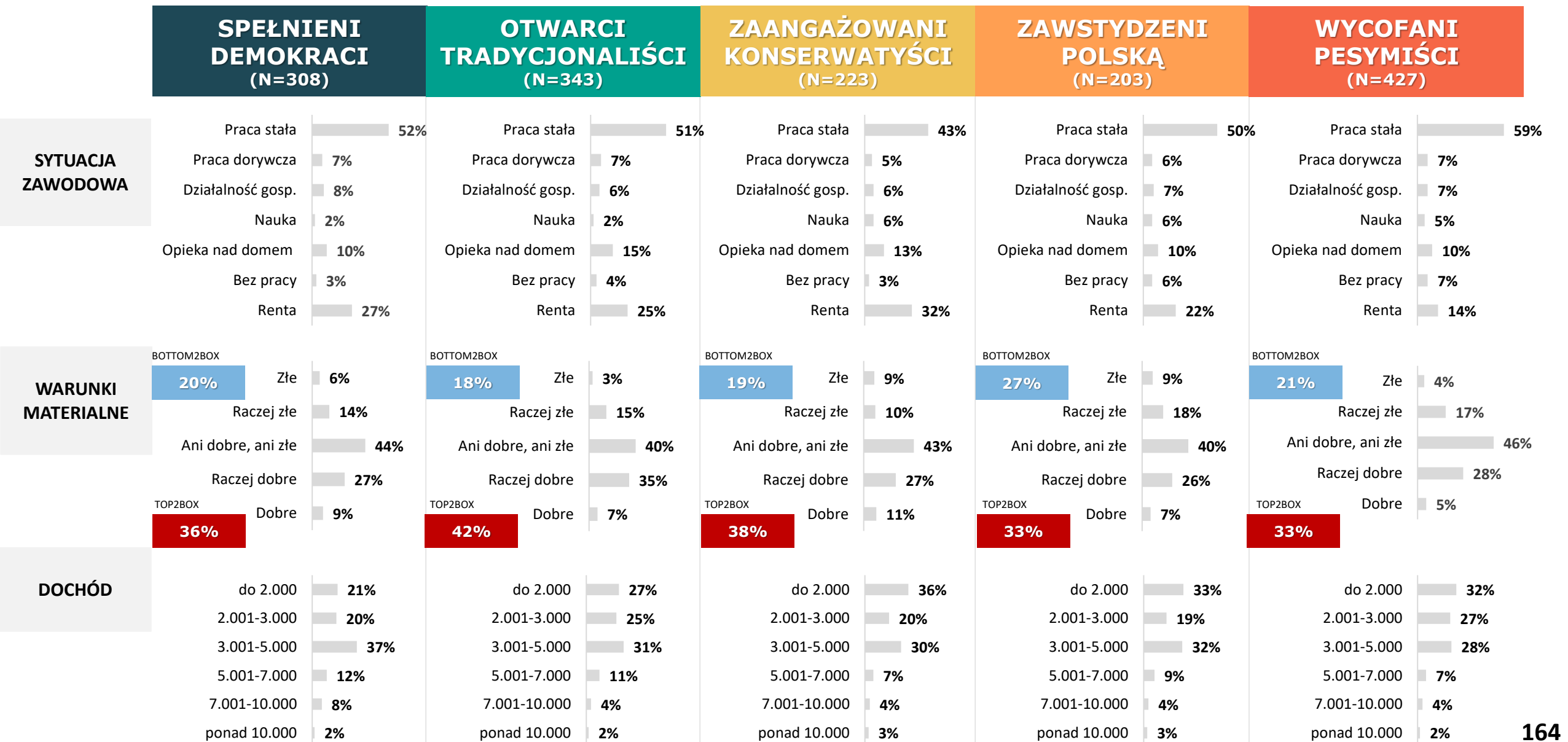

DEMOGRAFIA

DEMOGRAFIA: ogólne

DEMOGRAFIA: sytuacja zawodowa

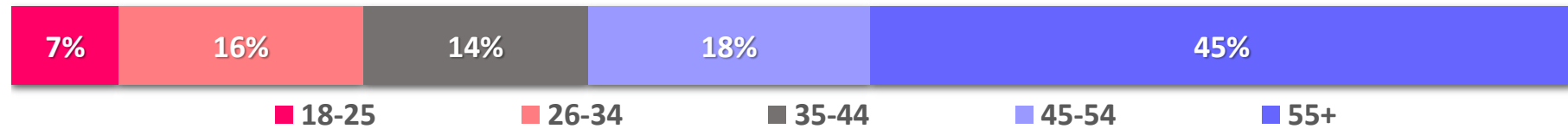

DEMOGRAFIA: grupy wiekowe

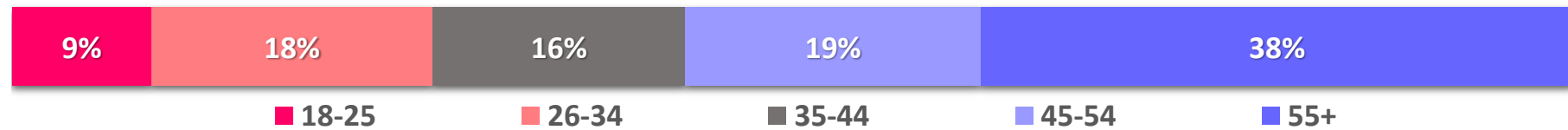
Top2Box

**SPEŁNIENI
DEMOKRACI**
(N=308)

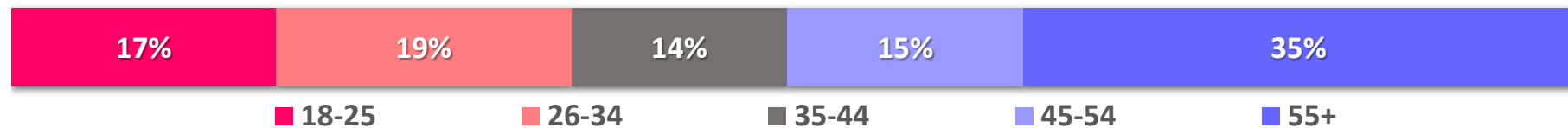
63%

**OTWARCI
TRADYCJONALIŚCI**
(N= 343)

57%

**ZAANGAŻOWANI
KONSERWATYŚCI**
(N= 223)

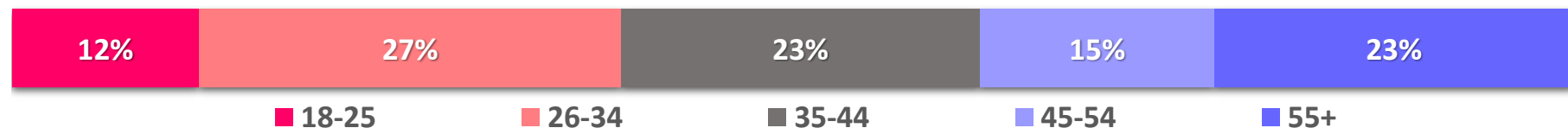
50%

**ZAWSTYDZENI
POLSKĄ**
(N= 203)

55%

**WYCOFANI
PESYMIŚCI**
(N= 427)

38%

BIBLIOGRAFIA

- Cameron, J. E. (2004). A three-factor model of social identity. *Self and identity*, 3(3), 239-262.
- Cichocka, A., Górska, P., Jost, J. T., Sutton, R. M., & Bilewicz, M. (2018). What inverted U can do for your country: A curvilinear relationship between confidence in the social system and political engagement. *Journal of personality and social psychology*, 115(5), 883.
- Diener, E. D., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of personality assessment*, 49(1), 71-75.
- Europejski Sondaż Społeczny. (2018). ESS 9, B28. Dostęp: https://www.europeansocialsurvey.org/docs/round9/fieldwork/poland/ESS9_interviewer_and_fieldwork_instructions_PL.pdf/
- Europejskie badania jakości życia (2016). EQLS, Q36. Dostęp: <https://www.eurofound.europa.eu/pl/data/european-quality-of-life-survey>
- Funke, F. (2005). The dimensionality of right-wing authoritarianism: Lessons from the dilemma between theory and measurement. *Political Psychology*, 26(2), 195-218.
- Gierveld, J. D. J., & Tilburg, T. V. (2006). A 6-item scale for overall, emotional, and social loneliness: Confirmatory tests on survey data. *Research on aging*, 28(5), 582-598.
- Glick, P., & Fiske, S. T. (1996). The ambivalent sexism inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *Journal of personality and social psychology*, 70(3), 491.
- Glover, N., Miller, J. D., Lynam, D. R., Crego, C., & Widiger, T. A. (2012). The five-factor narcissism inventory: A five-factor measure of narcissistic personality traits. *Journal of personality assessment*, 94(5), 500-512.
- Golec de Zavala, A., Cichocka, A., Eidelson, R., & Jayawickreme, N. (2009). Collective narcissism and its social consequences. *Journal of personality and social psychology*, 97(6), 1074.
- Golec de Zavala, A., Cichocka, A., & Bilewicz, M. (2013). The paradox of in-group love: Differentiating collective narcissism advances understanding of the relationship between in-group and out-group attitudes. *Journal of Personality*, 81, 17-29.
- Górska, P., Marchlewska, M., Szczepańska, D., Molenda, Z., Michalski, P., & Furman, A. (2022). A vicious circle? Longitudinal relationships between different modes of in-group identity and COVID-19 conspiracy thinking. *The Journal of Social Psychology*, 1-18.
- Kay, A. C., & Jost, J. T. (2003). Complementary justice: effects of "poor but happy" and "poor but honest" stereotype exemplars on system justification and implicit activation of the justice motive. *Journal of personality and social psychology*, 85(5), 823.

BIBLIOGRAFIA

- Kteily, N., Bruneau, E., Waytz, A., & Cotterill, S. (2015). The ascent of man: Theoretical and empirical evidence for blatant dehumanization. *Journal of personality and social psychology*, 109(5), 901.
- Kteily, N., Hodson, G., & Bruneau, E. (2016). They see us as less than human: Metadehumanization predicts intergroup conflict via reciprocal dehumanization. *Journal of Personality and Social Psychology*, 110(3), 343-370.
- Łaguna, M., Lachowicz-Tabaczek, K., & Dzwonkowska, I. (2007). Skala samooceny SES Morrisa Rosenberga-polska adaptacja metody. *Psychologia społeczna*, 2(4), 164-176.
- Michalski, P., Marchlewska, M., Szczepańska, D., Rogoza, M., Molenda, Z., & Górska, P. (2021). *When politics affects the self: High political influence perception predicts civic and political participation* [Manuscript submitted for publication]. Institute of Psychology, Polish Academy of Sciences.
- Molenda, Z., Marchlewska, M., Rogoza, R., Rogoza, M., Szczepańska, D., Maciantowicz, O., i Klusek D. (2023). *Skale bezpiecznej i pozabezpiecznej identyfikacji narodowej*. Laboratorium Poznania Politycznego, Instytut Psychologii PAN.
- Onraet, E., Van Hiel, A., Dhont, K., & Pattyn, S. (2013). Internal and external threat in relationship with right-wing attitudes. *Journal of Personality*, 81(3), 233-248.
- Paulhus, D. L., Buckels, E. E., Trapnell, P. D., & Jones, D. N. (2021). Screening for dark personalities: The Short Dark Tetrad (SD4). *European Journal of Psychological Assessment*, 37(3), 208-222.
- Pratto, F., Çıdam, A., Stewart, A.L., Bou Zeineddine, F., Aranda, M., Aiello, A., Chrysochoou, X., Cichocka, A., Cohrs, C., Durrheim, K., Eicher, V., Foels, R., Górska, P., Lee, I., Licata, L., Li, L., Liu, J., Morselli, D., Meyer, I., Muldoon, O., Muluk, H., Petrovic, N., Prati, F., Papastamou, S., Petrovic, I., Prodrromitis, G., Rubini, M., Saab, R., van Stekelenburg, J., Sweetman, J., Zheng, W., Henkel, K.E. (2013). Social Dominance in Context and in Individuals: Contextual Moderation of Robust Effects of Social Dominance Orientation in 15 languages and 20 countries. *Social Psychological and Personality Science*, 4, 587-599.
- Rosenberg, M. (1965). Rosenberg self-esteem scale (RSE). *Acceptance and commitment therapy. Measures package*, 61(52), 18.
- West, M. P., Miller, J. D., Weiss, B., Spencer, C. C., Crowe, M. L., Campbell, W. K., & Lynam, D. R. (2021). Development and validation of the super-short form of the Five-Factor Narcissism Inventory (FFNI-SSF). *Personality and Individual Differences*, 177, 110825.